

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

NEDL TRANSFER

HN 658R 0

No. 347
Second copy
KC 17023

H. 1774. E. of W. rhy. V. A. R. 7. J. —

J. 110

Cl. Duflos. Sculp.

DECII JUNII
JUVENALIS
SATIRARUM
LIBRI QUINQUE.

Ex Recognitione

STEPH. AND. PHILIPPE.

LUTETIÆ PARISIORUM,
Sumptibus JOAN. AUGUST. GRANGÉ.

M. DCC. XLVII.

KC 17023
~~Sp 15.7.47.2~~

Harvard College Library
Gift of
Morris H. Morgan
Jan. 1, 1910

Ex libris Wilhelmi Soemmerringii.
1810.

DECII JUNII
JUVENALIS
VITA,

A Probo aut alio vetusto Auctore scripta.

JUNIUS JUVENALIS liberti locupletis incertum filius, an alumnus, ad mediam fere ætatem declamavit, animi magis causa, quam quod scholæ aut foro præpararet. Deinde paucorum versuum Satira non absurde composita in Paridem pantomimum, poëtamque Claudii Neronis, ejus semel-

iv *DECII JUNII*

tribus militiis tumentem , genus scripturæ industriosè excoluit. Et tamen diu ne modico quidem auditorio quidquam committere est ausus. Mox magna frequentia , magnoque successu bis ac ter auditus est , ut ea quoque quæ prima fecerat , inferciret novis scriptis :

*Quod non dant Proceres , dabit
histrionis : tu Camerinos ,*

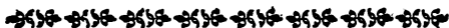
*Et Bareas , tu nobilium magna
atria curas.*

*Praefectos Pelopea facit , Philomela
Tribunos.*

Erat tum in deliciis aulae histrionis ; multique fautorum ejus quotidie provehebantur. Venit ergo Juvenalis in suspicionem , quasi tempora figurate notasset , ac statim per hono-

JUVENALIS VITA. ▼

rem militiæ, quanquam octogenarius, Urbe summotus, missusque ad præfecturam cohortis in extrema parte tendentis Ægypti. Id supplicii genus placuit, ut levi atque joculari delicto par esset. Verum intra brevissimum tempus angore & tœdio periit.

PETRI PITHOEI

Notæ ad superiorem vitam.

JUVENALIS vita quæ proponitur, non est, opinor, ejusdem Interpretis. Et vero in optimis codicibus ad finem adscripta fuit recentiore manu, & in plerisque aliis separatim exstat. Suetonio etiam a quibusdam tribuitur. Hujus loco, initio vetustissimi exemplaris ad illa verba, *Semper ego auditor*, hæc legebantur: Juve-

nalem aliqui Gallum propter corporis magnitudinem, aliqui Aquinatem dicunt. Ea tempora Domitiani Tyranni, quibus etiam ipse vixit, eo quod in aula ipsius plus histiones quam bonæ vitæ homines possent, graviter carpsit. Hos autem libros in exilium missus ad civitatem ultimam Ægypti, *Hos* ab ipso Domitiano, scripsit. Ideo autem in exilium missus est, quia dixit verum illum,

Quod non dant Proceres, dabit histrio, &c.

Nunc autem hoc inducit quasi carptum se per figuras a miseris Poëtis qui nil novum, sed omnibus notas fabellas, recitarent; & dicit magis ideo Satiram se scribere ut possit mores illius temporis demonstrando notare. Hactenus vetus exemplar quod prætermisum nolui. Quin & illud addam pro *Hos*, civitatis illius Ægypti nomen reponendum Oasa, sive Oasin peninsulam exiliis celebrem, cujus & hic idem Interpres

JUVENALIS VITA. vij

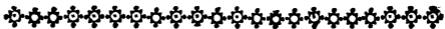
meminit ad Satiram I V. Sed & apud Hieronymum in Epitaphio Nepotiani male hodieque Assæ pro Oasæ : nam de Timasio loquitur, quem Oaso relegatum Zozius ex avvocato fisci clare narrat.

Hæc verba (*Claudii Neronis*) in quibusdam exemplaribus desunt. Quod sequitur de *semestribus militiis*, pertinet ad illud, Satira VII,

Semestri vatum digitos circumligat auro.

Est & semestris Tribunatus mentio apud Plinium, libro IV Epistolarum.

Intra brevissimum tempus . . . periiit: non satis hic convenit cum Suida quem tamen ex Dione sumpsisse verisimile est. Neuter cum iis quæ ex Juvenale ipso, Satiris I V, V I, XIII, XV, colligi possunt, quæ hîc accuratius persequi non est otii nostri. Summa tantum quædam breviter notasse satis erit.

TESTIMONIA VETERUM
SCRIPTORUM
DE JUVENALE.

M. FABII QUINTILIANI, lib.
x. Institut. Orat. de Satiræ
scriptoribus.

Sunt clari hodieque & qui olim nomina-
buntur.

M. VALERII MARTIALIS, ex
lib. VII. Epigr.

*Cum Juvenale meo quæ me committere tentas,
Quid non audebis perfida lingua loqui?
Te fingente nefas, Pyladen odisset Orestes:
Theſea Pirithoi deſtituiſſet amor.*

*Et Siculos fratres, & majus nomen Atridas,
Et Lada poteras diffociare genus.*

*Hoc tibi pro meritis & talibus imprecor auſis:
Ut facias illud, quod, puto, lingua facis.*

Ejuſdem, ex lib. XI.

*Dum tu forſitan inquietus erras
Clamoſa, Juvenalis, in Subura,*

TESTIMONIA. ix

*Aut collem domina teris Diana :
Dum per limina te potentiorum
Sudatrix toga ventilat , vagumque
Major Cœlius & minor fatigant :
Me multos repetita post Decembres
Accepit mea , rusticumque fecit ;
Auro Bilbilis & superba ferro.*

RUTILII CLAUDII NUMANTINI GALLI , ex Itinerario.

*Hujus vulnificis , Satira ludente , Camœnis
Nec Turnus potior , nec Juvenalis erit.
Instituit veterem censoria lima pudorem ;
Dumque malos carpit , præcipit esse bonos.*

AMM. MARCELLINI , ex lib. XXVIII, Histor.

Quidam detestantes ut venena doctrinas,
Juvenalem & Marium Maximum curatiore
studio legunt, nulla volumina, præter hæc,
in profundo otio contrectantes.

C. SOLII SIDONII APOLLINARIS, ex carmine ad MAGNUM FELICEM.

Non qui tempore Cæsaris secundæ

*Eterno incoluit Tomos yeatu :
 Nec qui consimili deinde casu ,
 Ad vulgi tenuem strepentis auram ,
 Irati fuit histrionis exsul.*

*PORPHYRIONIS, seu, quisquis est, in
 Horatium veteris Gram-
 matici.*

Satira Horatii inter Lucilii Satiram & Juvenalis est media. Nam & asperitatem habet, qualem Lucilius, & suavitatem, qualem Juvenalis.

*JULIUS CÆSAR SCALIGER, Poëti-
 ces VI. cap. VI.*

Juvenalis autem candidus, ac Satirorum facile princeps. Nam ejus versus longe meliores quam Horatiani, sententiæ acriores, phrasis apertior.

Idem, alio loco.

Horatius, inquit, est irrisor, & ob id Sermonum titulo contentus fuit, qui modo

TESTIMONIA. xj

sententiæ lacertos expressos ostendat sermone vulgato, sed lecto tamen; parum curat numeros; & denique, modo pure diceret, nihil pensi habuit. In Juvenale omnia contra. Ille ardet, instat, aperte jugulat. Stylus valde arridet, in quo cum Romana puritate juncturas molles felicissime consecutus est. Versus ejus, inquit, longe meliores quam Horatiani, sententiæ acriores, Phrasis apertior. Ceterum urbana, inquit, & falsa multo plura Juvenali attribuas, quam excipias ab Horatio. Quibus sane locis neque temere, neque frustra contendemus Juvenalem longe accuratioris Satiræ auctorem esse; & eum tanto anteponere decet Horatio, quanto melior Horatius Lucilio judicatur. Cum neque argumentorum varietate par sit illi Horatius, neque dexteritate tractandi, neque ubertate inventionis, neque crebritate sententiarum, neque acrimonia reprehensionis, neque facetiis & urbanitate.

xij *DE JUVENALE*

*JUSTUS LIPSIUS, THEODORO PUL-
MANNO, Epist. Quæst. Epist. IX.*

Juvenalem Poëtam a Scaligero patre, in Satira præpositum Horatio, vidi qui indignarentur. At ille, me judice, inter multa certi & elegantis judicii, nihil verius protulit.

Idem, paulo post.

De Juvenali vere judicat. Ardore, altitudine, libertate, id est, suo quodam genere supra Horatium est: quod ipsum maxime Satiræ proprium videtur. Tangit vitia, objurgat, inclamat: raro jocos, sæpius acerbos sales miscet. Quæ omnia in Horatio contra: qui placidus, lenis, quietus, monet sæpius quam castigat. Sed ita præclare tamen hoc ipsum, ut in ea parte & arte nihil possit supra eum.

*Idem, M. ANTONIO MURETO, Epist.
Quæstion. lib. IV. Epist. XV.*

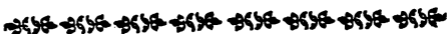
Quod Juvenalem doces, M. Antoni, recte & ordine te facere puto, ut in Sacra-

TESTIMONIA. xiiij

menti formulis est. Certe si ulla tempora , hæc Satiram desiderant ; & in Satira nemo idoneor ad mores corrigendos Juvenali.

CASAUBONUS , prolegomenis in Persium.

Longe salibus ab Horatio superatur , & a Juvenale Persius : quorum uterque feliciter est affecutus , quod voluit noster , nec potuit. Excellunt igitur in eo Horatius & Juvenalis , etsi ratione diversa : nam illius sales τὴν ἑλληνικὴν ἀναγωγίαν , & ut ita dicam , plebeium aliquid fere sapiunt : hujus omnes joci quibus abundat , sic sunt urbani & salsi , ut acumen sæpe atque eruditionem præ se ferant , & ingenium longo declamandi usû probe subactum.

DE SULPICIA.

M. VALERIUS MARTIALIS, ex
Libro X.

OMNES Sulpiciam legant puella,
 Uni quæ cupiunt viro placere.
 Omnes Sulpiciam legant mariti,
 Uni qui cupiunt placere nuptæ.
 Non hæc Colchidos asserit furorem ;
 Diri prandia nec refert Thyestæ,
 Scyllam, Bibliida nec fuisse credit ;
 Sed castos docet & pios amores,
 Lusus, delicias, facetiasque.
 Cujus carmina qui bene æstimarit,
 Nullam dixerit esse sanctiorem.
 Tales Egeriæ jocos fuisse
 Udo crediderim Numæ sub antro.
 Hac condiscipula, vel hac magistra
 Esses doctior & pudica Sappho.
 Sed tecum pariter simulque visam
 Durus Sulpiciam Phaon amaret.
 Frustra namque ea nec Tonantis uxor,
 Non Bacchi nec Apollinis puella,
 Erepto sibi viveret Caleno.

TESTIMONIA. XV
C. SIDONII APOLLINARIS,
AD MAGNUM FELICEM.

*Non Getulicus hic tibi legetur ,
Non Marsus , Peto , Silius , Tibullus ,
Non quod Sulpicia jocus Thalia
Scrispsit blandiloquium suo Caleno.*

NICOLAI RIGALTII
DE SATIRA JUVENALIS
DISSERTATIO,

Ad illustrissimum virum Jac. Aug.
THUANUM.

HORATII Persique Satiras Isaacius Casaubonus & Daniel Heinius certatim laudibus extulere, ac Persium ille suum tantopere adornavit, ut nihil Horatio, nihil Juvenali præter indignationem reliquisse videatur; hic ve-

ro Horatium curiosè considerando tam admirabilem esse docuit, ut plerisque jam in Persio nimia Stoici supercilii morositas jure displiceat. Juvenalis ingenium ambo quidem certè laudaverunt, sic tamen ut in eo sæpe acerbiores increpandi libidinem, sæpe etiam Rhetoricæ arrogantia quasi lasciviam, ac denique declamationem potius quàm Satiram esse pronunciaverint.

Quod judicium, præstantissime THUANE, cum sit virorum multiplici doctrinâ, sicut optimè nosti, excellentium, magnæ semper auctoritatis apud omnes fore non dubito. Neque fas esse crederem de Juvenalis Satirâ sententiam ab eorum opinione vel minimum discedentem aperire, nisi me id cum eorundem pace ac venia facturum intelligerem, disceptatione, more majorum, honesto scilicet ac verecundo, non canino isto qui tam multos hodie rabidos agit, institutâ; præsertimque apud te quem illi ipsi litterarum sapientiæ proceres summum

B

xvii] *DE SATIRA JUVEN.*

bi suæ causæ judicem dari ambitiosissimè postulassent.

Itaque hoc primum ex Quintiliani doctrina verissimum esse pertendo, Satiram totam esse Romanam, ejusque originem ab Satyrica Græcorum poësi nullatenus repetendam. Id autem vel maximè probari mihi videtur, quòd nomen ipsum Satiræ sive Saturæ sit pura Latina vox à vetustissimis auctoribus pro farcimine primitus usurpata: unde & multorum ac diversorum capitum leges & complures diversi generis historias appellavere Satiras. Sed ante hæc omnia ab eadem farciminis significatione jocularia primum dejectandæ plebi Romanæ, mox dictæ quædam carpendis ac describendis moribus composita Satiras vocitabant, easque, ut ait Livius, impletas modis descripto ad tibicinem cantu motuque congruenti peragebant.

Et hæc jocandi forma nullo certi alicujus argumenti sine continebatur, sed erat varia morum farragine conferta & quasi satura:

cujusmodi scriptiunculas apud nos etiamnum variis opprobriis inferciunt vernaculi artifices, quos vulgò factores nuncupamus. Paulatim verò excitatis ingeniis vaga & proterva Satirarum dicacitas ad fabularum argumenta transferri cepit, quarum auctorem Livius Andronicum sibi cognominem laudat, eumque ab Satiris ait ausum esse primum argumento fabulam serere : unde manifestum fit, scripta sua veteres, quibus non erat propositum alicujus argumenti tractatione suscepta differere, sed potius varia carptim notare ac reprehendere, ab ea congerie & saturitate inscripsisse Satiras. Qui deinceps titulus à iis ferè qui pravos sæculi sui mores descripserunt est frequentatus, ut quod hominum scelera à Poëtis velut invitis inter indignationes & suspiria expresserant, non peculiari, sed communi & fortuita appellatione censeretur; essetque, quod ait Ælius Donatus, sine ullo proprii nominis titulo carmen.

B z

XX DE SATIRA JUVEN.

Ceterùm , etſi jure Satiram ſibi totam Ro-
mani arrogent , non tamen inficior aliquid
eſſe inter Græcorum Satyros & Romanorum
Satiras commune : nam ut Poëtæ Græci Sa-
tyros primùm induxere qui Dithyrambos &
Phallica tripudiando canerent , poſteaſque
minutis fabellis & ridiculis canticis Satyrica
petulantia fuſis Tragœdia tandem habitu vul-
tuque graviore culta prodiſt ; ſic etiam Ro-
manæ ſcenz artiſices primùm Tuſcos ludio-
nes imitati , verſus inconditos Feſcenninis
ſimiles fudere ; mox ad pleniores Satiras , &
poſt annos aliquot ab Satiris ad fabularum
argumenta , ſicut ex Livio notavimus , pro-
ceſſere : quin & Latinæ Satiræ cum Satyrica
Græcorum in eo convenire videtur , quod
utrique ridiculum ineſt. Sed Græci quidem
Satyros dixere ab Satyris agreſtibus , quos
petulantes & protervos plerique crediderunt :
Latini verò ab ſaturitate & copia , congeſtiſ-
ſique ſalibus & jociſ Saturam appellavere. De-
nique ut præcipua Satyrorum gratia conſta-

bat imitatione , sic & Satirarum , de quibus nunc agimus , dos maxima in descriptione consistit ; atque idem omnino est Horatio describere , quod Aristoteli *μιμῆσθαι* , nempe mores alicujus figuratè notare , ac representando sic deformare & illustrare , ut pæne oculis subjiciantur. Porro cùm universi homines à natura sint ad imitandum aptissimi , ut ridere , joculari , ludere , æque naturale est Græcis ac Barbaris ; sic etiam eadem natura suadente , mistis jocis diceriisve pravos hominum mores imitari aut describere , æque pronum fuit Latinis , atque Græcis. Sed Græcis quidem Satyrica protervia ; Latinis verò per Satiram , *ἐκ τῶν ἀντροχιδισμάτων* : rursus & Latinos quoque Satyrica petulantia , & Græcos per Satiram lussisse quis dixerit , quando protervia illa sive petulans dicacitas , quæ Satyrica nuncupatur , æque naturalis Romano fuerit , atque satira sive miscella jocosum congeries Græco. Imò si curiosius inspiciamus , Satira fuit Homeri

xxij DE SATIRA JUVEN.

Margites, ex quo formatam esse Comœdiam Aristoteles innuit, quemadmodum ex Iliade & Odyſſea Tragoœdiam; & fortaſſean præſtantiffimus Poëta opere illo ſub perſona Margitis quofdam ſæculi ſui fatuos & moriones deſcripſerat: certè varia metro- rum genera miſcuerat, ſicut & Chæremon, cujus inſcribitur Centaurus πολύμετρος καὶ μετὰ ῥαψωδίας. Ac vetuſtiſſimas quidem Latinorum Satiras non ſola rerum, ſed etiam metrorum varietate permixtas fuiſſe auctor eſt Fabius; eamque diverſitatem, quo ſaturior fieret Satira, ab Terentio Varrone proſa verſibus intexta variegatam. Neque verò deſuiſſe Varroni diſcipulos, indicant Petronii reliquiæ & ſalebroſa Martiani Capellæ ἰγνυλοπειδεία. Nam uterque haud dubiè Varronis exemplo Satiram condere voluit, non Menippeam quidem, ſed ſimpliciter Varro- nianam: quippe nonnullas Varro, quas ſalis mordacitate, vel acceti nequitia paulò liberiùs conſperſerat, Menippeas inſcripſit;

eoque titulo scriptorum asperitatem acerbitateque, non Satiræ, sed cynico Menippeï stili nomine significari declaravit: ut hoc tandem sit statuendum semel, Satiram non magis esse proprium alicujus scripti nomen quàm sunt illa, *πανδέκται*, *ἰωνία*, *κίριος Ἀρεαλθείας*, & similia Græcarum lautitiarum vocabula, Plinianâ ad Vespasianum Cæsarem præfatione derisa; itemque illa, *εἰρησῶν γραμματικὸς*, *κερὸς*, unde libris suis titulos confecere Meleager Gadareus, & Philippus Thessalonicensis, & Clemens Alexandrinus, & Sextus Africanus: quanquam de Africani Cestis aliter sentire quis possit, proprieque inscriptos fuisse *κερὸς*, quòd magica quædam amuleta sive remedia continerent.

Alterum porro fuit Satiræ genus, non carminis, sed rerum multiplicitate confertum; nimirum sententiis, jocis, opprobriis, indignationibus, querelis; quibus inepta vota, tûrpes voluptates, insidiæ, doli, hominum mores graviores tanquam in tabula def

xxiv DE SATIRA JUVEN.

cribuntur. Etenim adversus hæc Horatiani stili nasus acuitur, & grande Persii sophos insurgit, & vehementissima Juvenalis nostri Nemesi accenditur. Ennius & Lucilius in primis erant nominandi, quandoquidem primi laudem in Satira sunt affecuti: sed eorum hodie non supersunt nisi fragmenta quædam & velut ossa disjecta: quæ etsi rite sane viri docti legerint, & in posteritatis memoriam condiderint, tamen ita sunt diutino situ cariosa, ut jam nihil nisi venerandæ antiquitatis nomen exhibeant.

Quod si cui forte dolendum esse videatur, ut est sane damnum haud leve, id omne ex tribus istis qui ad nos integri pervenerunt, abunde reparabitur, quorum adeo Satiræ triplici dicendi charactere triplicem Ethicæ Philosophiæ gradum feliciter expleverunt. Nam Horatius quidem humili sermone ludens hoc agit, ut stultos saltem insipientiæ pudeat: Persius autem stili gravioris austeritate, honesto pudori generosæ mentis constantiam

DISSERTATIO. **XXV**

constantiam addit, viamque ipsam qua ad rigidam solidamque virtutem eatur serio monstrat: Juvenalis denique hominum nequitiam impudentem horribili flagello, dolore & indignatione succensus, corripit & castigat. Sic igitur hi tres Poëtæ per Satiram fuere Philosophi; neque ulla inter eorum Satiras quærenda est differentia, nisi quam diversus pro temporum varietate stilius imposuit: quippe aliter affecta atque animata fuerunt Romanorum ingenia Augusto de reddenda Republica cogitante, aliter Nerone Urbis incendium ad Ilii conflantis imaginem habitu scenico e turri Mæcenatiana prospectante, aliter etiam Domitiano stupris, cædibus, rapinis dominum ac Deum se gerente. Quam ob rem Juvenalis simul cum risu excandescit; & jugulat; quippe animum cohibito risu indignatio subit, deinde dolor qui altius pressus exardet in iram, & Poëtæ velut æstuantibus præcordiis stilius ignescit, quo mox armatus & vitia & ho-

6

xxvj DE SATIRA JUVEN.

mines ferro flammaque confectatur : sic plerumque tragicæ grandiloquentiæ cothurnum Satiris suis inducit, in hoc a prioribus recedens quod versibus hexametris quasi Tragœdias per Satiram scribat, intentatum Græcis & Romanis ingeniis opus, sicut etiam ipse de se fatetur, extrema Satira sexta, cum ait :

*Fingimus hæc altum Satira fumente cothurnum
Scilicet, & finem egressi legemque priorum
Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu,
Montibus ignotum Rutulis, Cæloque Latino.*

Hinc illud inter Horatium & Juvenalem, non Satiræ, sed stili ratione discrimen : quovis enim stilo Satira pungat, nihilo minus est Satira ; nisi forte magis Satiram esse quis velit, quæ rerum diversarum copia majore stipata est atque conferta. Quo sensu Juvenalis non solum Persium, quod erat facile, sed etiam Horatium superavit : nam licet in singulis Satiris

DISSERTATIO. xxvij

quorundam argumentorum species præ se ferat, tamen ea, qualiacumque sunt, ita tractat ut multa præterea summo studio peruestiget, quæ se aliud agenti obtulisse videantur; ac si quando in aliquem sævire proponit, adeo truculentus fertur, ut etiam obvios contrucidet. Diceres telum torxisse quo per latus unius plurimos obiter conficeret: si vero quid ridiculum apponit, tot insertis ridiculis struit & cumulat, ut, quod erat præcipuum, vix appareat, sed potius existat, quæ proprie Satira huncupatur.

Jam illa acute arguteque dicta quam multa ingerit! quam multos etiam, cum declamare videtur, impetu Rhetorico rapit & affligit! quam denique omnia illa quæ vulgo mortalium placent, susque deque habet! Verum sæpenumero fallit, & sub hasta pura præpilatam vibrat; cumque vehementissime urget, declamatorio colore sparso sic adumbrat, ut etiam calumniatores fugiat. Atque operis quidem principio indi-

xxviii DE SATIRA JUVEN.

gnatiuncula ob Recitatorum nationem ea tempestate importunam effusa, ait se quoque recitasse, simul exemplum recitationis subjungit :

Et nos

Consilium dedimus Sulla, privatus ut altum

Dormiret.

Quod sic fere accipitur, quasi hoc tantum significet, se adolescentem adhuc, discis aut animi causa, suasoriam aliquam recitasse, qua Dictatori Sullæ tot civium Romanorum cædibus cruento suaserat ut nihilominus ad securum vitæ privatæ otium rediret; quod utique fecerat Sulla. Verum subest alius præterea sensus: nam hoc sane stupendum securitatis exemplum liberrimi spiritus Poëta sumpsit, quo turpem ignaviam Romanis exprobraret, qui tam fœdæ servitutis jugo capita summississent sua, ut Lucio Sullæ, in quo tot Marios senserant, impune fuerit de Dictaturâ descendere,

perque Urbem privato ac felici ambulare ;
& abjectissimos Senatorum animos fuisse
ostenderet , quos idem Sulla septem milli-
bus civium Romanorum trucidatis tumultuantes una vocula compescuerat.

Domitiani tempora , in quæ Juvenalis incidit , haud quaquam meliora Sullanis : imo sive sævitiam Principis , sive Romanorum socordiam spectes , deteriora fuisse aperte indicat Satira quarta extrema :

*Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
Tempora servitiæ , claras quibus abstulit Urbi
Illustresque animas , impune , & vindice nullo ?
Sed periit , postquam cerdonibus esse timendus
Cæperat. Hoc nocuit Lamiarum.cæde madenti.*

Ejusdemque animi sunt illa Cornelii Ruffi qui , cum gravissimis pedum doloribus Domitiano adhuc grassante ægrotaret , Plinii sui præsentia paululum recreatus , cur , inquit , me putas hos tantos dolores tamdiu sustinere ? Ut scilicet isti latroni , Domitianum innuebat , vel uno die supersim. Nem-

xxviiij DE SATIRA JUVEN.

gnatiuncula ob Recitatorum nationem ea tempestate importunam effusa, ait se quoque recitasse, simul exemplum recitationis subjungit :

Et nos

Consilium dedimus Sullæ, privatus ut altum

Dormiret.

Quod sic fere accipitur, quasi hoc tantum significet, se adolescentem adhuc, dicis aut animi causa, suaseriam aliquam recitasse, qua Dictatori Sullæ tot civium Romanorum cædibus cruento suaserat ut nihilominus ad securum vitæ privatæ orium rediret; quod utique fecerat Sulla. Verum subest aliud præterea sensus: nam hoc sane stupendum securitatis exemplum liberrimi spiritus Poëta sumpsit, quo turpem ignaviam Romanis exprobraret, qui tam foedæ servitutis jugo capita summississent sua, ut Lucio Sullæ, in quo tot Marios senserant, impune fuerit de Dictaturâ descendere,

perque Urbem privato ac felici ambulare ;
 & abjectissimos Senatorum animos fuisse
 ostenderet , quos idem Sulla septem milli-
 bus civium Romanorum trucidatis tumultuantes una vocula compescuerat.

Domitiani tempora , in quæ Juvenalis incidit , haud quaquam meliora Sullanis : imo sive sævitiam Principis , sive Romanorum socordiam spectes , deteriora fuisse aperte indicat Satira quarta extrema :

*Atque utinam his potius nugis tota illa dedisset
 Tempora sævitiae , claras quibus abstulit Urbi
 Illustresque animas , impune , & vindice nullo !
 Sed periit , postquam cerdonibus esse timendus
 Cæperat. Hoc nocuit Lamiarum.cæde madenti.*

Ejusdemque animi sunt illa Cornelii Ruffi qui , cum gravissimis pedum doloribus Domitiano adhuc grassante ægrotaret , Plinii sui præsentia paululum recreatus , cur , inquit , me putas hos tantos dolores tamdiu sustinere ? Ut scilicet isti latroni , Domitianum innuebat , vel uno die supersim. Nem-

XXX DE SATIRA JUVEN.

pe his vocibus erectis & liberis diram servitutum fortissimi viri execrabantur; & nos-ter, quoties sese dedit occasio, hujusmodi aculeis & stimulis Satiras suas felicissime armavit; sic tamen ut per duplicis sensus ambiguitatem, hebetiore acutior regeretur, ipse interea rem ageret. Tale quiddam, ni fallor, in hisce versibus latet, Satira quinta:

*Cras bibit Albanis aliquid de montibus, aut de
Setinis, cujus patriam titulumque senectus
Delerit multa veteris fuligine testæ;
Quale coronati Thrasea Helvidiusque bibebant
Brutorum & Casii natalibus.*

Profecto enim quisquis erit natus ingenuus & liber, intelliget duobus postremis versibus ingens retinendæ libertatis desiderium significari, sicut etiam in istis e decima quarta:

Catilinam

*Quocumque in populo videas, quocumque sub axe;
Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam*

DISSERTATIO. xxxj

Item in his ejusdem venæ :

medicamen habendum est ,

Sorbere ante cibum quod debeat & pater & Rex.

Regem cum patre componit , ut sæculi infelicitatem arguat , adeo deplorandam ut vitæ suæ insidias ab liberis suis patres metuerent quas Rex potius aliquis ab civibus oppressis timere debuisset. Nempe statim post exactum Tarquinium Superbum , Regis nomen Reipublicæ Romanæ odiosissimum esse cœpit. At Cæsarum , si paucos excipias , adeo sæva fuit & importuna dominatio , ut præ illis etiam Tarquinius bonus haberi potuerit. Tamen Juvenalis Servium Tullium bonorum Regum ultimum appellavit :

Ancilla natus trabeam , & diadema Quirini ,

Et fasces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Unde intelligi voluit , tum primum Reges ab Superbo illo male audivisse ; ideo-

xxxij *DE SATIRA JUVEN.*

que crudelia lanistarum verba , ure , *seca* ;
regia nuncupavit initio undecimæ :

Scripturus leges & Regia verba lanista.

Et suorum temporum sævitiam regio-
rum comparatione exaggerat in tertia :

*Maximus in vinclis ferri modus , ut timeas ne
Vomer deficiat , ne marra & sarcula defint.
Felices proavorum atavos , felicia dicas
Sacula , quæ quondam sub Regibus atque Tribunis
Uno contentam viderunt carcere Romam.*

Quin & decima tertia umbras & manes
ex quo sub Regibus degere cœperunt , in-
feliciores fuisse ait , & continuo paratas iis
pœnas :

*Nondum aliquis sortitus triste profundæ
Imperium , aut Sicula torvus cum conjuge Pluto ;
Nec rota , nec Furia , nec saxum aut vulturis atris
Pœna , sed infernis hilares sine Regibus umbra.*

Atque hæc eo magis feriunt quo sunt
minus prævisa aut exspectata : nam eo le-

DISSERTATIO. xxxiij

ci hoc tantum exprobrari videtur , homines quondam vixisse pietatis fideique cultores ; nunc vero tantam esse morum perversitatem , ut si quis forte juris jurandi religione teneatur , Deumque ultorem fore perjurii credat , ejus simplicitas ut stulta & stolidam risu excipiat. Id autem sic demonstrat :

Nescis

*Quem tua simplicitas risum vulgo moveat, cum
Exigis a quoquam ne pejeret, & putet ullis
Esse aliquod numen templis aræque rubenti.
Quondam hoc indigenæ vivebant more, priusquam
Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens, tunc cum virguncula Juno,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivîa cœlicolarum,
Nec puer Iliacus, formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos, & jam siccato nectare tergens
Brachia Vulcanus Liparæa nigra tabernæ.
Prandebat sibi quisque Deus; nec turba Deorum
Talis ut est hodie, contentaque sidera paucis
Numinibus miserum urgebant Atlanta minori*

xxxiv DE SATIRA JUVEN.

*Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundū
Imperium, aut Sicula torvus cum conjuge Pluto,
Nec rota, nec Furia, nec saxum, aut vulneris atrī
Pana, sed infernis hilares sine Regibus umbræ.
Improbitas illo fuit admirabilis ævo, &c.*

Si quid aliud quam Satiram scribere aggressus esset Juvenalis, in Sententiam doctissimi Critici concederem eatenus ut faterer Juvenalem hīc *πειλάλον* fuisse & verborum prodigum. Nam absit ut gravissimum auctorem in turpem sermonis redundantiam aut puerilem luxuriam incidisse judicemus; at cum ipse librorum suorum materiam, farraginem & Satiram fore pronunciaverit, dicamus potius isto sermonis excessu farraginem & Satiram pulchre esse confertam; qua nimirum sæculi sui *θεαλογύμενος* derideret, tam inepta quidem & absurda ut homines ipsos in Numinis contemptum adducerent. Qua ratione autem contemptus

DISSSERTATIO. XXXV

causam declarasset, nisi Deorum Dearumque schemata, uti tunc colebantur, descripsisset? Saturnum scilicet fugientem, positoque diademate falce armatum; Iovem Idæis antris delitescentem, inde super nubes conviviam agitantem, adultera & catamito pocula ministrantibus; Vulcanum ab incude fuliginosum; Atlantem Cœli destinam sub nimia Deorum turba gementem & pondere oppressum. Hæc enim sunt anilia prope deliramenta, ut cuilibet sanæ mentis ludibrium debeant, nedum pro divinis habeantur.

Quod autem ait, minore quondam numero ac pondere Deorum pressum fuisse Atlantem, non debuit videri frigidius fabula ipsa qua Cœlum Atlante fulciri ac sustineri Poëtæ finxerunt: nam sive montem, sive hominem fuisse, Atlantem intelligimus, utique lepidus erit jocus. Ac de monte quidem hæc habet Herodotus: Atlantem Africæ montem in fastigium assurgere un-

xxxvj DE SATIRA JUVEN.

dequaque adstrictum & teres, verum tam
excelsæ altitudinis, ut cacumen, quasi nu-
bibus insertum, conspiciere non sit, ac prop-
terea Cæli columnam ab indigenis appel-
lari. Quo sensu venuste sane dixerit Juve-
nalis noster, olim cum esset longe minor
Cœlitum turba, minori pondere pressam
fuisse Cœli columnam: sicut Atlantem nobis
Cœli bajulum aut tibicinem fuisse imagi-
nemur, illud etiam aptissime quadraverit;
nec erit minus facete dictum quam id quod
Lucianus in Charonte narrat, Atlanti quon-
dam nimio pondere nutanti atque labas-
centi Herculem suppetias tulisse, ac se ip-
sum oneri supposuisse tantisper dum ille res-
piraret. Denique nihil video cur insolens
judicetur illa ~~ovous~~ Juvenalis, metuendum
esse ne densiore Deorum turba gravatus
Atlas fatiscat; cum eidem Luciano venerit
in mentem ista consimilis, præ Numinum
quoque multitudine ambrosiam & nectar
defecisse: ejus enim verba sunt, *ἰπιλάωντες*

DISSERTATIO. xxxvij

δὲ ἡ ἀμωρολογία καὶ τὸ ἕκταρ, ὅτε μᾶς ἦδ' ἔτι
τὴν κοτύλην εἶναι, ἀλλ' τὸ πλῆθος τῶν πονήτων.
Omnia igitur toto illo versuum ambitu
proba & recta, quibus adeo mōnentur pos-
teri tam stulta & vana esse quæ de natura
Deorum Poëtæ comminiscuntur, ut pieta-
tem jam tum ab Orbe condito hominum
mentibus insitam funditus eradicent. Hasc
ergo fabulas ut perniciosissimas Juvenalis
explodit, neque ullam occasionem præter-
mittit quin eas aut subsannet aut conspuat.
Sic in decima, mœchorum injecta men-
tione, statim apponit emblemata Martis in
Venere deprehensi.

Fiet adulter

*Publicus, & pœnas metuet quascunque mariti
Irati debent; nec erit felicior astro
Martis, ut in laqueos nunquam intidas,*

Et in secunda:

Leges revocabat amaras

Omnibus, atque ipsis Veneri Martique timendas.

xxxvii] *DE SATIRA JUVEN.*

Et in sexta, elegantissimo artificio Jovem Marremque adulterii & stupri accusat, occasione sermonis de quadam eximie castitatis Matriona :

Magna tamen fama est cujusdam rure paterno

Viventis ; vivat Gabius ut vixit in agro,

Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.

Quis tamen affirmat nil actum in montibus, aut in

Speluncis ? Adeo senuerunt Jupiter & Mars ?

Eodemque colore Seneca : Quid ergo est, inquit, quare apud Poetas salacissimus Jupiter deserit liberos tollere ? Utrum sexagenarius factus est, & illi lex Papia fibulam imposuit ? Illa vero Deucalionis & Pyrrhæ quam subtiliter insimulat mendacii, Satira prima ! Etenim poetico more narrare incipit,

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor

Navigio montem ascendit, sortesque poposcit,

Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,

DISSERTATIO. xxxix

Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas.

Sed inter narrandum innuit futile esse ac perabsurdum quod Poëtæ fabulantur, extinctis olim diluvio ceteris animantibus, Deucalionem & Pyrrham conjuges ob morum sanctitatem servatos tanquam exempla reparandæ Posteritati ; aitque nec Pyrrham quidem ulla fuisse castimonia commendabilem, sed potius magam & lenam, quæ projectis post terga sua saxis nudas puellas ediderit, quas maribus conciliaret. Sic Martem falsò vocitari ultorem demonstrat in XIV :

*Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit servare suas.*

Deriso Marte vanitatem fabulæ perstringit & Romanos ignaviæ accusat, qui nihil amplius armis quærerent, sed & olim quæsitâ sibi eripi turpiter paterentur. Ac majori etiam impetu Satira secunda in Mar-

XL DE SATIRA JUVEN.

tem ipsum invehitur, eumque campo Martio excedere jubet, ea sede scilicet indignum, qui nepotum suorum effoeminatissima flagitia non ulciscatur:

*Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
Nec quereris Patri? Vade-ergo, & cede severi
Jugeribus campi quem negligis.*

Supra omnem vero acerbiteriam vehemens est objurgatio illa qua Jovem ipsum increpat ut socordem, & hominum stuporem arguit, qui simulacris æneis & marmoreis Numen inesse aliquod sibi persuaserant.

Audis

*Jupiter hæc, nec labra moves, cum mittere vocem
Debueras vel marmoreus, vel aheneus? Aut cur
In carbone tuo charta pia thura soluta
Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci
Omenta? Ut video, nullum discrimen habendum est
Effigies inter vestras, statuamque Vagelli.*

Cur

DISSERTATIO. XLJ

Cur autem Jovi marmoreo vel æneo pepercisset, qui eadem Satira quidquid esse telorum Poëtæ in cœlestibus armamentariis repositum fingunt, pro nihilo ducit? Hoc enim agit his versibus familiari sibi dissimulatione & *κρύψει.*

Aspice quanta

Voce neget, quæ sit ficti constantia vultus.

Per Solis radios, Tarpeiaque fulmina jurat,

Et Martis frameam, & Cirrhæi spicula vatis;

Per calamos venatricis pharetramque puellæ,

Perque tuum, pater Ægei, Neptune, tridentem:

Addit & Herculeos arcus, hastamque Minerva,

Quidquid habent telorum armamentaria Cæli.

Quæ omnia sic accipienda sunt tanquam profecta ab rigido veritatis cultore, qui Naturam ducem secutus, Virtutem pro summo Numine habebat, fucum & imposturas detestabatur. Dares illi alium ducem, illum scilicet veritatis auctorem, ipsiusque Naturæ dominum, cœlestissimi viri perfec-

d

XLij DE SATIRA JUVEN.

tam imaginem absolvisset. At scelera perpetuis tenebris damnanda prodit & exponit, ac pessimo exemplo aperit quæ reprehendit. Quin potius optimo exemplo scelera sic reprehendit, ut ea nemo non exsecretur; sic aperit, ut ea nemo non tenebris damnet. Quid faceret? Scribebat sæculo Cæsarium flagitiis contaminatissimo, legibus una cum elisa Magistratum voce evanidis, Romana illa quondam virtute sopore pene lethali marcescente.

Ergo quemadmodum lethargicis excitandis picem crudam, lanam succidam, cepas, galbanum, & similia tetros odores vomentia incendere, evocatisque sternutamentis cerebrum concutere Medici jubent; sic, admotis Satirarum facibus, foetida ganeanum gurgustia & obscœna prostibulorum lupanaria accendi, noctesque Neronianas illustrari profuit, ut inde excitata spurcicies nares & cerebrum feriret, ac per hoc somniculosus ille marcor qui Romano-

DISSERTATIO. XLIIJ

rum animos opprefferat, vehementi indignatione, tanquam sternutamento, discuteretur. Nam quod aliud fuisse dicemus consilium sanctissimorum Patrum, qui tot nefanda ac detestanda Poëticæ Theologiæ misteria verbis etiam obscœnissimis aperuerunt? Certe non minus pudeat legisse Nævolum, quam in quinta Arnobii disputatione Ityphallorum Græcorum originem.

Plerumque autem quos ab rebus turpibus & flagitiosis nec præmia virtuti posita redemerant, nec pœnæ legibus irrogatæ deterruerant, ingens detectæ turpitudinis pudor revocavit; & Persarum foedissimam fugam, quam nec disciplinæ militaris sacramentum, nec fortia majorum suorum exempla represserant, matronæ Perfides peplos ipsæ sibi suos ab imo sustollentes, interrogantesque an illuc unde ipsi fugacem pedem infantes extulerant confugere velent, objecto pudore in mediam persequentium aciem cum victoria converterunt. Ita-

XLIV DE SATIRA JUVEN.

que non inutile esse videtur rerum turpiter gestarum turpitudinem sic exprobrare nar- rando , ut pudorem de frontibus etiam impudentissimis exprimamus. Imo id potissimum quæritur hoc præsertim Satirarum genere quod morum imitationibus ac descriptionibus constat.

Quid ? Cum est Lucilius ausus

*Primus in hunc operis componere carmina morem ,
Detrahere & pellem nitidus qua quisque per ora
Cederet introrsum turpis ?*

Et id quidem fecit Lucilius , exemplo veterum Comicoꝝ qui , ut ait idem Horatius ,

*Si quis erat dignus describi , quod malus , aut fur ,
Quod mæchus foret , aut sicarius , aut alioqui
Famofus , multa cum libertate notabant*

Quare mirari soleo Plinium in Historiæ naturalis opere mirabili ac plane divino

fic esse opinatum ut diceret, mira humani ingenii peste sanguinem & cædes condidit annalibus, unde hominum scelera noscantur: quasi cunctos ab Historia dehortari voluerit, qui tamen pessimorum Principum, nec minus quidem ipsius Neronis res gestas libris uno & triginta a sine Aufidii Bassi conscripserat. Quos libros utinam nobis superiora sæcula non invidissent, & morem illum veterem, quem ad Pompeii Magni tempora Cornelius Nepos tradidit, revocari placeret, ut Historia non nisi ab honestissimo quoque scriberetur! Sic enim ad exemplorum fidem accederet eximia scribentis auctoritas, magnum utique rerum gestarum narrationi pondus additura.

Id autem eo libentius hic commemoro, quod ut Historiam ab honestissimo scribi; sic & morum Satiram ab optimo quoque componi addecet; ne aut Historia servili mendacio inquinata vanescere incipiat, aut Satira in sceleratam auctoris conscientiam

XLVj DE SATIRA JUVEN.

retorta prorsus hebescat. Quisquis igitur Historicus appellari meruit, res honestas & turpes, uti quæque gestæ sunt, exponit; rectene an secus gestæ sint, curæ esse suæ vix putat, cum is sit qui ab Aristotele dicitur μέγος & ἀνδράσος. Satirarum scriptor censuram agit etiam cum narrat: etenim instat ut accusator, disquirat ut iudex, castigat ut vindex.

Est autem communis Historiæ Satiræque *παρρησία*, qua cavetur ne quid illa veridicere non audeat, neve quid ista probroscarpere & notare formidet. Itaque cum ex rerum gestarum cognitione, pravorumque morum correctione, habeant homines unde prudentiores ac meliores fiant; utrumque autem ab Historia & Satira jucundissime conficiatur; non usque quaque perperam fecisse videntur qui, ingeniis una cum Imperio Romano senescentibus, cum jam libros animo fastidiente male singulos tangerent, adeoque doctrinas ut venena de-

testarentur, Juvenalem & Marium Maximum curatiore studio, ut inquit Ammianus Marcellinus, lectitabant, nulla volumina præter hæc in profundo otio contrectantes: nempe fegnitiæ suæ delicias faciebant, existimabantque ingentem Scriptorum turbam negligi impune atque insuper haberi, dum esset unde & moribus depravatissimis extrema remedia, & temporibus difficillimis exempla convenientissima suppetere. Nunquam enim mihi persuaderi patiar Ammianum hæc ideo notasse ut Juvenalis aut Maximi lectionem inter rerum publicarum corruptelas poneret, cum ipse quoties philosophum agit, non pauca commutatis tantum syllabis ex Juvenale transcribat: de quo etiam hoc omni asseveratione affirmetur, & ipsæ sexdecim Satiræ clamant adeo pertinaciter vitiis infensum fuisse ut cum iis homines una scœpissime flagellaret. Marium vero Maximum etsi opera ejus, quæ verbosissima & minutis

XLVIJ *DE SATIRA JUVEN.*

historiis implicata fuisse Flavius Vopiscus autumat, interciderint, tamen strenuum vixisse bonarum partium lectatorem declarant plurima quæ ex eo Lampridius, Spartianus & alii historix Augustæ Scriptores commentariis suis indiderunt.

Dicamus igitur hosce duos auctores, ut civilium doctrinarum compendia quædam, illius ævi delicatis maxime placuisse: Marium quidem Maximum, ut copiosa exemplorum varietate locupletem, & omnia Cæsarum historica uberrimis septenariis complexum; Juvenalem vero ut magistrum veteris disciplinæ ac totius vitæ humanæ censorem gravissimum, in arcana ipsa morum summo cum imperio penetrantem. Summum voco imperium excelso mentis sublimem stilum, quo se supra mortalium nobilissima erigit, & omnia illa tanquam puerorum pupas & crepundia despicit, ut solius virtutis rationem habendam esse commonstret. Nam, ut ea mittamus quæ
sunt

DISSERTATIO. XLIX

sunt publica & ob oculos omnium posita, puta impietatem, fastum, avaritiam, libidinem, iniqua tyrannicæ potestatis imperia, quæ totis Satiris persequitur, si privata, ad quæ ipse quamvis in transcurso divertit, inspicere libet, comperiemus etiam in iis quæ præclara sapientibus videntur, nonnulla Censoriæ severitatis judicio ac notatione haud immerito fuisse perstricta. Quid in universa humaniore litteratura prius aut antiquius Homero? & tamen ple-raque in eo esse quæ defendi nisi antiquitate non possint, innuit Satira VII;

*Ipsæ facit versus, atque uni cedit Homero
Propter mille annos,*

Et Satira VI, mulierculas inducit Homerum cum Virgilio contendentes, cum ipse interea non solum dubiam faciat illius palmam, sed etiam huic adjudicet.

*Committit vates & comparat, inde Maronem;
Atque alia parte in trutina suspendit Home-
rum.*

e

I DE SATIRA JUVEN.

Etenim iis versibus plus ponderis & majestatis Virgilio tribui intelligunt, qui in trutinatum & examinum ratione leviora pondera a gravioribus suspendi attollique non ignorant. Verum hæc obliqua & subobscura, illa recta & aperta, quibus Homeri fidem elevat, Satira X.

*Rex Pylus, magno si quidquam credis Homero,
Exemplum vitæ fuit a Cornice secunda.*

Et in XIII^a.

*Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis;
Vel potius quantum Gradivus Homericus.*

Satis insolens fuerat superjectio, Stentorem exclamasse quantum alii quinquaginta; illa vero multo audacior, Martem vociferatum esse quantum decem millia præliantium; tamen ferri poterat in persona Dei, & quidem Martis: at Deum, & Martem, ob inflictum sibi a Diomede vulnus, totum Olympum tam impotenti boatu

DISSERTATIO. 1j

quatefecisse, quis alius poëta dixerit, & non explodatur? Quomodo enim Martem tantum clamorem de lateribus adeo firmis ac divinis emisisse homines credent, qui ipsum non secus atque homuncionem vulnerari potuisse acceperint; aut Junonem iratam non vehementius clamasse quam Stentorem? Post Homerum effulgit clarissimum sidus Virgilii, quem & Juvenalis Homero tantum non anteponit, his versibus ex XI^a.

*Conditor Iliados cantabitur, atque Maronis
Altiſoni dubiam facientia carmina palmam.*

Attamen hujus quoque altiloquentiam in fabulis narrandis occupatam notare videtur in VII^a.

*Nam si Virgilio puer & tolerabile desit
Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri:*

Nempe χορυγέην κεφαλὴν, aut poëtam ἐχιδναίς κατ'ἀχομον videre quis putet, cum audit,

lij *DE SATIRA JUVEN.*

Arma virumque cano :

ac multo magis si hæc præcesserint :

At nunc horrentia Martis.

Quæ tamen veteres neglexisse patet ex Prisciano, qui versuum duodecim Æneidos principalium principem citat *Arma virumque cano*. Neque aliud operis eximii principium agnoverat Martialis in XIV.

*Accipe facundi Culicem studiose Maronis,
Ne, nugis positus, Arma virumque canas.*

Quod si quis componat cum illo Homeri,

Μῆτιν ἄειδ' ἑεᾶ,

sentiet cum Juvenale, aliquid esse in Virgiliano principio horrificum, & velut hydros Poëtæ crinibus intextos. Quemadmodum vero in Martis Homerici indecora vociferatione quædam, si ita loqui fas est, absurditas, ita etiam in Virgilio Cyclope vanitas poëtica reprehenditur. Describit

DISSERTATIO. liij

Virgilius , Æneidos III , ingentem oculum Polyphemi , & fuisse ait ,

Argolici clypei aut Phœbeæ lampados instar.

Juvenalis noster mendacium poëticum rhetorico mendacio repercutit : dixit enim adeo latam fuisse illius oculi aciem , ut per eam Ulysses evaserit ; atque hoc quam inopinate : est enim illic sermo de importuno rogatore quem dives aliquis increpat , & ,

Improbns es , cum poscis , ait ;

ille autem obstinatius urget :

Sed pensio clamat ,

*Posce ; sed appellat puer unicus , ut Polyphemi
Lata acies , per quam solers evasit Ulysses.*

Cogor , inquit , improbe & pervicaciter poscere , quia poscit a me diaria puer qui mihi solus est familia. Sed quid unico puero cum Polyphemi oculo ? Nimirum erat illi misero puer unicus , ut unicus Polyphemo oculus : de quo Mythologi tradiderunt

liv *DE SATIRA JUVEN.*

alia , sed hæc in primis ; unoculum fuisse Polyphemum , cum tamen tres haberet oculos ; unum in fronte , quem Virgilius depingit ingentem instar Græci clypei aut disci lunaris ; alterum in animo , scilicet mentem acerrimam quæ est in animo sicut pupilla in oculo ; tertium in Elpe , unica filia , quam velut unicum oculum unice diligebat. Ergo Ulyssis astu infelicissimus Polyphemus non stipite præusto , sed meri & amoris ignea vi tribus oculis una captus est : nam exhausto incautius capaciore poculo ebrius , sopori quasi letho datus obdormivit , luminis & mentis vigore aliquantisper mortuo ; intereaque dum edormiret , dimotis antri repagulis Ulysses una cum suis evasit : ii vero fugientes Elpen amoris cæstro percitam secum abduxerunt.

πυρὶ ἐρωτικῷ Ἑλπὴν τὴν θυγατέρα ,

ἣν εἶχε τρόπον ὀφθαλμῶν , ἀρπάσαντες.

ut est apud Joannem Tzetzem. Tres

istos oculos intelligit Artemidorus libro primo , ubi de eo qui paulo postquam tres oculos sibi esse somniasset cæcus factus est , ἔχι διὰ τὸν Κύκλωπος μῦθον , ἀλλὰ διὰ τὸν τρίτον ὀφθαλμὸν , ὃς καὶ ἄλλα φωτὸς εἰσημαίνει δεῖσθαι , διὰ τὸ μὴ αὐταρκες εἶναι τὸ οἰκεῖον. Somnium interpretatur non per tres Cyclopi oculi, sed per tertium oculum qui tertium & adscititium lumen significabat. Idem Artemidorus in disciplina onirocritica oculorum specie filios & filias demonstrari docet: εἰκόασι γὰρ οἱ ὀφθαλμοὶ παισὶν , ὅτι καὶ ποθεινοὶ καὶ τῷ σώματος ὀδηγοὶ εἰσι ἐν ἡγεμόνες. Neque filios filiasve tantum, verum etiam seruos custodiæ præpositos, ut vigiles, quorum oculis ipsi videre dicimur. Ita igitur Juvenalis importuno & querulo affectu unicum fuisse ait puerum, ut Polyphemo persolum oculum. Atque hujus similitudinis occasione Virgilianæ hyperboles transcendentiam carpit. Eadem libertate omnes generatim Poëtas, qui

lvj *DE SATIRA JUVEN.*

carminum suorum exordiis Mufas invocant,
easque canere jubent, vanitatis arguit
in III^a.

*Incipe Calliope, licet hinc confidere, non est
Cantandum, res vera agitur; narrate puellæ
Pierides.*

Et in XIV^a.

*Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Versetur, Diis atque ipso Jove digna Poëtæ.*

Deos & Jovem Poëtæ vocat principes viros, ipsumque Cæsarem, quos Poëta quispiam, ut fecit alitubi Martialis, Deos suos, Jovemque suum turpi assentatione nuncupaverat; aut, si mavis, Deos poëticos & Jovem poëticum dicit, quasi vanum aliquod & sine numine nomen; ut in XII^a.

Si quando poëtica surgit

Tempestat,

id est, vana & commentitia, quo sensu

DISSERTATIO. lvij

Lucianus in Præceptis Historicis ait , ποιη-
τικῶ τινος ἀνέμῃ ἐπυριάζοντος τὰ ἀλάλια. Ter-
tium ab Jove , secundum a Cæsare Mæce-
natem Poëtæ coluerunt. At noster in pri-
ma , censoriam illi notam obiter inussit ,
quod otio ac mollitie pœne ultra fœminam
fluere :

*Cum jam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens , ac nuda pæne cathedra,
Et multum referens de Mæcenate supino.*

Et in XII^a.

*vestem
Purpuream , teneris quoque Mæcenatibus aptam.*

Ecce autem , & quis hoc expectabat ? reus
citatur Quintilianus , qui tamen maxima
nominis claritate summus juventutis mo-
derator audiebat & Romanæ togæ gloria :
verum ob invidendas opes , ob eamque ar-
tem quam profitebatur & mire callebat ,
struendi ac destruendi versutia ancipitem ;
currente severioris Satiræ stilo aliquoties
perstrictus videtur , ut in VI^a.

[viii] DE SATIRA JUVEN.

*Sed jacet in servi complexibus, aut Equitis: dic,
Dic aliquem sodes hic, Quintiliane, colorem.*

Et in VII^a.

Res nulla minoris

*Constabit patri quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus?*

Nosti quæ sequuntur. Ac propterea forte nobilissimus Rhetor, cum auctores Satirarum censeret, laudato Persii libro, Juvenalem præterit; aut per Satiram laudatum cum aliis quos ipse claros tunc fuisse ait, posteritati nominandum reliquit. Et ii quidem interciderunt; solus Juvenalis ætatem tulit, atque, ut videtur, integer; aut si quid ejus collapsum est, tanta id tamque vetere ruina accidit, ut nulla nunc rudera uspiam extant. Nihil enim a Servio, Prisciano, aliisque observatur, quod hinc non appareat, ac totidem tributum libris; eaque librorum divisione comprehensum fuisse arbitror quantum una recitatione Juvenalis ediderat;

DISSERTATIO. lix

ut libri quinque totidem indicent recitationes habitas non coram populo in auditorio, verum in cubiculo coram amicis. Sic enim plerique viri gravissimi scripta sua legere & recitare soliti erant advocatis familiaribus, ex quorum sententia de editione statuerent: itaque advocabant non auditores tantum, sed adjutores, ut jam magis magisque retinenda videatur hæc veterum librorum scriptura in Umbricio versibus extremis,

*Satirarum ego, ni pudet illas,
Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.*

Maxime vero cum in Suetonii libro de illustribus Grammaticis mentio fiat Ateii Philologi declamantium adjutoris atque præceptoris, & Crassitii cujusdam qui initio circa scenam versabatur, & mimographos adjuvabat. Porro cum hosce libros summus Satirarum artifex emendatissimi-que judicii censor, adhibita etiam recitationis lima poliverit, si quid transeuntes

IX DE SATIRA JUVEN.

offendimus aut incurrimus, id continuo proscibendum non est aut deturbandum; & quæ negligentem per incuriam excidisse credimus, ea si repetantur, appositissima esse reperiemus. Ejusmodi autem est desinentis Autumni descriptio in I V⁴.

*Jam lethifero cedente pruinis
Autumno, jam quartanam sperantibus agris
Stridebat deformis hyems.*

Hic enim existimet aliquis manifestam esse ἀκυρολογίαν, qualis est Æneide quarta,

tantum sperare dolorem :

cum tamen proprie dixerit Juvenalis, eos qui desinente Autumnio ægritudine tentari incipiunt, sperare quartanam; hoc est, non fore continui ardoris, sed tantum quadrini circuitus febrem quæ, ut asserit Celsus, neminem jugulat. Ea vero febre φθινοπώρα μάλιστα οἱ ἄνθρωποι ἀλίσκονται, inquit Hippocrates. In iis autem quæ Satira secunda legimus,

DISSERTATIO. lxj

*Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur. Nullo gemit hîc tibicina cornu :*

Si fœminam quæ cornu inflat , tibicinam vocasset , aut nihil præterea voluisset , sane plus quam negligentissimum fuisse faterer ; sed ait Coryttia sacra , Bonæ Deæ sacris omnino esse dissimilia ; ad illa enim solos mares admitti : deinde addit ,

Nullo gemit hîc tibicina cornu.

Quod scilicet Bonæ Deæ pulvinaribus acciderat , admissio Clodio , qui sub vestitu cultuque psaltriæ seu tibicinæ , cornu intulerat , nempe virum patrando stupri flagitio paratissimum , atque ut idem Juvenalis ait in VI^a.

Majorem quam sunt duo Casaris Anticatones.

Nam istud etiamsi prælicenter positum videatur , non tamen est inconcinnius ea similitudine quam ex veteri Comico notavit Longinus : ἀγρὸν ἔσχ' ἐλάττω γῆν

lxij DE SATIRA JUVEN.

Ἐπιστολῆς Λακωνικῆς. Minime autem cul-
paverim quod eadem Satira dixit,

Ac summum dominæ femur exclamare coegit,

de alypta qui dominam unguendo fessus
erat, ac tandem, ut mitteretur, ὕψον ἔ-
πόπυσμα expresserat ab ea dominæ parte,
quam in Galla ob consimile vitium Va-
lerius Martialis nequissimo epigrammate
garrulam & clamorâ appellavit. Neque
existimaverim ambitiosè potius quam ho-
neste & decore usurpata fuisse palpitandi &
micturiendi vocabula, sicut & rimæ, cris-
tæ, vesicæ, urinæ, offæ; item urticæ,
cornu, herniæ; per quæ alia minus speciosa
dictu significantur. Et laudi potius quam
vitio duxerim, Rhombi spatium, pro
Rhombō tantæ latitudinis, ut esse videre-
tur instar areæ ἢ ἐπιπέδου ῥομβοειδῆς; &
navem minorem, pro navi quæ jactura
facta pauperior evasit. Denique nunquam
reprehenderim Satiram verbis audaciùs

DISSERTATIO. Ixiiij

translatis ferocientem , aut carpendorum vitiorum caussa liberius evagantem : nam illud quidem severitati ac dignitati sermonis , sed hoc in primis disquisitionis censoriæ libertati convenire censeo. Atque ut uno semel exemplo multa simul ostendam ; observemus Juvenalem nostrum celeberrimam figuram , qua Poëtæ , cum aliquid difficillimum indicant , rerum omnem fidem exuperantium comparationes acervatim congerunt , sed plerumque tam frivolas quam ingeniosas , ad seria sæpenumero transtulisse , complurium moribus pulchre notatis , ut in X^a.

Circumsilit agmine facto

*Morborum omne genus , quorum si nomina quæras ?
Promptius expediam quot amaverit Hippia machos,
Quot Themison ægros autumnno occiderit uno ,
Quot Basilus socios , quot circumscripserit Hirrus
Pupillos , &c.*

Hæc vero non sunt inania Rhetoricæ puræ segmenta , verum exquisitissimæ Sa-

lxiv DE SATIRA JUVEN:

tirarum impensæ , quibus adjici quidem semper aliquid possit ; adimi autem non secus quam de farcilibus aut lucanicis pulpæ , cerebella , glandulæ , nuclei , liquamen , piper , & hujusmodi alia : quæ etsi omnino disparata sint , & saporum plurimum inter se differentium , tamen intrita simul & inferta optimam condiunt Satiram , quæ si pauciora contineret , minus Satira diceretur.

Habes , illustrissime Thuane , totam propositæ controversiæ constitutionem , cui dirimendæ vindicias secundum Juvenalem dari abs te potissimum velim. Nam cum adolescens , ac pæne potius puer , eam sis adeptus gloriam , ut cunctis poëticiæ laudibus quam maxime excelleres ; nunc autem post amplissimos honores integerrime gestos , in arce Virtutis , extra omnem Satiræ petulantiam , velut extra teli jactum sis collocatus ; partium proprie tuarum esse arbitror , de poëtica morum censura , quam

DISSERTATIO. · lxxv.

istæ Satiræ promittunt, deque ipsis Satirarum scriptoribus, judicare. Quod si tibi operam calamo lusisse videar, hoc præterea me præstitisse reponam, quod hæc legentem ab Reipublicæ prope nullius tristissima cogitatione paulisper avocaverim, atque id mihi fuerit abunde pretii,

*Si quid ego, Auguste, adjuto, curamve levasso,
Quæ nunc te coquit, & versat sub pectore fixa.*

Scribebam a. d. III. Cal. Novemb. CIO IOCXV.

F *

LIBRIS QUINQUE
SATIRARUM JUVENALIS
CONTINENTUR SATIRÆ XVI.

L I B. I.

SAT. I. Præfatio : cur Satiras scribat. Pag. I.

Prima docet Satira causam, formamque libelli.

— I I. Hypocritæ. 9.

Arguitur Satira probitas simulata secunda.

— I I I. Urbis incommoda. 16.

Umbricius Roma discedit amore quietis.

— I V. Convivæ Domitiani. 29.

Crispini vitia irridet, calvumque Neronem.

— V. Parasiti. 36.

Quanta pati soleant parasiti, quinta docebit.

L I B. I I.

SAT. V I. Mulierum flagitia & scelera. 44.

Omnia commemorat muliebria crimina sexta.

L I B. I I I.

SAT. VII. Artium neglectarum querela. 72:

Septima te docet, ut Musæ laudentur & argent.

— V I I I. Natalium claritas. . . . 83:

Nos octava docet, proavis non esse superbos.

— I X. Cinædi. 95:

Exagitat Draucos, & molles nona Cinædos.

L I B. I V.

SAT. X. Vota. 102:

Impia vota hominum, & curas deridet inanes.

— X I. Luxus. 118:

Cuilibet est noscenda sua mensura crumena.

— X I I. Hæredipetæ. 127:

Qui testamentis inbiant hæc pagina carpit.

L I B. V.

— X I I I. Scelera tandem punita. 133:

Conscia mens surdo sceleratos verberare cadit.

(xviii)

— XIV. Parentum exempla. . . . 144.

Turpia corrumpunt pueros exempla parentum.

— XV. Religiones peregrinæ. . . . 159.

Ægypti ritus atque impia sacra recenset.

— XVI. Militiæ privilegia. . . . 167.

Ultima percenset Castrensis commoda vita.

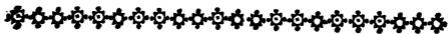
SULPICIÆ Satira , de statu Reipublicæ. Pag. 170.

D. JUNII:

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER PRIMUS.

SATIRA I.

*Deliberanti Poëta, jamque in animo habenti temporis
sui Poëtis tragœdias recitantibus vicem referre, &
Pantheram (quod aiunt) Leone remunerare, occur-
runt urbis Romanæ scelera, quæ ipsum ab instituta
Tragœdia ad Satiram abducant.*

Non ante annum Imperatoris Trajani tertium vi-
detur fuisse composita.

SEMPER ego auditor tantum! Nun-
quamne reponam,
Vexatus toties rauci Theſeïde Codri?
Impune ergo mihi recitaverit ille togatas,

A

2 D. JUNII JUVENALIS

Hic elegos ! Impune diem consumpserit ingens
Telephus ! Aut summi plena jam margine libri
Scriptus , & in tergo , necdum finitus , Orestes !

Nota magis nulli domus est sua , quam mihi lucus
Martis , & Æoliis vicinum rupibus antrum
Vulcani . Quid agant venti , quas torqueat umbras
Æacus ; unde alius furtivæ devehat aurum
Pelliculæ ; quantas jaculetur Monychus ornos ;
Frontonis platani , convulsaque marmora clamant
Semper , & assiduo ruptæ lectore columnæ .
Exspectes eadem a summo , minimoque Poëta .

Et nos ergo manum ferulæ subduximus , & nos
Consilium dedimus Sullæ , privatus ut altum
Dormiret . Stulta est clementia , cum tot ubique
Vatibus occurras , perituræ parcere chartæ .

Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo ,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus ,
Si vacat , & placidi rationem admittitis , edam ,
Cum tener uxorem ducat spado , Mævia Tuscum
Figat aprum , & nuda teneat venabula mamma :
Patricios omnes opibus cum provocet unus ,
Quo tendente gravis juveni mihi barba sonabat
Cum pars Niliacæ plebis , cum verna Canopi
Crispinus , Tyrias humero revocante læernas ,

Ventilet æstivum digitis sudantibus aurum,
 Nec sufferre queat majoris pondera gemmæ;
 Difficile est Satiram non scribere. Nam quis iniquæ
 Tam patiens urbis, tam ferreus, ut teneat se?
 Caussidici nova cum veniat lectica Mathonis
 Plena ipso; post hunc magni delator amici,
 Et cito rapturus de nobilitate comesa
 Quod superest, quem Massa timet, quem mune-
 re palpat

Carus, & a trepido Thynele summissa Latino:
 Cum te summoveant, qui testamenta merentur
 Noctibus, in Cœlum quos evehit optima summi
 Nunc via processus, vetulæ vesica beatæ:
 Unciolam Proculeius habet, sed Gillo deuncem:
 Partes quisque suas ad mensuram inguinis hæret;
 Accipiat fane mercedem sanguinis, & sic
 Palleat ut nodis pressit qui calcibus anguem,
 Aut Lugdunensem Rhetor dicturus ad aram.

Quid referam quanta ficcum jecur ardeat ira,
 Cum populum gregibus comitum premat hic spo-
 liator

Pupilli prostantis? & hic damnatus inani
 Judicio (quid enim salvus infamia nummis?)
 Exsul ab octava Marius bibit, & fruitur Diis
 Iratis; at tu victrix provincia ploras.
 Hæc ego non credam Venusina digna lucerna!

4 D. JUNII JUVENALIS

Hæc ego non agitem ! sed quid magis Heracleas,
Aut Diomedæas, aut mugitum Labyrinthi,
Et mare percussum puero, fabrumque volantem ?
Cum leno accipiat mœchi bona, si capiendi
Jus nullum uxori, doctus spectare lacunar,
Doctus & ad calicem vigilantem stertere naso
Cum fas esse putet curam sperare cohortis,
Qui bona donavit præsepibus, & caret omni
Majorum censu, dum pervolat axe citato
Flaminiam : puer Automedon nam lora tenebat,
Ipse lacernatæ cum se jactaret amicæ,
Nonne libet medio ceras implere capaces
Quadrivio, cum jam sexta cervice feratur
Hinc atque inde patens, ac nuda pene cathedra,
Et multum referens de Mæcenate supino
Signator falso, qui se lautum, atque beatum
Exiguis tabulis, & gemma fecerat uda ?
Occurrit matrona potens, quæ molle Calenum
Porrectura viro miscet sitiente rubetam,
Instituitque rudes melior Locusta propinquas,
Per famam, & populum nigros efferre maritos.
Aude aliquid brevibus Gyaris, & carcere, dignum,
Si vis esse aliquis : Probitas laudatur, & alget.
Criminibus debent hortos, prætoria, mensas,
Argentum vetus, & stantem extra pocula caprum.
Quem patitur dormire nurus corruptor avaræ,
Quem sponsæ turpes, & prætextatus adulter ?

Si natura negat, facit indignatio versum,
 Qualemcunque potest; quales ego, vel Cluuienus.

Ex quo Deucalion nimbis tollentibus æquor
 Navigio montem ascendit, sortisque poposcit,
 Paulatimque anima caluerunt mollia saxa,
 Et maribus nudas ostendit Pyrrha puellas;
 Quidquid agunt homines, votum, timor, ira,
 voluptas,

Gaudia, discursus, nostri est farrago libelli.

Et quando uberior vitiorum copia? quando

Major avaritiæ patuit sinus? alea quando

Hos animos? Neque enim loculis comitantibus itur

Ad casum tabulæ, posita sed luditur arca.

Prælia quanta illic dispensatore videbis

Armigero! simplexne furor sestertia centum

Perdere, & horrenti tunicam non reddere seruo?

Quis totidem erexit villas? quis fercula septem

Secreto cœnavit avus? Nunc sportula primo

Limine parva sedet, turbæ rapienda togatæ.

Ille tamen faciem prius inspicit, & trepidat, ne

Suppositus venias, ac falso nomine poscas:

Agnitus accipies. Jubet a præcone vocari

Ipsos Trojugenas: nam vexant limen & ipsi

Nobiscum: da Prætori, da deinde Tribuno.

Sed libertinus prior est, prior inquit, ego adsum:

Cur timeam? dubitemne locum defendere? quamvis

Natus ad Euphratem, molles quod in aure fenestras
 Arguerint, licet ipse negem; sed quinque tabernæ
 Quadringenta parant. Quid confert purpura major
 Oportandum, si Laurenti custodit in agro
 Conductas Corvinus oves? Ego possideo plus
 Pallante, & Licinis. Expectent ergo Tribuni;
 Vincant divitiæ; sacro nec cedat honori,
 Nuper in hanc urbem pedibus qui venerat albis:
 Quandoquidem inter nos sanctissima divitiarum
 Majestas; etsi funesta Pecunia templo
 Nondum habitas, nullas nummorum ereximus
 aras,
 Ut colitur Pax, atque Fides, Victoria, Virtus,
 Quæque salutato crepitat Concordia nido.

Sed cum summus honor finito computet anno,
 Sportula quid referat, quantum rationibus addat;
 Quid facient comites, quibus hinc toga, calceus
 hinc est,

Et panis, fumusque domi? Densissima centum
 Quadrantes lectica petit, sequiturque maritum
 Languida, vel prægnans, & circumducitur uxor.
 Hic petit absenti, nota jam callidus arte,
 Ostendens vacuum, & clausam pro conjuge sellam;
 Galla mea est, inquit: citius dimitte: moraris?
 Profer Galla caput. Noli vexare, quiescit.

Ipse dies pulchro distinguitur ordine rerum,

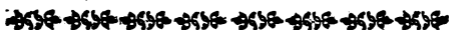
Sportula , deinde forum , jurisque peritus Apollo ,
 Atque triumphales , inter quas ausus habere
 Nescio quis titulos Ægyptius , atque Arabarches ;
 Cujus ad effigiem non tantum mejere fas est.
 Vestibulis abeunt veteres , lassique clientes ,
 Votaque deponunt , quanquam longissima , cœnæ,
 Spes homini : caulis miseris , atque ignis emendus.
 Optima sylvarum interea , pelagique vorabit
 Rex horum , vacuisque toris tantum ipse jacebit :
 Nam de tot pulchris , & latis orbibus , & tam
 Antiquis , una comedunt patrimonia mensa.
 Nullus jam parasitus erit , sed quis feret istas
 Luxuriæ sordes ? Quanta est gula , quæ sibi totos
 Ponit apros , animal propter convivia natum !
 Pœna tamen præsens , cum tu deponis amictus
 Turgidus , & crudum pavonem in balnea portas.
 Hinc subitæ mortes , atque intestata senectus.
 It nova , nec tristis per cunctas fabula cœnas :
 Ducitur iratis plaudendum funus amicis.
 Nil erit ulterius , quod nostris moribus addat
 Posteritas ; eadem cupient , facientque minores.
 Omne in præcipiti vitium stetit : utere velis ,
 Totos pande sinus. Dicas hic forsitan , unde
 Ingenium par materiæ ? unde illa priorum
 Scribendi quodcunque animo flagrante liberet
 Simplicitas , cujus non audeo dicere nomen ?
 Quid refert dictis ignoscat Mucius , an non ?

8 D. JUNII JUVENALIS

Pone Tigellinum, tæda lucebis in illa,
Qua stantes ardent, qui fixo guttore fumant,
Et latum media fulcum deducit arena.
Qui dedit ergo tribus patruis aconita, vehatur
Pensilibus plumis, atque illinc despiciet nos:
Cum veniet contra, digito compesce labellum;
Accusator erit, qui verbum dixerit, hic est.
Securus licet Ænean, Rutilumque ferocem
Committas, nulli gravis est percussus Achilles,
Aut multum quæsitus Hylas, urnamque secutus.
Ense velut stricto, quoties Lucilius ardens
Infremuit, rubet auditor cui frigida mens est
Criminibus, tacita sudant præcordia culpa:
Inde iræ, & lacrymæ. Tecum prius ergo voluta
Hæc animo ante tubas: galeatum fero duelli
Pœnitet. Experiar quid concedatur in illos,
Quorum Flaminia tegitur cinis, atque Latina.

SATIRA I. LIB. I.

SATIRA II.

Reprehendit hypocrisim in Philosophis, Judicibus, Sacerdotibus, Ducibus, Nobilibus; qui omnes impie de inferorum suppliciis sentientes, victores ipsi a victis gentibus corrumpuntur, nec non alios corrumpunt.

Sub finem secundi anni Trajani, aut initio tertii.

ULTRA Sauromatas fugere hinc libet, & glaciale

Oceanum, quoties aliquid de moribus audent

Qui Curios simulant, & Bacchanalia vivunt.

Indocti primum, quanquam plena omnia gypso

Chryssippi invenies: nam perfectissimus horum est,

Si quis Aristotelem similem, vel Pittacon emit,

Et jubet archetypos pluteum servare Cleanthas.

FRONTIS NULLA FIDES. Quis enim non vicus abundat

Tristibus obscœnis? Castigas turpia, cum sis

Inter Socraticos notissima fossa cinædos:

Hispida membra quidem, & duræ per brachia setæ

Promittunt atrocem animum; sed podice lævi

Cæduntur tumidæ, medico ridente, mariscæ.

Rarus sermo illis, & magna libido tacendi,

Atque supercilio brevior coma. Verius ergo,

10 D. JUNII JUVENALIS

Et magis ingenue Peribomius : hunc ego fatiſ
 Imputo , qui vultu morbum , incefſuque fatetur.
 Horum ſimplicitas miſerabilis , hiſ furor ipſe
 Dat veniam ; ſed pejores qui talia verbis
 Herculis invadunt , & de virtute locuti
 Clunem agitant. Ego te ceventem, Sexte, verebor,
 Infamiſ Varillus ait ? quo deterior te ?
 Loripedem rectuſ derideat , Æthiopem albuſ.
 Quis tulerit Gracchoſ de ſeditione querenteſ ?
 Quis Cœlum terris non miſceat , & mare Cœlo ,
 Si fur diſpliceat Verri ? homicida Miloni ?
 Clodiuſ accuſet mœchoſ , Catilina Cethegum ?
 In tabulam Sullæ ſi dicant diſcipuli treſ ?
 Qualis erat nuper tragico poilutuſ adulter
 Concubitu , qui tunc legeſ revocabat amaraſ
 Omnibuſ , atque ipſiſ Veneri , Martique timendaſ,
 Cum tot abortiviſ fœcundam Julia vulvam
 Solveret , & patruo ſimileſ effunderet offaſ.
 Nonne igitur jure , ac merito , vitia ultima fictoſ
 Contemnunt Scauroſ , & caſtigata remordent ?
 Non tulit ex illiſ torvum Laronia quendam
 Clamanteſ totieſ , ubi nunc Lex Julia ? dormiſ ?
 Atque ita ſubridenſ : felicia tempora , quæ te
 Moribuſ opponunt ! habeat jam Roma pudorem :
 Tertiuſ e Cœlo cecidit Cato. Sed tamen unde
 Hæc emiſ , hiriſuto ſpirant opobalfama collo
 Quæ tibi ? ne pudeat dominum monſtrare tabernæ ?

Quod si vexantur leges, ac jura, citari,
 Ante omnes, debet Scantinia. Respice primum
 Et scrutare viros: faciunt hi plura; sed illos
 Defendit numerus, junctæque umbone phalanges.
 Magna inter molles concordia: non erit ullum
 Exemplum in nostro tam detestabile sexu.
 Tædia non lambit Cluviam, nec Flora Catullam:
 Hippo subit juvenes, & morbo pallet utroque.
 Nunquid nos agimus causas, civilia jura
 Novimus, aut ullo strepitu fora vestra movemus?
 Luctantur paucæ, comedunt coliphia paucæ:
 Vos lanam trahitis, calathisque peracta refertis
 Vellera; vos tenui prægnantem stamine fusum
 Penelope melius, levius torquetis Arachne,
 Horrida quale facit residens in codice pellex.

Notum est cur solo tabulas impleverit Hister
 Liberto, dederit vivus cur multa puellæ.
 Dives erit magno quæ dormit tertia lecto.
 Tu nube, atque tace: donant arcana cylindros.
 De nobis post hæc tristis sententia fertur.
 Dat veniam corvis, vexat censura columbas.
 Fugerunt trepidi vera, ac manifesta canentem
 Stoicidæ. Quid enim falsi Laronia? sed quid
 Non facient alii, cum tu multicia sumas,
 Cretice, & hanc vestem populo mirante perores
 In Proculas, & Pollineas? Est mœcha Fabulla:

12 D. JUNII JUVENALIS

Damnetur, si vis, etiam Carfinia; talenti
Non sumet damnata togam. Sed Julius ardet,
Æstuo; nudus agas, minus est infania turpis.
En habitum, quo te leges, ac jura ferentem,
Vulneribus crudis populus modo victor, & illud
Montanum positis audiret vulgus aratris.
Quid non proclames, in corpore judicis ista
Si videas? quæro an deceant multicia testem.
Acer, & indomitus, libertatisque magister,
Cretice, perluces. Debit hanc contagio labem,
Et dabit in plures; sicut grex totus in agris
Unius scabie cadit, & porrigine porci,
Uvaeque conspecta livorem ducit ab uva.
Fœdus hoc aliquid quandoque audebis amictu:
Nemo repente fuit turpissimus: accipient te
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt
Frontibus, & toto posuere monilia collo,
Atque Bonam teneræ placant abdomine porcæ,
Et magno craterè Deam; sed more sinistro
Exagitata procul non intrat fœmina limen.
Solis ara Deæ maribus patet. Ite profanæ,
Clamatur; nullo gemit hic tibicina cornu.
Talia secreta coluerunt Orgia tæda,
Cecropiam soliti Baptæ lassare Cotyton.
Ille supercilium madida fuligine tactum
Obliqua producit acu, pingitque trementes
Attollens oculos: vitreo bibit ille Priapo,

**Reticulumque comis auratum ingentibus implet
Cærulea indutus scutulata, aut galbina rafa;
Et, per Junonem, domini jurante ministro.
Ille tenet speculum pathici gestamen Othonis,
Actoris Arunci spoliū; quo se ille videbat
Armatum, cum jam tolli vexilla juberet.
Res memoranda novis annalibus, atque recentē
Historia, speculum civilis sarcina belli.
Nimirum summi Ducis est occidere Galbam,
Et curare cutem summi constantia civis;
Bebriaci campo spoliū affectare Palati,
Et pressum in facie digitis extendere panem;
Quod nec in Assyrio pharetrata Semiramis orbe;
Mæsta nec Aëtiaca fecit Cleopatra carina.
Hic nullus verbis pudor, aut reverentia mensæ.
Hic turpis Cybeles, & fracta voce loquendi
Libertas; & crine senex fanaticus albo
Sacrorum antistes, rarum, ac memorabile magni
Gutturis exemplum, conducendusque magister.
Quid tamen expectant, Phrygio quos tempus
erat jam
More supervacua cultris abrumpere carnem?
Quadringenta dedit Gracchus sestertia, dotem
Cornicini; sive hic recto cantaverat ære.
Signatæ tabulæ, dictum feliciter: ingens
Cœna sedet, gremio jacuit nova nupta mariti,
O proceres, Censore opus est, an Aruspice nobis?**

14 D. JUNII JUVENALIS

Scilicet horreres, majoraque monstra putares,
 Si mulier vitulum, vel si bos ederet agnum?
 Segmenta, & longos habitus, & flammea sumit,
 Arcano qui sacra ferens nutantia loro
 Sudavit clypeis ancilibus. O pater Urbis!
 Unde nefas tantum Latii pastoribus? unde
 Hæc tetigit; Gradive, tuos urtica nepotes?
 Traditur ecce viro clarus genere, atque opibus
 vir;

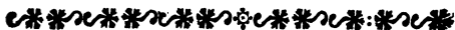
Nec galeam quassas, nec terram cuspide pulsas,
 Nec quereris patri? Vade ergo, & cede severi
 Jugeribus campi, quem negligis. Officium cras
 Primo sole mihi peragendum in valle Quirini.
 Quæ causa officii? quid quæris? nubit amicus,
 Nec multos adhibet. Liceat modo vivere, fient,
 Fient ista palam, cupient & in acta referri.
 Interea tormentum ingens nubentibus hæret,
 Quod nequeunt parere, & partu retinere maritos.
 Sed melius, quod nil animis in corpora juris
 Natura indulget: steriles moriuntur, & illis
 Turgida non prodest condita pyxide Lyde;
 Nec prodest agili palmas præbere Luperco.
 Vicit & hoc monstrum tunicati fuscina Gracchi,
 Lustravitque fuga mediam gladiator arenam,
 Et Capitolinis generosior, & Marcellis,
 Et Catuli, Paullique minoribus, & Fabiis, &
 Omnibus ad podium spectantibus: his licet ipsunt

Admoveas, cujus tunc munere retia misit.
 Esse aliquos manes, & subterranea regna,
 Et contum, & Stygio ranas in gurgite nigras,
 Atque una transire vadum tot millia cymba,
 Nec pueri credunt, nisi qui nondum ære la-
 vantur.

Sed tu vera puta. Curius quid sentit, & ambo
 Scipiadae? quid Fabricius, manesque Camilli?
 Quid Cremeræ legio, & Cannis consumpta ju-
 ventus,

Tot bellorum animæ? Quoties hinc talis ad illos
 Umbra venit, cuperent lustrari, si qua darentur
 Sulphura cum tædis, & si foret humida laurus.
 Illuc, heu, miseri traducimur! arma quidem
 ultra

Litora Jubernæ promovimus, & modo captas
 Orcadas, ac minima contentos nocte Britannos.
 Sed quæ nunc populi fiunt victoris in urbe,
 Non faciunt illi quos vicimus; & tamen unus
 Armenius Zalates cunctis narratur ephebis
 Mollior ardenti sese indulsisse Tribuno.
 Adspice quid faciant commercia; venerat obses.
 Hic fiunt homines: nam si mora longior Urbem
 Indulset pueris, non unquam deerit amator;
 Mittentur braccæ, cultelli, frena, flagellum:
 Sic prætextatos referunt Artaxata mores.

S A T I R A I I I .

Inducitur Umbricius, Aruspex, poetæ causas reddens, cur Bajas migret a Roma, in qua per Græcorum aliarumque gentium, qua in urbem confluxere, adulationes, delationes, veneficia, aliasque malas artes; ut & ruinas, incendia, pauperum contemptum, vim, & latrocinia, honesto civi in urbe non sit locus.

Sub Trajano, & Juvenale jam sene,
scripta.

QUAMVIS digressu veteris confusus amici,
Laudo tamen vacuis quod sedem figere Cumis
Destinet, atque unum civem donare Sibyllæ.
Janua Bajarum est, & gratum litus amœni
Secessus. Ego vel Prochytam præpono Suburæ:
Nam quid tam miserum, tam solum vidimus,
ut non

Deterius credas horrere incendia, lapsus
Tectorum assiduos, ac mille pericula sævæ
Urbis, & Augusto recitantes mense poetas?
Sed dum tota domus rheda componitur una,
Substitit ad veteres arcus, madidamque Capenam;
Hic ubi nocturnæ Numa consistuebat amicæ:
Nunc sacri fontis nemus, & delubra locantur
Judæis, quorum cophinus, scœnumque supellex.

Omnis

Omnis enim populo mercedem pendere iussa est
Arbor , & ejectis mendicat sylva Camœnis.

In vallem Egeriæ descendimus , & speluncas

Diffimiles veris : quanto præstantius esset

Numen aquæ , viridi si margine clauderet undas

Herba , nec ingenuum violarent marmora to-
 phum ?

Hic tunc Umbricius , quando artibus , inquit ,
 honestis

Nullus in Urbe locus, nulla emolumenta laborum,

Res hodie minor est , here quam fuit , atque
 eadem cras

Deteret exiguis aliquid ; proponimus illuc

Ire , fatigatas ubi Dædalus exiit alas.

Dum nova canities, dum prima , & recta senectus ;

Dum superest Lachesi quod torqueat , & pedibus me

Porto meis , nullo dextram subeunte bacillo ,

Cedamus patria : vivant Arturius istic

Et Catulus ; maneant qui nigrum in candida ver-
 tunt ,

Quis facile est ædem conducere , flumina , portus ,

Siccandam eluviem , portandum ad busta cadaver ,

Et præbere caput domina venale sub hasta.

Quondam hi cornicines , & municipalis arenæ

Perpetui comites , notæque per oppida buccæ ,

Munera nunc edunt , & verso pollice vulgus

Quemlibet occidunt populariter : inde reversi

B

Conducunt foricas. Et cur non omnia? cum sint,
 Quales ex humili magna ad fastigia rerum
 Extollit, quoties voluit Fortuna jocari.
 Quid Romæ faciam? mentiri nescio; librum
 Si malus est, nequeo laudare & poscere; motus
 Astrorum ignoro; funus promittere patris
 Nec volo, nec possum; ranarum viscera nunquam.
 Inspeci: ferre ad nuptam, quæ mittit adulter,
 Quæ mandat, norunt alii; me nemo ministro
 Fur erit, atque ideo nulli comes exeo, tanquam
 Mancus, & extinctæ corpus non utile dextræ.
 Quis nunc diligitur, nisi conscius, & cui fervens
 Æstuat occultis animus, semperque tacendis?
 Nil tibi se debere putat, nil conferet unquam,
 Participem qui te secreti fecit honesti.
 Carus erit Verri, qui Verrem tempore, quo vult,
 Accusare potest. Tanti tibi non sit opaci
 Omnis arena Tagi, quodque in mare volvitur
 aurum,
 Ut fomno careas, ponendaque præmia sumas
 Tristis, & a magno semper timearis amico.

Quæ nunc divitibus gens acceptissima nostris,
 Et quos præcipue fugiam, properabo fateri,
 Nec pudor obstabit. Non possum ferre, Quirites,
 Græcam urbem, quamvis quota portio facis
 Achææ?

Jam pridem Syrus in Tiberim defluxit Orontes,
 Et linguam, & mores, & cum tibicine chordas
 Obliquas, nec non gentilia tympana secum
 Vexit, & ad Circum iussas prostare puellas.
 Ite, quibus grata est picta lupa Barbara mitra.
 Rusticus ille tuus sumit trechedipna, Quirine,
 Et ceromatico fert niceteria collo.
 Hic alta Sicyone, ast hic Amydone relicta,
 Hic Andro, ille Samo, hic Trallibus, aut Ala-
 bandis,
 Esquilias, dictumque petunt a vimine collem,
 Viscera magnarum domuum, dominique futuri:
 Ingenium velox, audacia perditā, sermo
 Promptus, & Isæo torrentior. Ede, quid illum
 Esse putes? quemvis hominem secum attulit ad nos,
 Grammaticus, rhetor, geometres, pictor, aliptes,
 Augur, schœnobates, medicus, magus: omnia
 novit.
 Græcicus exsurgens in Cœlum, jusseris, ibit.
 Ad summam non Maurus erat, neque Sarmata,
 nec Thrax,
 Qui sumpsit pennas, mediis sed natus Athenis.
 Horum ego non fugiam conchylia? me prior ille
 Signabit, fultusque toro meliore recumbet
 Advectus Romam, quo pruna, & coctona vento?
 Usque adeo nihil est, quod nostra infantia Cœlum
 Haussit aventini bacca nutrita Sabina?

20 D. JUNII JUVENALIS

Quid, quod adulandi gens prudentissima, laudat
 Sermonem indocti, faciem deformis amici,
 Et longum invalidi collum cervicibus æquat
 Herculis, Antæum procul a tellure tenentis?

Miratur vocem angustam, qua deterius nec

Ille sonat, quo mordetur gallina marito.

Hæc eadem licet & nobis laudare; sed illis

Creditur. An melior cum Thaida sustinet, aut cum

Uxorem comædus agit, vel Dorida nullo

Cultam palliolo? Mulier nempe ipsa videtur,

Non persona loqui: vacua, & plena omnia dicas

Infra ventriculum, & tenui distantia rima.

Nec tamen Antiochus, nec erit mirabilis illic

Aut Stratocles, aut cum molli Demetrius Hæmo.

Natio comæda est. Rides? majore cachinno

Concutitur: flet, si lacrymas conspexit amici,

Nec dolet: igniculum brumæ si tempore polcas,

Accipit Endromidem: si dixeris, æstuo, sudat.

Non sumus ergo pares: melior qui semper, &

omni

Nocte, dieque potest alienum sumere vultum;

A facie jactare manus, laudare paratus

Si bene ructavit, si rectum minxit amicus,

Si trulla inverso crepitum dedit aurea fundo.

Præterea sanctum nihil est, & ab inguine tutum;

Non matrona Laris, non filia virgo, neque ipse

Sponsus lævis adhuc, non filius ante pudicus:

Horum si nihil est, aulam resupinat amici.
 Scire volunt secreta domus, atque inde timeri.

Et quoniam cœpit Græcorum mentio, transi
 Gymnasia, atque audi facinus majoris abollæ.
 Stoicus occidit Baram, delator amicum,
 Discipulumque senex, rîpa nutritus in illa,
 Ad quam Gorgonei delapsa est pinna caballi.
 Non est Romano cuiquam locus hîc, ubi regnat
 Protogenes aliquis, vel Diphilus, aut Erimanthus;
 Qui, gentis vitio, nunquam partitur, amicum
 Solus habet. Nam, cum facilem stillavit in aurem
 Exiguum de naturæ, patriæque veneno,
 Limine summoveor; perierunt tempora longi
 Servitii: nusquam mînor est jactura clientis.
 Quod porro officium, ne nobis blandiar, aut quod
 Pauperis hic meritum? si curet nocte togatus
 Currere, cum Prætor lictorem impellat, & ire
 Præcipitem, sicut dudum vigilantibus orbis,
 Ne prior Alibi, & Modiam collega salutet?
 Divitis hic claudit latus ingenuorum
 Filius: alter enim, quantum in legione Tribuni
 Accipiunt, donat Calvinæ, vel Catiænæ,
 Ut semel, atque iterum super illam palpitet: at tu,
 Cum tibi vestiti facies scorti placet, hæres,
 Et dubitas alta Chionen deducere sella.

Da testem Romæ tam sanctum quam fuit hospes

12 D. JUNII JUVENALIS

Numinis Idæi : procedat vel Numa , vel qui
Servavit trepidam flagranti ex æde Minervam ;
Protinus ad censum , de moribus ultima fiet
Quæstio : quot pascit servos , quot possidet agri
Jugera , quam multa , magnaue paropside cœnat ?
Quantum quisque sua nummorum servat in arca ,
Tantum habet & fidei. Jures licet & Samothracum ,
Et nostrorum aras , contemnere fulmina pauper
Creditor , atque Deos , Diis ignoscentibus ipsa.
Quid , quod materiam præbet causasque jocosum
Omnibus hic idem , si fœda & scissa lacerna ,
Si toga sordidula est , & rupta calceus alter
Pelle patet ; vel si , consuto vulnere , crassum ,
Atque recens linum ostendit non una cicatrix ?
Nil habet infelix paupertas durius in se ,
Quam quod ridiculos homines facit. Exeat , inquit ,
Si pudor est , & de pulvino surgat equestri ,
Cujus res legi non sufficit , & sedeant hic
Lenonum pueri quocunque in fornice nati :
Hic plaudat nitidi præconis filius inter
Pinnirapi cultos juvenes , juvenesque lanistæ.
Sic libitum vano , qui nos distinxit , Othoni.
Quis gener hic placuit censu minor , atque puellæ
Sarcinulis impar ? quis pauper scribitur hæres ?
Quando in consilio est Ædilibus ? agmine facto
Debuerant olim tenues migrasse Quirites.
Haud facile emergunt , quorum virtutibus obstat

Res angusta domi : sed Romæ durior illis
 Conatus. Magno hospitium miserabile , magno
 Servorum ventres , & frugi cœnula magno.
 Fictilibus cœnare pudet , quod turpe negavit
 Translatus subito ad Marfos, mensamque Sabellam,
 Contentusque illic Veneto, duroque cucullo.
 Pars magna Italiæ est , si verum admittimus ,
 in qua

Nemo togam sumit , nisi mortuus. Ipsa dierum
 Festorum herbofo colitur saepe quando theatro
 Majestas , tandemque redit ad pulpita notum
 Exodium , cum personæ pallentis hiatum
 In gremio matris formidat rusticus infans.
 Æquales habitus illic , similesque videbis
 Orchestram , & populum : clari velamen honoris ,
 Sufficiunt tunicæ summis Ædilibus albæ.
 Hic ultra vires habitus nitor ; hic aliquid plus ,
 Quam satis est : interdum aliena sumitur arca.
 Commune id vitium est : hinc vivimus ambitiosa
 Paupertate omnes. Quid te moror ? Omnia Romæ
 Cum pretio. Quid das , ut Cossium aliquando
 salutes ;

Ut te respiciat clauso Vejento labello ?
 Ille metit barbam , crinem hic deponit amati ;
 Plena domus libis venalibus. Accipe , & istud
 Fermentum tibi habe. Præstare tributa clientes
 Cogimur , & cultis augere peculia servis.

24 D. JUNII JUVENALIS

Quis timer, aut timuit gelida Præneste ruinam,
 Aut positis nemorosa inter juga Volfiniis, aut
 Simplicibus Gabiis, aut proni Tiburis arce?
 Nos urbem colimus tenui tibicine fultam
 Magna parte sui: nam sic labentibus obstat
 Villicus, & veteris rimæ contextit hiatus,
 Securos pendente jubet dormire ruina.
 Vivendum est illic, ubi nulla incendia, nulli
 Nocte metus. Jam poscit aquam, jam frivola
 transfert

Ucalegon; tabulata tibi jam tertia fumant.
 Tu nescis: nam si gradibus trepidatur ab imis,
 Ultimus ardebit, quem tegula sola tuetur.
 A pluvia, molles ubi reddunt ova columbæ.
 Lectus erat Codro Procula minor, urceoli sex,
 Ornamentum abaci; nec non & parvulus infra
 Cantharus, & recubans sub eodem marmore:
 Chiron;

Jamque vetus Græcos servabat cista libellos,
 Et divina Opici rodebant carmina mures.
 Nil habuit Codrus: quis enim negat? & tamen
 illud

Perdidit infelix totum nihil! ultimus autem
 Ærumnæ cumulus, quod nudum, & frustra ro-
 gantem

Nemo cibo, nemo hospitio, testoque juvabit.
 Si magna Arcturi cecidit domus, horrida mater,
 Pullati.

Pallati proceres, differt vadimonia Prator.

Tunc gemimus casus Urbis, tunc odimus ignem.
 Ardet adhuc, & jam accurrit qui marmora donet,
 Conferat impensas. Hic nuda, & candida signa;
 Hic aliquid præclarum Euphranoris, & Polycleti;
 Hæc Asianorum vetera ornamenta Deorum;
 Hic libros dabit, & forulos, mediamque Miner-
 vam;

Hic modium argenti: meliora, & plura reponit
 Perficus orborum lautissimus, ut merito jam
 Suspectus, tanquam ipse suas incenderit ædes.
 Si potes avelli Circensibus, optima, Soræ,
 Aut Fabrateriæ, domus, aut Frusinone, paratur:
 Quanti nunc tenebras unum conducis in annum?
 Hortulus hîc, puteusque brevis, nec recte mo-
 vendus,

In tenues plantas facili defunditur haustu.

Vive bidentis amans, & culti villicus horti,
 Unde epulum possis centum dare Pythagoreis.
 Est aliquid quocunque loco, quocunque recessu,
 Unius sese dominum fecisse lacertæ.

Plurimus hîc æger moritur vigilando, sed illum
 Languorem peperit cibus imperfectus, & hærens
 Ardenti stomacho: nam quæ meritoria somnum
 Admittunt? magnis opibus dormitur in Urbe;
 Inde caput morbi: rhedarum transitus arcto

C

Vicorum in flexu, & stantis convicia mandra
 Eripient somnum Druso, vitulisque marinis.
 Si vocat officium, turba cedente vehetur
 Dives, & ingenti curret super ora Liburno,
 Atque obiter leget, aut scribet, vel dormiet intus
 Namque facit somnum clausa lectica fenestra.
 Ante tamen veniet; nobis properantibus obstat
 Unda prior; magno populus premit agmine lum-
 bos

Qui sequitur; ferit hic cubito, ferit affere duro
 Alter; at hic tignum capiti inquit, ille metretam
 Pinguia crura luto, planta mox undique magna
 Calcor, & in digito clavus mihi militis hæret.
 Nonne vides quanto celebretur sportula fumo?
 Centum convivæ, sequitur sua quemque culina
 Corbulo vix ferret tot vasa ingentia, tot res
 Impositas capiti, quas recto vertice portat
 Seryulus infelix, & cursu ventilat ignem.
 Scinduntur tunicæ fartæ; modo longa coruscat
 Sarraco veniente abies, atque altera pinum
 Plaustra vehunt, autant altæ, populoque minantur.
 Nam si procubuit, qui saxa Ligustica portat
 Axis, & eversum fudit super agmina montem,
 Quid superest de corporibus; quis membra, quis
 ossa

Invenit? obrutum vulgi perit omne cadaver,
 More animæ. Domus interea secunda patellas

Jam lavat , & bucca foculum excitat , & sonat
unctis

Strigilibus , & pleno componit lintea gutto.
Hæc inter pueros varie properantur : at ille
Jam sedet in ripa , tetrumque novicius horret
Porthmea ; nec sperat cœnosi gurgitis alnum
Infelix , nec habet quem porrigat ore trientem.

Respice nunc alia , ac diversa pericula noctis ;
Quod spatium tectis sublimibus , unde cerebrum
Testa ferit , quoties rimosa & curta fenestris
Vasa cadunt , quanto percussum pondere signent ,
Et lædant filicem. Possis ignavus haberi ,
Et subiti casus improvidus , ad cœnam si
Intestatus eas : adeo tot fata , quot illa
Nocte patent vigiles , te prætereunte , fenestræ.
Ergo optes , votumque feras miserabile tecum ,
Ut sint contentæ patulas effundere pelves.
Ebrins ac petalans , qui nullum forte cecidit ,
Dat pœnas , noctem patitur lugentis amicum
Pelidæ , cubat in faciem , mox deinde supinus :
Ergo non aliter poterit dormire ! quibusdam
Somnum rixa facit : sed , quamvis improbus annis ,
Atque mero fervens , cavet hunc , quem coccina
læna

Vitari jubet , & comitum longissimus ordo ;
Multum præterea flammaram , & ahenea lampas.

28 D. JUNII JUVENALIS

Me, quem Luna solet deducere, vel breve lumen
 Candelæ, cujus dispenso, & tempero filum,
 Contemnit. Miserræ cognosce procemia rixæ,
 Si rixa est, ubi tu pulsas, ego vapulo tantum.
 Stat contra, stareque jubet, parere necesse est.
 Nam quid agas, cum te furiosus cogat, & idem
 Fortior? unde venis? exclamat: cujus aceto,
 Cujus conche tumes? quis tecum sectile porrum
 Sutor, & elixi vervecis labra comedit?
 Nil mihi respondes! aut dic, aut accipe calcem,
 Ede ubi consistas? in qua te quæro proseucha?
 Dicere si tentes aliquid, tacitusve recedas,
 Tantumdem est; feriunt pariter: vadimonij
 deinde

Irati faciunt. Libertas pauperis hæc est!
 Pulsatus rogat, & pugnis concisus adorat,
 Ut liceat paucis cum dentibus inde reverti.

Nec tamen hæc tantum metuas: nam qui spo-
 liet te

Non deerit, clausis domibus, postquam omnis
 ubique

Fixa catenatæ siluit compago tabernæ.
 Interdum & ferro subitus grassator agit rem,
 Armato quoties tutæ custode tenentur
 Et Pomptina palus, & Gallinaria pinus:
 Sic inde huc omnes tanquam ad vivaria currunt;

Qua fornace graves, qua non incude catenæ?
 Maximus in vinclis ferri modus, ut timeas, ne
 Vomer deficiat, ne marræ, & sarcula defint.
 Felices proavorum atavos, felicia dicas
 Sæcula, quæ quondam sub Regibus, atque Tribunis
 Viderunt uno contentam carcere Romam.

His alias poteram, & plures subnectere causas:
 Sed jumenta vocant, & Sol inclinat; eundem est.
 Nam mihi commota jam dudum mulio virga
 Adnuit: ergo vale nostri memor, & quoties te
 Roma tuo refici properantem reddet Aquino;
 Me quoque ad Helvinam Cercerem, vestraeque
 Dianam
 Convelle a Cumis: satirarum ego, ni pudet illas,
 Adjutor gelidos veniam caligatus in agros.

SATIRA IV.

A libidine & luxuria Crispini, sumpta occasione describendi ridiculum quoddam Domitiani super Rhombo pisce concilium, Senatorum in hanc rem sententias tepide & false exponit.

Sub Imperatore Trajano scripta.

Ecce iterum Crispinus, & est mihi sæpe vocandus

C 3

Ad partes, monstrum nulla virtute redemptum
 A vitiiis; æger, solaque libidine fortis:
 Delicias viduæ tantum aspernatur adulter.
 Quid refert igitur quantis jumenta fatiget
 Porticibus, quanta nemorum vectetur in umbra,
 Jugera quot vicina foro, quas emerit ædes?
 Nemo malus felix, minime corruptor, & idem.
 Incestus, cum quo nuper vittata jacebat
 Sanguine adhuc vivo terram subitura sacerdos.
 Sed nunc de factis levioribus; & tamen alter
 Si fecisset idem, caderet sub iudice morum.
 Nam quod turpe bonis, Titio, Seioque, decebat
 Crispinum. Quid agas, cum dira, & foedior omnî
 Crimine persona est? Mullum sex millibus emit,
 Æquantem sane paribus sestertia libris,
 Ut perhibent, qui de magnis majora loquuntur.
 Consilium laudo artificis, si munere tanto
 Præcipuam in tabulis ceram senis abstulit orbi.
 Est ratio ulterior, magnæ si misit amicæ,
 Quæ vehitur clauso latis specularibus antro.
 Nil tale exspectes; emit sibi. Multa videmus,
 Quæ miser & irugi non fecit Apicius. Hoc tu
 Succinctus patria quondam, Crispine, papyro;
 Hoc pretium squamæ! potuit fortasse minoris
 Piscator, quam piscis emi. Provincia tanti
 Vendit agros; sed majores Apulia vendit.

Quales tunc epulas ipsum glutisse putemus.

Induperatorem, cum tot festertia, partem
 Exiguam, & modicæ sumptam de margine cœnæ,
 Purpureus magni ructarit scurra Palati,
 Jam princeps Equitum, magna qui voce fotebat
 Vendere municipales Faria de merce Sitaros!

fracta

Incipe Calliope, licet & confidere: non est
 Cantandum, res vera agitur. Narrate, puellæ
 Pierides; profit mihi vos dixisse puellas.
 Cum jam semianimum laceraret Flavius orbem
 Ultimus, & calvo serviret Roma Neroni,
 Incidit Adriaci spatium admirabile Rhombi
 Ante domum Veneris, quam Dorica sustinet
 Ancon,

hic confidere

Implevitque sinus: neque enim minor hæserat
 illis,

Quos operit glacies Mœotica, ruptaque tandem
 Solibus effundit torpentis ad ostia Ponti
 Defidia tardos, & longo frigore pingues.
 Destinat hoc monstrum, cymbæ, linique magister,
 Pontifici summo. Quis enim proponere talem,
 Aut emere auderet? cum plena & littora multæ
 Delatore forent; dispersi proctinus algæ
 Inquisitores agerent cum remige nudo,
 Non dubitaturi fugitivum dicere piscem,
 Depastumque diu vivaria Cæsaris; inde
 Elapsum, veterem ad dominum debere reverti.

C. 4.

32 D. JUNII JUVENALIS

Si quid Palfurio ; si credimus Armillato,
 Quidquid conspicuum , pulchrumque est æquor
 toto ,

Res fisci est , ubicunque natat : donabitur ergo ,
 Ne pereat. Jam letifero cedente pruinis
 Autumno , jam quartanam sperantibus agris ,
 Stridebat deformis hiems , prædamque recentem
 Servabat ; tamen hic properat , velut urgeas
 Auster.

Utque lacus suberant , ubi , quanquam diruta ;
 servat .

Ignem Trojanum, & Vestam colit Alba minorem,
 Obstetit intranti miratrix turba parumper :
 Ut cessit , facili patuerunt cardine valvæ.
 Exclufi spectant admiffa opsonia Patres.
 Itur ad Atridem : tum Picens , accipe , dixit ;
 Privatis majora focus ; genialis agatur .
 Iste dies , propera stomachum laxare faginis ,
 Et tua fervatum consume in sæcula Rhombum .
 Ipse capi voluit. Quid apertius ? & tamen illi
 Surgebant cristæ : nihil est , quod credere de se
 Non possit , cum laudatur Diis æqua potestas .
 Sed deerat pisci patinæ mensura. Vocantur .
 Ergo in concilium proceres , quos oderat ille ,
 In quorum facie miseræ , magnæque sedebat
 Pallor amicitiaë. Primus , clamante Liburno ,
 Currite , jam sedit ; rapta properabat abolla .

Pegasus, attonitæ positus modo villicus Urbi:
 Anne aliud tunc Præfecti ? quorum optimus
 atque

Interpres legum sanctissimus ; omnia quanquam
 Temporibus diris tractanda putabat inermi
 Justitia : venit & Crispi jucunda senectus,
 Cujus erant mores qualis facundia, mite
 Ingenium. Maria, ac terras, populosque regenti
 Quis comes utilior, si clade, & peste sub illa
 Sævitiâ damnare, & honestum afferre liceret
 Consilium ? sed quid violentius aure tyranni,
 Cum quo de pluviis, aut æstibus, aut nimbofo
 Vere locuturi fatum pendebat amici ?
 Ille igitur nunquam direxit brachia contra
 Torrentem ; nec civis erat, qui libera possit
 Verba animi proferre, & vitam impendere vero.
 Sic multas hiemes, atque octogesima vidit
 Solstitia. His armis, illa quoque tutus in aula
 Proximus ejusdem properabat Acilius ævi
 Cum juvene indigno, quem mors tam sæva ma-
 neret,

Et domini gladiis tam festinata : sed olim
 Prodigio par est cum nobilitate senectus :
 Unde fit ut malim fraterculus esse Gigantis.
 Profuit ergo nihil misero, quod cominus urfos
 Figebat Numidas, Albana nudus arena
 Venator. Quis enim jam non intelligat artes

§4 D. JUNII JUVENALIS

Patricias ? quis priscum illud miretur acumen ,
Brute , tuum ? facile est barbato imponere Regi .
Nec melior vultu , quamvis ignobilis , ibat
Rübrius , offensæ veteris reus , atque tacendæ ;
Et tamen improbios Satiram scribente cinædo .
Montani quoque venter adest abdomine tardus ;
Et matutino sudans Crispinus amomo ,
Quantum vix redolent duo funera . Sævior ille
Pompeius tenui jugulos aperire susurro ;
Et , qui vulturibus servabat viscera Dacis ,
Fuscus , marmorea meditatus prælia villa ;
Et cum mortifero prudens Vejento Catullo ,
Qui nunquam visæ flagrabat amore puellæ ,
Grande , & conspicuum nostro quoque tempore
monstrum ,
Cæcus adulator , dirusque a ponte fatelles ,
Dignus Aricinos qui mendicaret ad axes ,
Blandaque devexæ jactaret basia rhedæ .
Nemo magis Rhombum stupuit : nam plurima
dixit
In lævum conversus ; at illi dextra jacebat
Bellua . Sic pugnas Cilicis laudabat , & ictus ,
Et pegma , & pueros inde ad velaria raptos .
Non cedit Vejento ; sed ut fanaticus cestro
Percussus , Bellona , tuo divinat ; & , ingens
Omen habes , inquit , magni , clarique triumphi .
Regem aliquem capies , aut de temone Britannæ

Excidet Arviragus. Peregrina est bellua. Cernis
 Erectas in terga fudes ? hoc defuit unum
 Fabricio , patriam ut Rhombi memoraret , &
 annos.

Quidnam igitur censes ? conciditur ? absit ab illo
 Dedecus hoc , Montanus ait : testa alta paretur ,
 Quæ tenui muro spatiosum colligat orbem.
 Debetur magnus patinæ , subitusque Prometheus.
 Argillam , atque rotam citius properate : sed ex
 hoc

Tempore jam , Cæsar , figuli tua castra sequantur.
 Vicit digna viro sententia : noverat ille
 Luxuriam Imperii veterem , noctesque Neronis
 Jam medias , aliamque famem , cum pulmo Falcrus
 Arderet. Nulli major fuit usus edendi ,
 Tempestate mea. Circeis nata forent , an
 Lucrinum ad saxum , Rutupinove edita fundo
 Ostrea , callebat primo deprendere morfu ,
 Et semel aspecti littus dicebat Echini.

Surgitur , & misso proceres exire jubentur
 Concilio ; quos Albanam dux magnus in arcem.
 Traxerat attonitos , & festinare coactos ,
 Tanquam de Cartis aliquid , torvisque Sicambriis
 Dicturus ; tanquam & diversis partibus orbis
 Anxia præcipiti venisset epistola pinna.
 Atque urinam his potius nugis tota illa dedisset

36 D. JUNII JUVENALIS

Tempora sævitæ, claras quibus abstulit Urbi,
Illustresque animas impune, & vindice nullo!
Sed periit, postquam cerdonibus esse timendus
Cœperat: hoc nocuit Lamiarum cæde madenti.

S A T I R A V.

Parasitum a cœnis divitum dehortatur, in quibus contemptim, misere & contumeliose tractato non liceat frui, nedum tangere delicias, quæ ipsis divitibus apponuntur. Vide Luciani epist. ἰγῶ κρότων ἄρσεν.

Non constat quo tempore scripta fuerit.

SI te propositi nondum pudet, atque eadem
est mens,

Ut bona summa putes, aliena vivere quadra;
Si potes illa pati, quæ nec Sarmentus iniquas
Cæsaris ad mensas, nec vilis Gabba tulisset,
Quamvis jurato metuam tibi credere testi.
Ventre nihil novi frugalius; hoc tamen ipsum
Defecisse puta, quod inani sufficit alvo.
Nulla crepido vacat; nusquam pons, & tegetis pars
Dimidia brevior? tantine injuria cœnæ?
Tam jejuna fames? quin potis honestius illic,
Et tremere, & sordes farris mordere canini?
Primo fige loco, quod tu discumbere jussus

quin pot sit

Mercedem solidam veterum capis officiorum.
Fructus amicitiae magnae, cibus: imputat hunc

Rex,

Et, quamvis rarum, tamen imputat. Ergo duos
post

Si libuit menses neglectum adhibere clientem,

Tertia ne vacuo cessaret culcita lecto,

Una simus, ait. Votorum summa, quid ultra

Quæris? habet Trebium propter quod rumpere
somnia

Debeat, & ligulas dimittere, sollicitus, ne

Tota salutatrix jam turba peregerit orbem

Sideribus dubiis, aut illo tempore, quo se

Frigida circumagunt pigri ferrata Bootæ.

Qualis cœna tamen! vinum quod succida nolle

Lana pati: de conviva Corybanta videbis.

Jurgia proludunt; sed mox & pocula torques

Saucius, & rubra deterges vulnera mappa:

Inter vos quoties, libertorumque cohortem

Pugna Saguntina fervet commissa lagena.

Ipse capillato diffusum Consule potat,

Calcatamque temet bellis socialibus uvam,

Cardiaco nunquam cyathum missurus amico.

Cras bibet Albanis aliquid de montibus, aut de

Setinis, cujus patriam, titulumque senectus

Delevit multa veteris fuligine testæ;

Quale coronati Thrasea, Helvidiusque bibebant,
 Brutorum, & Casi natalibus. Ipse capaces
 Heliadum crustas, & inæquales Beryllo
 Virro tenet phialas: tibi non committitur aurum,
 Vel si quando datur, custos affixus ibidem,
 Qui numeret gemmas, unguesque observet acutos.
 Da veniam, præclara illic laudatur Iaspis.
 Nam Virro, ut multi, gemmas ad pocula
 transfert

A digitis; quas in vaginæ fronte solebat
 Ponere Zelotypo juvenis prælatus Iarbæ.
 Tu Beneventani futoris nomen habentem
 Siccabis calicem nasorum quatuor, ac jam
 Quassatum, & rupto poscentem suffura vitro.

Si stomachus domini fervet vinoque, ciboque,
 Frigidior Geticis petitur decocta pruinis.
 Non eadem vobis poni modo vina querebar,
 Vos aliam potatis aquam: tibi pocula cursor
 Gætulus dabit, aut nigri manus ossæ Mauri,
 Et cui per mediam nolis occurrere noctem,
 Clivosæ veheris dum per monumenta Latinæ.
 Flos Asiæ ante ipsum, pretio majore paratus,
 Quam fuit & Tullî census pugnacis, & Anci;
 Et, ne te teneam, Romanorum omnia Regum
 Frivola. Quod cum ita sit, tu Gætulum Gany-
 medem

Respice, cum sities : nescit tot millibus emptus
Pauperibus miscere puer, sed forma, sed ætas
Digna supercilio. Quando ad te pervenit ille?
Quando vocatus adest calidæ, gelidæque minister?
Quippe indignatur veteri parere clienti;
Quodque aliquid possas, & quod se stante recumbas.

Maxima quæque domus servis est plena superbis.
Ecce alius quanto porrexit murmure panem
Vix fractum, solidæ jam mucida frustra farinæ,
Quæ genuinum agitent, non admittentia morsum;
Sed tener, & niveus, mollique filigine factus
Servatur domino. Dextram cohibere memento;
Salva sit artoptæ reverentia : finge tamen te
Improbulum, superest illic qui ponere cogat.
Vin' tu consuetis, audax conviva, canistris
Impleri, panisque tui novisse colorem?
Scilicet hoc fuerat, propter quod sæpe relicta
Conjuge, per montem adversum, gelidasque curri

Esquillas, fremeret sæva cum grandine vernus
Jupiter, & multo stillaret penula nimbo.

Adspice quam longo distendat pectore lancem,
Quæ fertur domino, squilla, & quibus undique
septa
Asparagis, qua despiciat convivia cauda,

40 D. JUNII JUVENALIS

Cum venit excelsi manibus sublata ministri:

Sed tibi dimidio constrictus cammarus ovo

Ponitur, exigua feralis cœna patella.

Ipsè Venafrano piscem perfundit: at hic, qui

Pallidus adfertur misero tibi caulis, olebit

Laternam; illud enim vestris datur alveolis, quod

Canna Micipsarum prora subvexit acuta:

Propter quod Romæ cum Bocchore nemo la-
vatur,

Quod tutos etiam facit a serpentibus Afros.

Mullus erit domini, quem misit Corsica, vel
quem

Taurominitanæ rupes, quando omne peractum est,

Et jam defecit nostrum mare, dum gula sævit

Retibus assiduis penitus scrutante macello

Proxima, ne patimur Tyrrenum crescere pis-
cem.

Instruit ergo focum provincia; sumitur illinc

Quod captator emat Lenas, Aurelia vendat.

Virroni Muræna datur, quæ maxima venit

Gurgite de Siculo: nam dum se continet Auster,

Dum sedet, & ficit madidas in carcere pennas,

Contemnuat mediam temeraria lina Charybdim.

Vos anguilla manet longæ cognata colubræ,

Aut glacie aspersus maculis Tiberinus, & ipse

Vernula riparum pinguis torrente cloaca,

Et solitus mediæ cryptam penetrare Suburæ.

Ipsè

Ipsi pauca velim, facilem si præbeat aurem.
 Nemo petit, modicis quæ mittebantur amicis
 A Seneca, quæ Piso bonus, quæ Cotta solebat
 Largiri: namque & titulis, & fascibus olim
 Major habebatur donandi gloria: solum
 Poscimus, ut cœnes civiliter. Hoc face, & esto;
 Esto, ut nunc multi, dives tibi, pauper amicis.
 Anseris ante ipsum magni jecur, anseribus par
 Altilis, & flavi dignus ferro Meleagri
 Fumat aper; post hunc tradentur tubera, si ver
 Tunc erit, & facient optata tonitrua cœnas
 Majores. Tibi habe frumentum, Alledius inquit,
 O Libye; disjunge boves, dum tubera mittas.
 Structorem interea, ne qua indignatio desit,
 Saltantem spectes, & cheironomonta volanti
 Cultello, donec peragat dictata magistri
 Omnia; nec minimo sane discrimine refert,
 Quo gestu lepores, & quo gallina secetur.

Duceris planta, velut ictus ab Hercule Cacus,
 Et ponere foris, si quid tentaveris unquam
 Hiscere, tanquam habeas tria nomina. Quando
 propinat

Virro tibi, sumitque tuis contacta labellis
 Pocula? quis vestrum temerarius usque adeo, quis
 Perditus, ut dicat Regi, bibe? plurima sunt, quæ
 Non audent homines pertusa dicere læna.

42 D. JUNII JUVENALIS

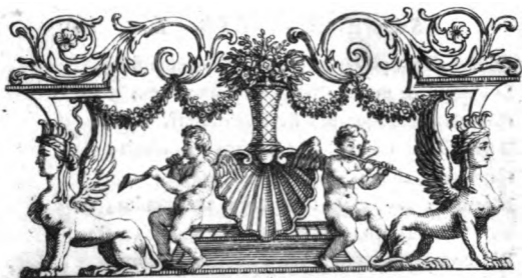
Quadringenta tibi si quis Deus, aut similis Diis,
 Et melior fatis donaret, homuncio, quantus
 Ex nihilo fieres, quantus Virronis amicus!
 Da Trebio, pone ad Trebium; vis frater ab ipsis
 Ilibus? O nummi, vobis hunc præstat honorem,
 Vos estis fratres. Dominus tamen, & domini Rex
 Si vis tu fieri, nullus tibi parvulus aula
 Luserit Æneas, nec filia dulcior illo.
 Jucundum, & carum sterilis facit uxor amicum.
 Sed tua nunc Mycale pariat licet, & pueros tres
 In gremium patris fundat simul, ipse loquaci
 Gaudebit nido: viridem thoraca jubebit
 Afferri, minimaque nûces, assensumque rogatum,
 Ad mensam, quoties parasitus venerit infans.
 Vilibus ancipites fungi ponentur amicis,
 Boletus domino; sed qualem Claudius edit
 Ante illum uxoris, post quem nil amplius edit.
 Virro sibi, & reliquis Virronibus illa jubebit
 Poma dari, quorum solo pascaris odore;
 Qualia perpetuus Phæacum autumnus habebat,
 Credere quæ possis surrepta sororibus Afris:
 Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit,
 Qui tegitur parma, & galea, metuensque flagellâ
 Discit ab hirsuto jaculum torquere Capella.

Forsitan impensæ Virronem parcere credas:
 Hoc agit, ut doleas. Nam quæ comœdia, mimus

Quis melior, plorante gula? ergo omnia fiunt,
 Si nescis, ut per lacrymas effundere bilem
 Cogaris, pressoque diu stridère molari.
 Tu tibi liber homo, & Regis conviva videris;
 Captum te nidore suæ putat ille culinæ;
 Nec male coniectat. Quis enim tam nudus, ut
 illum.

Bis ferat, Etruscum puero si contigit aurum,
 Vel nodus tantum, & signum de paupere loro?
 Spes bene cœnandi vos decipit: ecce dabit jam
 Somnium leporem, atque aliquid de clunibus apri.
 Ad nos jam veniet minor altilis: inde parato,
 Intactoque omnes, & stricto pane tacetis.
 Ille sapit, qui te sic utitur; omnia ferre
 Si potes, & debes. Pulsandum vertice raso
 Præbebis quandoque caput, nec dura timebis.
 Blagra pati, his epulis, & tali dignus amico.

Finis primi Libri Satiarum.

D. JUNII JUVENALIS

SATIRARUM
LIBER SECUNDUS.

SATIRA VI.

Ursidium Posthumum ab uxore ducenda dissuasurus, acriter satis insurgit in mulierum ludos scenicos, libidines, superbiam; Græcæ linguæ, liberalium artium, eritices, politices, imò gladiatoria inuerecundam affectationem, superciliosum in maritos imperium, crudelitatem, temulentiam, superstitionem denique & veneficia.

Traiano regnante videtur elucubrata.

REDO pudicitiam Saturno Rege moratam

In terris, visamque diu, cum frigida parvas

Præberet spelunca domos, ignemque, laremque,

Et pecus, & dominos communi clauderet umbra;
 Sylvestrem montana torum cum sterneret uxor
 Frondibus, & culmo, vicinarumque ferarum
 Pellibus: haud similis tibi, Cynthia, nec tibi
 cujus

Turbavit nitidos extinctus passer ocellos;
 Sed potanda ferens infantibus ubera magnis,
 Et sæpe horridior glandem suctante marito.
 Quippe aliter tunc orbe novo, cosloque recentis
 Vivebant homines, qui rupto robore nati,
 Compositive luto nullos habuere parentes.
 Multa pudicitiae veteris vestigia forsan,
 Aut aliqua exstiterint, & sub Jove, sed Jovis
 nondum

Barbato, nondum Græcis jurare paratis
 Per caput alterius, cum furem nemo timeret
 Caulibus, & pomis, & aperto viveret horto.
 Paulatim deinde ad superos Astræa recessit
 Hac comite, atque duæ pariter fugere sorores:
 Antiquum, & vetus est, alienum, Posthume,
 lectum.

Concutere, atque sacri Genium contemnere fulcra
 Omne aliud crimen mox ferrea protulit ætas:
 Viderunt primos argentea sæcula mæchos.
 Conventum tamen, & pactum, & sponsalia
 nostra

Tempestate paras, jamque a tonsore magistro

46 D. JUNII JUVENALIS

Pœteris, & digito pignus fortasse dedisti.
 Certe sanus eras. Uxorem, Posthume, ducis ?
 Dic qua Tisiphone, quibus exagitare colubris ?
 Ferrè potes dominam, salvis tot restibus, ullam ?
 Cum pateant altæ, caligantesque fenestræ ?
 Cum tibi vicinum se præbeat Æmilius pons ?
 Aut si de multis nullus placet exitus, illud
 Nonne putas melius, quod tecum pufio dormit,
 Pufio qui nocturno non litigat ? exigit a te
 Nulla jacens illic munuscula, nec queritur, quod
 Et lateri parcas, nec, quantum jussit, anheles
 Sed placet Urfidio lex Julia : tollere dulcem
 Cogitat hæredem, cariturus turture magno,
 Mullorumque jubis, & captatore macello.
 Quid fieri non posse putes, si jungitur ulla
 Urfidio ? si mœchorum notissimus olim
 Stulta maritali jam porrigit ora capistro,
 Quem toties texit perituri cista Latini ?
 Quid, quod & antiquis uxor de moribus illi
 Queritur ? O medici mediam pertundite venam.
 Delicias hominis. Tarpeium limen adora
 Pronus, & auratam Junoni cæde juvencam,
 Si tibi contigerit capitis matrôna pudici.
 Paucae adeo Cereris vittas contingere dignæ,
 Quarum non timeat pater oscula. Necte corc nart
 Postibus, & densos per limina tende corymbos.
 Unus Iberinæ vir sufficit ! ocyus illud

Extorquebis, ut hæc oculo contenta sit uno.
 Magna tamen fama est cujusdam rure paterno.
 Viventis: vivat Gabiis, ut vixit in agro;
 Vivat Fidenis, & agello cedo paterno.
 Quis tamen affirmat, nil actum in montibus,
 aut in
 Speluncis? adeo semperunt Jupiter & Mars?

Porticibusne tibi monstratur foemina voto
 Digna tuo? cuneis an habent spectacula totis
 Quod securus ames, quodque inde excerpere possis?
 Cheironomon Ledam molli saltante Bathyllo
 Tuccia vesicæ non imperat; Apula gannit,
 Sicut in amplexu: subitum, & miserabile longum.
 Attendit Thymele; Thymele tunc rustica discit.
 Ast aliæ, quoties aulæa recondita cessant,
 Et vacuo, clausoque sonant fora sola teatro,
 Atque a plebeis longe Megalefia, tristes
 Personam, thyrsumque tenent, & subligar Acci.
 Urbicus exodio risum movet Attellanæ
 Gestibus Autoñoës; hunc diligit Ælia pauper.
 Solvitur his magno comœdi fibula; sunt quæ
 Chryfognonum cantare vetent; Hispulla tragœdo
 Gaudet: an exspectas ut Quintilianus ametur?
 Accipis uxorem, de qua citharœdus Echion,
 Aut Glaphyrus fiat pater, Ambrosiusque choraulæ.
 Longa per angustos figamus pulpita vicos;

Ornentur postes, & grandi janua lauro,
 Ut testudineo tibi, Lentule, conopeo
 Nobilis Euryalum mirmillonem exprimat infans.

Nupta Senatori comitata est Hippiâ ludum
 Ad Pharon, & Nilum, famosaque mœnia Lagî,
 Prodigia & mores Urbis damnante Canopo.
 Immemor illa domus, & conjugis, atque sororis,
 Nil patriæ indulgit, plorantesque improba gnatos,
 Utque magis stupeas, ludos Paridemque reliquit.
 Sed quanquam in magnis opibus, plumaque pater-
 terna,

Et segmentatis dormisset parvula cunis,
 Contempsit pelagus: famam contempserat olim,
 Cujus apud molles minima est jactura cathedras.
 Tyrrhenos igitur fluctus, lateque sonantem
 Pertulit Ionium constanti pectore, quamvis
 Mutandum toties esset mare. Justa pericli
 Si ratio est, & honesta, timent, pavidoque ge-
 lantur

Pectore, nec tremulis possunt insistere plantis:
 Fortem animum præstant rebus, quas turpiter
 audent.

Si jubeat conjux, durum est conscendere navim;
 Tunc sentina gravis, tunc summus vertitur aër:
 Quæ mœchum sequitur, stomacho valet. Illa
 maritum

Convomit;

Convomit; hæc inter nautas & prandet, & errat
 Per puppem, & duros gaudet tractare rudentes,
 Qua tamen exarsit forma, qua capta juventa
 Hippia? quid vidit, propter quod ludia dici
 Sustinuit? Nam Sergiolus jam radere guttur
 Cœperat, & secto requiem sperare lacerto.
 Præterea multa in facie deformia; sicut
 Attritus galea, mediisque in naribus ingens
 Gibbus, & acre malum semper stillantis ocelli.
 Sed gladiator erat. Facit hoc illos Hyacinthos:
 Hoc pueris, patriæque, hoc prætulit illa forori,
 Atque viro. Ferram est, quod amant. Hic Sergius
 idem
 Accepta rude cœpisset Vejento videri.

Quid privata domus, quid fecerit Hippia, curas?
 Respice rivales Divorum: Claudius, audi,
 Quæ tulerit. Dormire virum cum senserat uxor,
 Ausa Palatino tegetem præferre cubili,
 Sumere nocturnos meretrix Augusta cucullos,
 Linquebat comite ancilla non amplius una;
 Sed nigrum flavo crinem abscondente galero,
 Intravit calidum veteri centone lupanar,
 Et cellam vacuam, atque suam: tunc nuda papillis
 Prostitit auratis, titulum mentita Lycisæ,
 Ostenditque tuum, generose Britannice, ventrem.
 Excepit blanda intrantes, atque æra poposcit;

E

50 D. JUNII JUVENALIS

Mox, lenone suas jam dimittente puellas,
 Tristis abit: sed quod potuit, tamen ultima cellam
 Clauserit, adhuc ardens rigidæ tentigine vulvæ,
 Et lassata viris, necdum satiata recessit;
 Obscurisque genis turpis, fumoque lucernæ
 Fæda lupanaris tulit ad pulvinar odorem.

Hippomanes, carmenque loquar, coctumque
 venenum,

Privignoque datum? Faciant graviora coactæ
 Imperio sexus, minimumque libidine peccant.
 Optima sed quare Cæsennia teste marito?
 Bis quingenta dedit, tanti vocat ille pudicam,
 Nec pharetris Veneris macer est, aut lampadæ
 fervet;

Inde faces ardent, veniunt a dote sagittæ.
 Libertas emitur; coram licet innuat, atque
 Rescribat, vidua est, locuples quæ nupsit avaro.
 Cur desiderio Bibulæ Sertorius ardet?
 Si verum excutias, facies, non uxor amatur.
 Tres rugæ subeant, & se cutis arida laxet,
 Flant obscuri dentes, oculique minores;
 Collige sarcinulas, dicet libertus, & exi,
 Jam gravis es nobis, & sæpe emungeris, exi
 Ocyus, & propera; sicco venit altera naso.
 Interea calet, & regnat, poscitque maritum
 Pastores, & ovem Canusinam, ulmosque Falernas;

Quantulum in hoc ? Pueros omnes, ergastula tota ;
 Quodque domi non est, & habet vicinus, ematur.
 Mense quidem brumæ, quo jam mercator Iason
 Clausus, & armatis obstat casa candida nautis,
 Grandia tolluntur crystallina, maxima rursus
 Myrrhina, deinde adamas notissimus, & Berenices
 In digito factus pretiosior : hunc dedit olim
 Barbarus incestæ, dedit hunc Agrippa sorori,
 Observant ubi festa mero pede sabbata Reges,
 Et vetus indulget senibus clementia porcis.

Nullane de tantis gregibus tibi digna videtur ?
 Sit formosa, decens, dives, fœcunda, vetustos
 Porticibus disponat avos, intactior omni,
 Crinibus effusis, bellum dirimente Sabina :
 Rara avis in terris, nigroque simillima Cycno.
 Quis feret uxorem, cui constant omnia ? Malo,
 Malo Venusinam, quam te, Cornelia mater
 Gracchorum, si cum magnis virtutibus adfers
 Grande supercilium, & numeras in dote trium-
 phos.

Tolle tuum, precor, Hannibalem, victumque
 Syphacem

In castris, & cum tota Carthagine migra.
 Parce precor, Pæan, & tu depone sagittas,
 Nil pueri faciunt, ipsam configite matrem,
 Amphion clamat ! sed Pæan contrahit arcum.

52 D. JUNII JUVENALIS

Extulit ergo greges natorum, ipsumque parentem,
 Dum sibi nobilior Latonæ gente videtur,
 Atque eadem scrofa Niobe fecundior alba.
 Quæ tanti gravitas; quæ forma, ut se tibi semper
 Imputet? Hujus enim rari, summique voluptas
 Nulla boni, quoties animo corrupta superbo
 Plus aloës quam mellis habet. Quis deditus autem
 Usque adeo est, ut non illam, quam laudibus effert,
 Horreat, inque diem septenis oderit horis?

Quædam parva quidem, sed non toleranda
 maritis.

Nam quid rancidius, quam quod se non putat ulla
 Formosam, nisi quæ de Tusca Græcula facta est,
 De Sulmonensi mera Cecropis? Omnia Græce,
 Cum sit turpe magis nostris nescire Latine.
 Hoc sermone pavent, hoc iram, gaudia, curas,
 Hoc cuncta effundunt animi secreta. Quid ultra?
 Concumbunt Græce. Dones tamen ista puellis:
 Tunc etiam, quam sextus & octogesimus annus
 Pulsat, adhuc Græce? non est hic sermo pudicus
 In vetula, quoties lascivum intervenit illud,
 ΖΩΗ' ΚΑΙ' ΨΥΧΗ', modo sub lodice relictis
 Uteris in turba. Quod enim non excitat inguen
 Vox blanda, & nequam? digitos habet. Ut ta-
 men omnes

Substant pennæ, dicas hæc mollius *Æmo*,

Quantum & Carphoro, facies tua computat
annos,

Si tibi legitimis pactam, junctamque tabellis
Non es amaturus, ducendi nulla videtur
Causa; nec est, quare coenam, & mustacea perdas
Labente officio, crudis donanda; nec illud,
Quod prima pro nocte datur, cum lance beata
Dacicus, & scripto radiat Germanicus auro.
Si tibi simplicitas uxoria, deditus uni
Est animus, summitte caput cervice parata
Ferre jugum; nullam invenies, quæ parcat amanti.
Ardeat ipsa licet, tormentis gaudet amantis,
Et spoliis. Igitur longe minus utilis illi
Uxor, quisquis erit bonus, optandusque maritus.
Nil unquam invita donabis conjuge, vendes
Hac obstante nihil; nihil, hæc si nolet, emetur.
Hæc dabit affectus; ille excludetur amicus
Jam senior, cujus barbam tua janua vidit.
Testandi cum sit lenonibus, atque lanistis
Libertas, & juris idem contingat arenæ,
Non unus tibi rivalis dictabitur hæres.
Pone crucem servo: meruit quo crimine servus
Supplicium? quis testis adest? quis detulit? audi:
Nulla unquam de morte hominis cunctatio longa est.

O demens, ita servus homo est? nil fecerit, esto;

E 3

54 D. JUNII JUVENALIS

Hoc volo, sic jubeo, sit pro ratione voluntas.
 Imperat ergo viro: sed mox hæc regna relinquit,
 Permutatque domos, & flammea conterit; inde
 Advolat, & spreti repetit vestigia lecti.
 Ornatas paulo ante fores, pendentia linquit
 Vela domus, & adhuc virides in limine ramos.
 Sic crescit numerus, sic fiunt octo mariti,
 Quinque per autumnos: titulo res digna sepulchri,
 Desperanda tibi salva concordia focru:
 Illa docet spoliis nudi gaudere mariti;
 Illa docet, missis a corruptore tabellis,
 Nil rude, nec simplex rescribere; decipit illa.
 Custodes, aut ære domat; tunc corpore sano
 Advocat Archigenen, onerosaque pallia jactat.
 Abditus interea latet, & secretus adulter,
 Impatiensque moræ filet, & præputia ducit.
 Scilicet exspectas, ut tradat mater honestos,
 Atque alios mores, quam quos habet? Utile porro
 Filiolam turpi vetulæ producere turpem.

Nulla fere causa est, in qua non foemina litem
 Moverit. Accusat Manilia, si rea non est.
 Componunt ipsæ per se, formantque libellos,
 Principium, atque locos Celso dictare paratæ.
 Endromidas Tyrias, & foemineum ceroma
 Quis nescit? vel quis non vidit vulnera pali,
 Quem cavat assiduis sudibus, scutoque laceffit?

Atque omnes implet numeros. Dignissima prorsus
 Florali matrona tuba, nisi si quid in illo
 Pectore plus agitat, veræque paratur arenæ.
 Quem præstare potest mulier galeata pudorem,
 Quæ fugit a sexu, vires amat? Hæc tamen ipsa
 Vir nollet fieri: nam quantula nostra voluptas!
 Quale decus rerum, si conjugis auctio fiat,
 Balteus, & manicæ, & cristæ, crurisque sinistri
 Dimidium tegmen; vel si diversa movebit
 Prælia, tu felix ocreas vendente puella.
 Hæc sunt, quæ tenui sudant in cyclade, quarum
 Delicias & panniculus bombycinus urit.
 Adspice quo fremitu monstratos perferat ictus,
 Et quanto galeæ curvetur pondere, quanta
 Poplitibus sedeat, quam denso fascia libro,
 Et ride, positis scaphium cum sumitur armis.
 Dicite vos neptes Lepidi, cæcive Metelli,
 Gurgitis aut Fabii, quæ ludia sumpsit unquam
 Hos habitus? quando ad palum gemat uxor A-
 syli?

Semper habet lites, alternaque jurgia lectus,
 In quo nupta jacet; minimum dormitur in illo.
 Tum gravis illa viro, tunc orba Tigride peior,
 Cum simulat gemitus occulti conscia facti,
 Aut odit pueros, aut ficta pellice plorat
 Uberibus semper lacrymis, semperque paratis

E 4

In statione sua, atque expectantibus illam,
 Quo jubeat manare modo: tu credis amorem,
 Tu tibi tunc Uruca places, fletumque labellis
 Exforbes, quæ scripta, & quas lecture tabellas,
 Si tibi Zelotypæ retlegantur scrinia mœchæ!
 Sed jacet in servi complexibus, aut Equitis. Dic,
 Dic aliquem sodes hîc, Quintiliane, colorem.
 Hæremus, dic ipsa. Olim convenerat, inquit,
 Ut faceres tu quod velles; nec non ego possem
 Indulgere mihi: clames licet, & mare Cœlo
 Confundas, homo sum. Nihil est audacius illis
 Deprensis: iram, atque animosa crimine sumunt.

Unde hæc monstra tamen, vel quo de fonte re-
 quiris?

Præstabat castas humilis fortuna Latinas
 Quondam, nec vitiiis contingi parva sinebant
 Tecta labor, somnique breves, & vellere Tusco
 Vexatæ, duræque manus, ac proximus Urbi
 Hannibal, & stantes Collina in turre mariti.
 Nunc patimur longæ pacis mala, sævior armis
 Luxuria incubuit, victumque ulciscitur orbem.
 Nullum crimen abest, facinusque libidinis, ex quo
 Paupertas Romana perit: hinc fluxit ad istos
 Et Sybaris colles; hinc & Rhodos, & Miletos,
 Atque coronatum, & petulans, madidumque Te-
 rentum.

Prima peregrinos obscœna pecunia mores
 Intulit, & turpi fregerunt sæcula luxu
 Divitiæ molles. Quid enim Venus ebria curat?
 Inguinis, & capitis, quæ sint discrimina, nescit,
 Grandia quæ mediis jam noctibus ostrea mordet,
 Cum perfusa mero spumant unguenta Falerno,
 Cum bibitur concha, cum jam vertigine tectum
 Ambulat, & geminis exsurgit mensa lucernis.
 I nunc, & dubita qua sorbeat æra sanna
 Tullia, quid dicat notæ Collacia Mauræ,
 Maura Pudicitiae veterem cum præterit aram.
 Noctibus hinc ponunt lecticas, misturiunt hinc,
 Effigiemque Deæ longis siphonibus implent,
 Inque vices œquitant, ac Luna teste moventur.
 Inde domos abeunt; tu calcas, luce reversa,
 Conjugis urinam, magnos visurus amicos.

Nota Bonæ secreta Deæ, cum tibia lumbos
 Incitat, & cornu pariter, vinoque feruntur
 Attonitæ, crinemque rotant, ululantque Priapî
 Mænades: ô quantus tunc illis mentibus ardor
 Concubitus! quæ vox saltante libidine! quantus
 Ille meri veteris per crura madentia torrens!
 Lenonum ancillas posita Saufeia corona
 Provocat, & tollit pendentis præmia coxæ:
 Ipsa Medullinæ frictum crissantis adorat.
 Palmam inter dominas virtus natalibus æquat.

58 D. JUNII JUVENALIS

Nil ibi per ludum simulabitur, omnia fient
 Ad verum, quibus incendi jam frigidus ævo
 Laomedontiades, & Nestoris hernia possit.
 Tunc prurigo moræ impatiens, tunc fœmina sim-
 plex,

Et toto pariter repetitus clamor ab antro.
 Jam fas est, admitte viros. Jam dormit adulter !
 Illa jubet sumpto juvenem properare cucullo.
 Si nihil est, servis incussitur ; abstuleris spem
 Servorum, veniet conductus aquarius : hic si
 Quæritur, & desunt homines, mora nulla per
 ipsam,

Quo minus imposito clunem summittat asello.

Atque utinam ritus veteres, & publica saltem
 His intacta malis agerentur sacra ! sed omnes
 Noverunt Mauri, atque Indi, quæ psaltria penem
 Majorem, quam sunt duo Cæsaris Anticatones,
 Illuc, testiculi sibi conscius unde fugit mus,
 Intulerit, ubi velari pictura jubetur,
 Quæcunque alterius sexus imitata figuram est.
 Et quis tunc hominum contemptor numinis ? aut
 quis

Sympuvium ridere Numæ, nigrumque catinum,
 Et Vaticano fragiles de monte patellas
 Ausus erat ? sed nunc ad quas non Clodius aras ?
 Audio quid veteres olim moneratis amici :

Pone seram, cohibe. Sed quis custodiet ipsos
Custodes? cauta est, & ab illis incipit uxor.

Jamque eadem summis pariter minimisque
libido;

Nec melior, filicem pedibus quæ conterit atrum,
Quam quæ longorum vehitur cervice Syrorum.
Ut spectet ludos, conducit Ogulnia vestem,
Conducit comites, sellam, cervical, amicas,
Nutricem, & flavam, cui det mandata, puellamque
Hæc tamen argenti superest quodcunque paternæ
Lævibus athleticis, ac vasa novissima donat.
Multis res angusta domi, sed nulla pudorem.
Paupertatis habet, nec se metitur ad illum,
Quem dedit hæc, posuitque modum. Tamen uti-
le quid fit

Prospiciunt aliquando viri; frigusque, famemque
Formica tandem quidam expavere magistra.
Prodiga non sentit pereuntem foemina censum;
At velut exhausta redivivus pullulet arca
Nummus, & e pleno tollatur semper acervo,
Non unquam reparat, quanti sibi gaudia constant.

Sunt quas Eunuchi imbelles, ac mollia semper
Oscula delectent, & desperatio barbæ,
Et quod abortivo non est opus. Illa voluptas
Summa tamen, quod jam calida & matura juventa

Inguina traduntur medicis, jam pectine nigro.
 Ergo expectatos, ac jussos, crescere primum
 Testiculos, postquam coeperunt esse bilibres,
 Tonforis damno tantum rapit Heliodorus.
 Conspicius longe cunctisque notabilis intrat
 Balnea, nec dubie custodem vitis, & horti
 Provocat, a domina factus spado: dormiat ille
 Cum domina. Sed tu jam durum, Posthume,
 jamque

Tundendum Eunuchō Bromium committere noli.
 Si gaudet cantu, nullius fibula durat
 Vocem vendentis Prætoribus: organa semper
 In manibus; densi radiant testudine tota
 Sardonyches; crispo numerantur pectine chordæ,
 Quo tener Hedymeles operas dedit: hanc tenet,
 hoc se
 Solatur, gratoque indulget basia plectro.

Quædam de numero Lamiarum, ac nominis
 Appi,
 Et farre, & vino Janum, Vestamque rogabat,
 An Capitolinam deberet Pollio quercum
 Sperare, & fidibus promittere. Quid faceret plus
 Ægrotante viro? medicis quid tristibus erga
 Filiolum? Stetit ante aram, nec turpe putavit
 Pro cithara velare caput, dictataque verba
 Festulit, ut mos est, & aperta palluit agna.

Dic mihi nunc, quæso, dic antiquissime Divûm,
 Respondes his Jane pater? Magna otia Cœli,
 Non est, ut video, non est, quod agatur apud vos,
 Hæc de comœdis te consulit, illa tragœdum
 Commendare volet, varicosus fiet Aruspex.
 Sed cantet potius, quam totam pervolet Urbem
 Audax, & cœtus possit quæ ferre virorum,
 Cumque paludatis Ducibus, præsentem marito,
 Ipsa loqui recta facie, strictisque mamillis,
 Hæc eadem novit quid toto fiat in orbe,
 Quid Seres, quid Thraces agant; secreta novercæ;
 Et pueri; quis amet, quis decipiatur adulter.
 Dicet quis viduam prægnantem fecerit, & quo
 Mense; quibus verbis concumbat quæque, modis
 quot.

Instantem Regi Armenio, Parthoque cometem
 Prima videt; famam, rumoresque illa recentes
 Excipit ad portas; quosdam facit esse Niphatem
 In populos, magnoque illic cuncta arva teneri
 Diluvio; nutare urbes, subsidere terras,
 Quocunque in trivio, cuicumque est obvia narrat.

Nec tamen id vitium magis intolerabile, quam
 quæ

Vicinos humiles rapere, & concidere loris
 Exorata solet. Nam si latratibus alti
 Rumpuntur somni, fustes huc ocyus, inquit,

62 D. JUNII JUVENALIS

Adferte , atque illis dominum jubet ante feriri ,
 Deinde canem : gravis occurſu , teterrima vultu
 Balnea nocte ſubit ; conchas , & caſtra moveri
 Noctē jubet ; magno gaudet ſudare tumultu ,
 Cum laſſata gravi ceciderunt brachia maſſa ,
 Callidus & criſtæ digitoſ imprefſit aliptes ,
 Ac ſummum dominæ femur exclamare cœgit.
 Convivæ miſeri interea fomnoque , fameque
 Urgentur ; tandem ilia venit rubicundula , totum
 Oenophorum ſitiens , plena quod tenditur urna
 Admotum pedibus , de quo ſextarius alter
 Ducitur ante cibum , rabidam facturus orexim ,
 Dum redit , & loto terram ferit inteſtino.
 Marmoribus rivi properant , aurata Falernum
 Pelvis olet : nam fic , tanquam alta in dolia longæ
 Deciderit ſerpens , bibit , & vomit. Ergo maritus
 Naufeat , atque oculis bilem ſubstringit opertis.

Illa tamen gravior , quæ cum diſcumbere cœpit ,
 Laudat Virgilium , perituræ ignoſcit Eliſæ ,
 Committit vates & comparat , inde Maronem ,
 Atque alia parte in trutina ſuſpendit Homerum.
 Cedunt Grammatici , vincuntur Rhetores , omnis
 Turba jacet , nec cauſſidicus , nec præco loquatur ,
 Altera nec mulier : verborum tanta cadit vis ,
 Tot pariter pelves , tot tintinnabula dicas
 Pulſari. Jam nemo tubas , nemo æra fatigetꝫ

Una laboranti poterit succurrere Lunæ.
 Imponit finem sapiens & rebus honestis.
 Nam quæ docta nimis cupit, & facunda videri,
 Crure tenus medio tunicas succingere debet,
 Cædere Sylvano porcum, quadrante lavari.
 Non habeat matrona, tibi quæ juncta recumbit,
 Dicendi genus, aut curtum sermone rotato
 Torqueat enthymema; nec historias sciat omnes,
 Sed quædam ex libris & non intelligat. Odi
 Hanc ego, quæ repetit, volvitque Palæmonis
 artem,

Servata semper lege, & ratione loquendi,
 Ignotosque mihi tenet antiquaria versus,
 Nec curanda viris opicæ castigat amicæ
 Verba. Solœcismum liceat fecisse marito.
 Nil non permittit mulier sibi, turpe putat nil,
 Cum virides gemmas collo circumdedit, & cum
 Auribus extentis magnos commisit elenchos.
 Intolerabilius nihil est, quam fœmina dives.

Interea fœda adspectu, ridendaque multo
 Pane tumet facies, aut pinguis Poppæana
 Spirat; & hinc miseri viscantur labra mariti.
 Ad mœchum lota veniunt cute: quando videri
 Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.
 His emitur quidquid graciles huc mittitis Indi.
 Tandem aperit vultum, & tectoria prima reponit.

64 D. JUNII JUVENALIS

Incipit agnosci, atque illo lacte fovetur,
 Propter quod secum comites educit asellas,
 Exsul Hyperboreum si dimittatur ad axem.
 Sed quæ mutatis inducitur, atque fovetur
 Tot medicaminibus, coctæque filiginis offas
 Accipit, & madidæ; facies dicetur, an ulcus?

Est pretium curæ penitus cognoscere, toto
 Quid faciant, agitentque die. Si nocte maritus
 Averfus jacuit, periit libraria; ponunt
 Cosmetæ tunicas; tarde venisse Liburnus
 Dicitur, & pœnas alieni pendere somni
 Cogitur. Hic frangit ferulas; rubet ille flagello,
 Hic scutica. Sunt quæ tortoribus annua præstent.
 Verberat, atque obiter faciem linit; audit amicas,
 Aut latum pictæ vestis considerat aurum,
 Et cædit; longi relegit transacta diurni,
 Et cædit, donec lassis cædentibus, exi
 Intonet horrendum, jam cognitione peracta,
 Præfectura domus Siculo non mitior aula.
 Nam si constituit, solitoque decentius optat
 Ornari, & properat, jamque expectatur in hortis,
 Aut apud Isiacæ potius sacrarum lenæ;
 Disponit crinem laceratis ipsa capillis,
 Nuda humero Psecas infelix, nudisque mamillis,
 Altior hic quare cincinnus? Taurea punit
 Continuo flexi crimen, facinusque capilli.

Quid

**Quid Pfecas admisit ? quænam est hîc culpa puellæ,
 Si tibi displicuit nasus tuus ? Altera lævum
 Extendit, pectitque comas, & volvit in orbem.
 Est in consilio matrona, admotaque lanis
 Emerita quæ cessat acu : sententia prima
 Hujus erit, post hanc ætate, atque arte minores
 Censebunt, tanquam famæ discrimen agatur,
 Aut animæ : tanti est quærendi cura decoris.
 Tot premit ordinibus, tot adhuc compagibus altum
 Ædificat caput : Andromachen a fronte videbis ;
 Post minor est, credas aliam. Cedo, si breve parvi
 Sortitur : lateris spatium, breviorque videtur
 Virgine Pygmæa, nullis adjuncta cothurnis,
 Et levis erecta consurgit ad oscula planta.**

**Nulla viri cura interea, nec mentio fiet
 Damnorum ; vivit tanquam vicina marito,
 Hoc solo propior, quod amicos conjugis odit,
 Et servos. Gravis est rationibus. Ecce furentis
 Bellonæ, matrisque Deûm chorus intrat, & ingens
 Semivir, obscæno facies reverenda minori,
 Mollia qui rupta secuit genitalia testa
 Jam pridem, cui rauca cohors, cui tympana cedunt
 Plebeia, & Phrygia vestitur bucca tiara :
 Grande sonat, metuique jubet Septembris, &
 Austri
 Adventum, nisi se ceptum lustraverit ovis,**

F

66 D. JUNII JUVENALIS

Et xerampelinas veteres donaverit ipsi,
 Ut quidquid subiti, & magni discriminis instat,
 In tunicas eat, & totum semel expiet annum.

Hibernum fracta glacie descendet in annem,
 Ter matutino Tiberi mergetur, & ipsis
 Vorticibus timidum caput abluet: inde superbi
 Totum Regis agrum, nuda ac tremebunda cruentis
 Erepet genibus: si candida jusserit lo,
 Ibit ad Ægypti finem, calidaque petitas
 A Meroe portabit aquas, ut spargat in ædem
 Ifidis, antiquo quæ proxima surgit ovili.
 Credit enim ipsius dominæ se voce moneri.
 En animam, & mentem, cum qua Dii nocte
 loquantur!

Ergo hic præcipuum summumque meretur ho-
 norem,

Qui grege linigero circumdatus, & grege calvo
 Plangentis populi currit derisor Anubis.
 Ille petit veniam, quoties non abstinet uxor
 Concubitu, sacris, observandisque diebus;
 Magnaque debetur violato pœna cadurco.
 Et movisse caput visa est argentea serpens
 Illius lacrymis, meditataque murmura præstant
 Ut veniam culpæ non abnuat, anseris magno
 Scilicet, & tenui popano corruptus Osiris.
 Cum dedit ille locum, cophino, sænoque relicto,

Arcanam Judæa tremens mendicat in aurem,
 Interpretes legum Solymarum, & magna sacerdos
 Arboris, ac summi fida internuntia Cœli.
 Implet & illa manum, sed parcius; ære minuto
 Quali acunq̃ue voles Judæi somnia vendunt.
 Spondet amatorem tenerum, vel divitis orbi
 Testamentum ingens, calidæ pulmone columbæ
 Tractato, Armenius, vel Commagenus Aruspex.
 Pectora pullorum rimabitur, exta catelli,
 Interdum & pueri: faciet quod deferat ipse.
 Chaldæis sed major erit fiducia: quidquid
 Dixerit Astrologus, credent a fonte relatum.
 Ammonis, quoniam Delphis oracula cessant,
 Et genus humanum damnat caligo futuri.

Præcipuus tamen est horum, qui sæpius exsul,
 Cujus amicitia, conducendaque tabella
 Magnus civis obit, & formidatus Othoni.
 Inde fides artis, sonuit si dextera ferro,
 Lævaque si longo castrorum in carcere mansit.
 Nemo Mathematicus Genium indemnatus ha-
 bebbit;
 Sed qui pæne perit, cui vix in Cyclada mitti
 Contigit, & parva tandem caruisse Seripho.

Consulit istericæ lentæ de funere matris,
 Ante tamen de te, Tanaquil tua; quando sororem

68 D. JUNII JUVENALIS

Efferat, & patruos ; an sit victurus adulter
Post ipsam. Quid enim majus dare Numibus
possunt ?

Hæc tamen ignorat quid fidus triste minetur
Saturni, quo læta Venus se proferat astro,
Qui mensis damnis, quæ dentur tempora lucro.
Illius occurfus etiam vitare memento,
In cujus manibus, ceu pinguis succina, tritas
Cernis ephemeridas ; quæ nullum consulit, & jam
Consultitur ; quæ castra viro, patriamque petente
Non ibit pariter, numeris revocata Thrasylli.
Ad primum lapidem vectari cum placet, hora
Sumitur ex libro ; si prurit frictus ocelli
Angulus, inspecta genæ collyria poscit.
Ægra licet jacet, capiendo nulla videtur
Aptior hora cibo, nisi quam dederit Petosyris.

Sî mediocris erit, spatium lustrabit utrinque
Metarum, & sortes ducet, frontemque, manumque
Præbebit vati crebrum poppyfina roganti.
Divitibus responsa dabit Phryx augur, & Indus
Conductus, dabit astrorum, mundique peritus,
Atque aliquis senior, qui publica fulgura condit.
Plebeium in Circo positum est, & in Aggere
fatum :

Quæ nullis longum ostendit cervicibus aurum,
Consultit ante Phalas, Delphinarumque columnas.

An saga vendenti nubat caupone relicto.
 Hæ tamen & partus subeunt discrimen, & omnes
 Nutricis tolerant, fortuna urgente, labores;
 Sed jacer aurato vix ulla puerpera lecto;
 Tantum artes hujus, tantum medicamina possunt,
 Quæ steriles facit, atque homines in ventre necandos

Conducit. Gaude infelix, atque ipse bibendutri
 Porrigere quidquid erit: nam si distendere vellet,
 Et vexare uterum pueris salientibus, esses
 Æthiopsis fortasse pater; mox decolor hæres
 Impleret tabulas, nunquam tibi mane videndus.
 Transeo suppositos, & gaudia, vota que sæpe
 Ad spurcos decepta lacus, atque inde petitos
 Pontifices Salios, Scaurorum nomina falso
 Corpore laturos. Stat Fortuna improba noctu,
 Arridens nudis infantibus; hos fovet omnes,
 Involvitque sinu; domibus tunc porrigit altis,
 Secretumque sibi mimum parat: hos amat, his se
 Ingerit, utque suos ridens producit alumnos.

Hic magicos adfert cantus, hic Thessala vendit
 Philtra, quibus valeat mentem vexare mariti,
 Et solea pulsare nates. Quod desipis, inde est,
 Inde animi caligo, & magna oblivio rerum
 Quas modo gessisti. Tamen hoc tolerabile, si non
 Et furere incipias, ut avunculus ille Neronis,

Cui totam tremuli frontem Cæsonia pulli
 Infudit. Quæ non faciet quod Principis uxor ?
 Ardebant cuncta , & fracta compage ruebant ,
 Non aliter , quam si fecisset Juno maritum
 Infantum. Minus ergo nocens erit Agrippinæ
 Boletus , siquidem unius præcordia pressit
 Ille senis , tremulumque caput descendere jussit
 In Cælum , & longa manantia labra saliva.
 Hæc poscit ferrum , atque ignes , hæc potio torquet ;
 Hæc lacerat mixtos Equitum cum sanguine Patres.
 Tanti partus equæ , quanti una venefica constat.

Oderunt natos de pellice , nemo repugnet ,
 Nemo vetet ; jam jam privignum occidere fas est.
 Vos ego , pupilli , moneo , quibus amplior est res ,
 Custodite animas , & nulli credite mensæ ;
 Livida materno fervent adipata veneno.
 Mordeat ante aliquis ; quidquid porrexerit illa ,
 Quæ peperit , timidus prægustet pocula papas.

Fingimus hæc , altum satira sumente cothurnum ,
 Scilicet , & finem egressi , legemque priorum ,
 Grande Sophocleo carmen bacchamur hiatu ,
 Montibus ignotum Rutulis , Cæloque Latino.
 Nos utinam vani ! sed clamat Pontia , feci ,
 Confiteor , puerisque meis aconita paravi ,
 Quæ deprensa patent : facinus tamen ipsa peregi.

Tunc duos una sævissima vipera cœna?
 Tunc duos? septem, si septem forte fuissent.
 Credamus tragicis, quidquid de Colchide torva
 Dicitur, & Procne. Nil contra conor, & illæ
 Grandia monstra suis audebant temporibus; sed
 Non propter nummos. Minor admiratio summis
 Debetur monstris, quoties facit ira nocentem.
 Hunc sexum: rabie jecur incendente feruntur
 Præcipites; ut saxa jugis abrupta, quibus mons
 Subtrahitur, clivoque latus pendente recedit.
 Illam ego non tulerim, quæ computat, & scelus
 ingens

Sana facit. Spectant subeuntem fata mariti
 Alcestim, & similis si permutatio detur,
 Morte viri, cupiant animam servare catellæ.
 Occurrent multæ tibi Belides, atque Eriphylæ;
 Mane Clytemnestram nullus non vicus habebit.
 Hoc tantum refert, quod Tyndaris illa bipennem
 Insulsam, & fatuam dextra lævaque tenebat;
 At nunc res agitur tenui pulmone rubetæ:
 Sed tamen & ferro, si prægustaret Atrides
 Pontica ter victi cautus medicamina Regis.

Finis secundi Libri Satiarum.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER TERTIUS.

SATIRA VII.

*Ad Telestnum Poëtam, Cæsarem quidem studia & artes
respicere, ceterum apud alios Romanos Poëtarum
Historicorum, Causidicorum, Rhetorum & Gramma-
ticorum studia & labores pro levi & vili ess.*

Circa quintum Domitiani annum scriptam fuisse
satis apparet.

T spes, & ratio studiorum in Cæsare
tantum:

Solus enim tristis, hac tempestate, Ca-
mœnas

Respexit, cum jam celebres, notique Poëtæ
Balneolum

Balneolum Gabiis, Romæ conducere furnos
 Tentarent; nec fœdum alii, nec turpe putarent
 Præcones fieri, cum, desertis Aganippes
 Vallibus, æfuriens migraret in atria Clio.
 Nam si Pieria quadrans tibi nullus in arca *combu*
 Ostendatur, ames nomen victumque Machæræ,
 Et vendas potius, commissa quod auctio vendit
 Stantibus, œnophorum, tripodes, armaria, cistas,
 Alcyonem Bacchi, Thebas & Terea Fausti.
 Hoc fatius, quam si dicas sub Judice, vidi,
 Quod non vidisti. Faciant Equites Afiani
 Quanquam, & Cappadoces faciant, Equitesque
 Bithyni,
 Altera quos nudo traducit Gallia talo.

Nemo tamen studiis indignum ferre laborem
 Cogetur posthac, nec tunc quicumque canoris
 Eloquium vocale modis, laurumque momordit.
 Hoc agite, ô juvenes: circumspicit, & stimulat vos,
 Materiamque sibi Ducis indulgentia quærit.
 Si qua aliunde putas rerum expectanda tuarum
 Præfidia, atque ideo crocæ membrana tabellæ
 Impletur, lignorum aliquid posce ocytus; &, quæ
 Cœponis, dona Veneris, Telefine, marito,
 Aut clude, & positos tinea pertunde libellos.
 Frange miser calamos, vigilaque prælia dele,
 Qui facis in parva sublimia carmina cella,

G.

74 D. JUNII JUVENALIS

Ut dignus venias hederis, & imagine macra.
 Spes nulla ulterior : didicit jam dives avarus
 Tantum admirari, tantum laudare disertos,
 Ut pueri Junonis avem. Sed defluit ætas
 Et pelagi patiens, & cassidis, atque ligonis :
 Tædia tunc subeunt animos, tunc seque, suamque
 Terpsichoren odit facunda & nuda senectus.

Accipe nunc artes, ne quid tibi conferat iste
 Quem colis, & Musarum, & Apollinis æde
 relicta.

Ipse facit versus, atque uni cedit Homero
 Propter mille annos : & , si dulcedine famæ
 Succensus recites, Maculone commodat ædes ;
 Hæc longe ferrata domus servire jubetur,
 In qua sollicitas imitatur janua portas.
 Scit dare libertos extrema in parte sedentes
 Ordinis, & magnas comitum disponere voces.
 Nemo dabit regum, quanti subsellia consent,
 Et quæ conducto pendent anabathra tigillo,
 Quæque reportandis posita est orchestra cathedris.
 Nos tamen hoc agimus, tenuique in pulvere sulcos
 Ducimus, & litus sterili versamus aratro.
 Nam si discedas, laqueo tenet ambitiosi
 Consuetudo mali ; tenet insanabile multos
 Scribendi cacoëthes, & ægro in corde senescit.

Sed vatem egregium, cui non fit publica vena

Qui nil expositum soleat deducere, nec qui
 Communi feriat carmen triviale moneta;
Hunc qualem nequeo monstrare, & sentio tantum,
 Anxietate carens animus facit, omnis acerbi
 Impatiens, cupidus sylvarum, aprusque bibendis
 Fontibus Aonidum: neque enim cantare sub antro
 Pierio, thyrsūve potest contingere mœsta
 Paupertas, atque æris inops, quo nocte dieque
 Corpus eget. Satur est, cum dicit Horatius, Euhœ.
 Quis locus ingenio, nisi cum se carmine solo
 Vexant, & dominis Cirrhæ, Nysæque feruntur
 Pectora vestra, duas non admittentia curas?
 Magnæ mentis opus, nec de lodice paranda
 Attonitæ, currus, & equos, faciesque Deorum
 Adspicere, & qualis Rutulum confundat Erynnis.
 Nam si Virgilio puer, & tolerabile decisset
 Hospitium, caderent omnes a crinibus hydri;
 Surda nihil generet grave buccina. Poscimus,
 ut sit

Non minor antiquo Rubrenus Lappa cothurno,
 Cujus & alveolos, & lænam pignerat Atreus.
 Non habet infelix Numitor, quod mittat amico;
 Quintillæ quod donet, habet: nec defuit illi,
 Unde emerget multa pascendum carne leonem
 Jam domitum. Constat leviori bellua sumptu
 Nimirum, & capiunt plus intestina Poëtæ.
 Contentus fama jaceat Lucanus in hortis

Marmoreis , at Serrano , tenuique Saleio
 Gloria quantalibet , quid erit , si gloria tantum est ?
 Curritur ad vocem jucundam , & carmen amicæ
 Thebaidos , lætam fecit cum Staius Urbem ,
 Promisitque diem ; tanta dulcedine captos
 Afficit ille animos , tantaque libidine vulgi
 Auditur : sed cum fregit subsellia versu ,
 Esurit , intactam Paridi nisi vendat Agaven.
 Ille & militiæ multis largitur honorem ,
 Semestri vatum digitos circumligat auro.
 Quod non dant proceres , dabit histrio. Tu Ca-
 merinos ,

Et Bareas , tu nobilium magna atria curas ?
 Præfectos Pelopea facit , Philomela Tribunos.
 Haud tamen invidetas vati , quem pulpita pascunt.
 Quis tibi Mæcenas ? quis nunc erit aut Proculcius ,
 Aut Fabius ? quis Cotta iterum , quis Lentulus
 alter ?

Tunc par ingenio pretium , tunc utile multis
 Pâlere , & vinum toto nescire Decembri.

Vester porro labor fœcundior , historiarum
 Scriptores ; petit hic plus temporis , atque olei plus :
 Namque oblita modi millesima pagina surgit
 Omnibus , & crescit multa damnosa papyro.
 Sic ingens rerum numerus jubet , atque operum lex.
 Quæ tamen inde seges ? terræ quis fructus apertæ ?

SATIRA VII. LIB. III. 77

Quis dabit historico, quantum daret acta legenti?
Sed genus ignavum, quod lecto gaudet, & umbra.

Dic igitur quid, caussidicis civilia præstent
Officia, & magno comites in fasce libelli?
Ipsi magna sonant, sed tunc, cum creditor audit,
Præcipue; vel, si tetigit latus acrior illo,
Qui venit ad dubium grandi cum codice nomen,
Tunc immensa cavi spirant mendacia folles,
Conspuiturque finus. Veram deprendere messem
Si libet, hinc centum patrimonia caussidicorum,
Parte alia solum rursati pone Lacernæ.

Confedere Duces, surgis tu pallidus Ajax
Dicturus dubia pro libertate, Bubulco
Judice: rumpe miser tensum jecur, ut tibi lasso
Figantur virides, scalarum gloria, palmæ.
Quod vocis pretium? ficcus petasuncultus, & vas
Pelamydum; aut veteres, Maurorum epimonia,
bulbi;

Aut vinum Tiberi devectum, quinque lagenæ,
Si quater egisti, si contigit aureus unus,
Inde cadunt partes, ex foedere Pragmaticorum.
Æmilio dabitur, quantum petet; & melius nos
Egimus: hujus enim stat currus aheneus, alti
Quadrijuges in vestibulis, atque ipse feroci
Bellatore sedens curvatum hastile minatur
Eminus, & statua meditatur prælia lusca.

G 3

78 D. JUNII JUVENALIS

Sic Peditur conturbat, Matho deficit; exitus hic est
 Tongilli, magno cum rhinocerote lavari
 Qui solet, & vexat lutulenta balnea turba,
 Perque forum juvenes longo premit affere Medos
 Empturus pueros, argentum, myrrhina, villas.
 Spondet enim Tyrio stalaria purpura filo.
 Et tamen est illis hoc utile: Purpura vendit
 Caussidicum, vendunt amethystina; convenit illis
 Et strepitu, & facie majoris vivere census.
 Sed finem impensæ non servat prodiga Roma.
 Fidimus eloquio? Ciceroni nemo ducentos
 Nunc dederit nummos, nisi fulserit annulus ingens.
 Respicit hæc primum, qui litigat, an tibi servi
 Octo, decem comites, an post te sella, rogati
 Ante pedes. Ideo conducta Paullus agebat
 Sardonyche, atque ideo pluris, quam Gallus
 agebat,

Quam Basilus. Rara in tenui facundia panno.
 Quando licet Basilo flentem producere matrem?
 Quis bene dicentem Basilum ferat? Accipiat te
 Gallia, vel potius nutricula caussidicorum
 Africa, si placuit mercedem ponere linguæ.

Declamare doces, & ferrea pectora Vetti,
 Cum perimit sævos classis numerosa Tyrannos.
 Nam quæcumque sedens modo legerat, hæc ead-
 dem stans

SATIRA VII. LIB. III. 79

Perferet, atque eadem cantabit versibus iisdem.
 Occidit miseros crambe repetita magistros.
 Quis color, & quod sit causæ genus, atque ubi
 summa

Quæstio, quæ veniant diversa parte sagittæ,
 Nosse velint omnes, mercedem solvere nemo.
 Mercedem appellas? quid enim scio? Culpa do-
 centis

Scilicet arguitur, quod læva in parte mamillas
 Nil salit Arcadico juveni, cuius mihi sexta
 Quaque die miserum dirus caput Hannibal implet.
 Quidquid id est, de quo deliberat, an petat Urbem
 A Cannis, an post nimbos, & fulmina cautus
 Circumagat madidas a tempestate cohortes.
 Quantum vis stipulare, & protinus accipe, quid do,
 Ut totiens illum pater audiat. Hæc alii sex,
 Vel plures uno conclamant ore sophistæ,
 Et veras agitant lites, raptore relicto;
 Fusa venena silent, malus ingratusque maritus,
 Et quæ jam veteres sanant mortaria cæcos.
 Ergo sibi dabit ipse rudem, si nostra movebunt
 Consilia, & vitæ diversum iter ingredietur,
 Ad pugnam qui Rhetorica descendit ab umbra,
 Summula ne pereat, qua vilis tessera venit
 Frumentî: quippe hæc merces lautissima. Tenta
 Chrysofonus quanti doceat, vel Pollio quanti
 Lautorum pueros, artem scindens Theodori.

30 D. JUNII JUVENALIS

Balnea sexcentis, & pluris porticus, in qua
Gestetur dominus, quoties pluit: anne serenum
Exspectet, spargatque luto jumenta recenti?
Hic potius, namque hic mundæ nitet ungula mulæ.
Parte alia longis Numidarum fulta columnis
Surgat, & algentem rapiat cœnatio Solem.
Quancunq; domus, veniet qui fercula doctæ
Componit, veniet qui pulmentaria condit.
Hos inter sumptus sestertia Quintiliano,
Ut multum, duo sufficient: res nulla minoris
Constabit patri, quam filius. Unde igitur tot
Quintilianus habet saltus? Exempla novorum
Fatorum transi: felix, & pulcher, & acer;
Felix, & sapiens, & nobilis, & generosus
Adpositam nigræ Lunam subtexit alutæ:
Felix, orator quoque maximus, & jaculator;
Et si perfrixit, cantat bene. Distat enim, quæ
Sidera te excipiant modo primos incipientem
Edere vagitus, & adhuc a matre rubentem.
Si Fortuna volet, fies de Rhetore Consul;
Si volet hæc eadem, fies de Consule Rhetor.
Ventidius quid enim? quid Tullius? Anne aliud
quam
Sidus, & occulti miranda potentia fati?
Servis regna dabunt, captivis fata triumphos.
Felix ille tamen, corvo quoque rarior albo.
Pœnituit multos vanæ, sterilisque cathedræ,

SATIRA VII. LIB. III. 81

Sicut Thrasymachi probat exitus, atque Secundæ
Carrinatis; & hunc inopem vidistis Athenæ,
Nil præter gelidas ausæ conferre cicutas.

Dii majorum umbris tenuem, & sine pondere
terram,

Spirantesque crocos, & in urna perpetuum ver,
Qui præceptorem sancti voluere parentis
Esse loca. Metuens virgæ jam grandis Achilles
Cantabat patriis in montibus: & cui non tunc
Eliceret risum citharædi cauda magistri?
Sed Rufum, atque alios cædit sua quæque Juventus,
Rufum, qui toties Ciceronem Allobroga dixit.
Quis gremio Celadi, doctique Palæmonis adfert
Quantum grammaticus meruit labor? & tamen
ex hoc,

Quodcunque est [minus est autem quam Rhe-
toris æra]

Discipuli custos præmordet Accænonæctus,
Et, qui dispensat, frangit sibi. Cede Palæmon,
Et patere inde aliquid decrefcere, non aliter quam
Institor hibernæ tegetis, niveique cadurci;
Dummodo non pereat mediæ quod noctis ab hora
Sedisti, qua nemo faber, qua nemo sederet
Qui docet obliquo lanam deducere ferro;
Dummodo non pereat totidem olfecisse lucernas;
Quos stabant pueri, cum totus decolor esset

§2 D. JUNII JUVENALIS

Flaccus, & hæretet nigro fuligo Maroni.
Rara tamen merces, quæ cognitione Tribunū
Non egeat. Sed vos sævas imponite leges,
Ut præceptori verborum regula constet ;
Ut legat historias, auctores noverit omnes,
Tanquam ungues, digitosque suos : ut forte
rogatus

Dum petit aut thermas, aut Phœbi balnea,
dicat

Nutricem Anchisæ ; nomen, patriamque novercæ
Archemori : dicat quot Aestes vixerit annos,
Quot Sículus Phrygibus vini donaverit urnas.
Exigite ut mores teneros ceu pollice ducat,
Ut si quis cera vultum facit : exigite ut sit
Et pater ipsius cœtus, ne turpia ludant,
Ne faciant vicibus. Non est leve tot puerorum
Observare manus, oculosque in fine trementes.
Hæc, inquit, cures, & cum se verterit annus,
Accipe, victori populus quod postulat, ausum.

SATIRA VIII.

Veram nobilitatem non traducem a maioribus derivari, verum in sua virtute sitam esse. Frustra ostentari fumosas parentum imagines, si ipsi in ignavos, falsarios, ganeones, mimos, & gladiatores, per omnem turpitudinem degenerantur.

Non ante annum Trajani tertium.

S T E M M A T A quid faciunt ? quid prodest,
Pontice, longo

Sanguine censerī, pictosque ostendere vultus
Majorum, & stantes in curribus Æmilianos,
Et Curios jam dimidiōs, humerosque minorem
Corvinum, & Galbam auriculis nasoque carentem ?

Quis fructus generis tabula jactare capaci
Corvinum, posthac multa contingere virga
Fumosos Equitum cum Dictatore magistrōs,
Si coram Lepidis male vivitur ? Effigies quo
Tot bellatorum, si luditur alea pernox
Ante Numantinos ? si dormire incipis ortu
Luciferi, quo signa Duces & castra movebant ?
Cur Allobrogicis, & magna gaudeat ara
Natus in Herculeo Fabius Lare, si cupidus, si
Vanus, & Euganea quantumvis mollior aqua,
Si tenerum attritus Catinensī pumice lumbum

34 D. JUNII JUVENALIS

Squalentes traducit avos, emptorque veneni
Frangenda miseram funestat imagine gentem ?
Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, Nobilitas sola est atque unica, virtus.
Paullus, vel Cossus, vel Drusus moribus esto ;
Hos ante effigies majorum pone tuorum :
Præcedant ipsas illi, te Consule, virgas.
Prima mihi debes animi bona. Sanctus haberi,
Justitiæque tenax factis, dictisque mereris ;
Agnosco procerem. Salve Gerulice, seu tu
Silanus, quocunque alio de sanguine rarus
Civis, & egregius patriæ contingis ovanti.
Exclamare libet populus quod clamat Osiri
Invento. Quis enim generosum dixerit hunc, qui
Indignus genere, & præclaro nomine tantum
Insignis ? Nanum cujusdam, Atlanta vocamus ;
Æthiopem, cycnum ; pravam extortamque puel-
lam ,
Europen. Canibus pigris scabieque vetusta
Lævibus, & siccæ lambentibus ora lucernæ,
Nomen erit Pardus, Tigris, Leo ; si quid ad-
huc est ,
Quod fremat in terris violentius. Ergo cavebis,
Et metues, ne sic tu Creticus, aut Camerinus.

**His ego quem monui ? tecum est mihi sermo,
Rubelli**

Blande. Tumes alto Druforum stemmate, tanquam
 Feceris ipse aliquid, propter quod nobilis esses,
 Ut te conciperet, quæ sanguine fulget Iulii,
 Non quæ ventoso conducta sub aggere textit.
 Vos humiles, inquis, vulgi pars ultima nostri,
 Quorum nemo queat patriam monstrare parentis:
 Ast ego Cecropides. Vivas, & originis hujus
 Gaudia longa feras! tamen ima plebe Quiritem
 Facundum invenies: solet hic defendere causas
 Nobilis indocti: veniet de plebe togata,
 Qui juris nodos, & legum ænigmata solvat.
 Hic petit Euphraten juvenis, domitique Batavi
 Custodes aquilas, armis industrius; at tu
 Nil nisi Cecropides, truncoque simillimus Hermæ:
 Nullo quippe alio vincis discrimine, quam quod
 Illi marmoreum caput est, tua vivit imago.
 Dic mihi, Teucrorum proles, animalia muta
 Quis generosa putet, nisi fortia? Nempe volucrem
 Sic laudamus equum, facili cui plurima palma
 Fervet, & exsultat rauco victoria circo.
 Nobilis hic, quocunque venit de gramine, cujus
 Clara fuga ante alios, & primus in æquore pulvis;
 Sed venale pecus Corithæ, posteritas &
 Hirpini, si rara jugo victoria sedit.
 Nil ibi majorum respectus, gratia nulla
 Umbrarum, dominos pretiis mutare jubentur
 Exiguus, tritoque trahunt epirhedra collo

36 D. JUNII JUVENALIS

Segnipedes , dignique molam versare Nepotis.
Ergo , ut miremur te , non tua , primum ali-
quid da
Quod possim titulis incidere præter honores ,
Quos illis damus , & dedimus , quibus omnia debes.

Hæc satis ad juvenem , quem nobis fama su-
perbum
Tradit , & inflatum , plenumque Nerone pro-
pinquo.
Rarus enim ferme sensus communis in illa
Fortuna. Sed te censerî laude tuorum ,
Pontice , noluerim , sic ut nihil ipse futuræ
Laudis agas. Miserum est aliorum incumbere
famæ ,
Ne collapsa ruant subductis testâ columnis.
Stratus humi palmes viduas desiderat ulmos.
Esto bonus miles , tutor bonus , arbiter idem
Integer : ambigæ si quando citabere testis
Incertæque rei , Phalaris licet imperet , ut sis
Falsus , & admoto dicet perjurâ tauro ,
Summum crede nefas animam præferre pudori ,
Et propter vitam vivendi perdere causas.
Dignus morte perit , cœnet licet ostrea centum
Gaurana , & Cosimi toto mergatur abeno.

Expectata diu tandem Provincia cum te

Rectorem accipiet, pone iræ fræna, modumque,
Pone & avaritiæ; miserere inopum sociorum.

Offa vides Regum vacuis exsucta medullis.

Respice quid moneant leges, quid Curia mandet,
Præmia quanta bonos mancant, quam fulmine
iusto

Et Capito, & Numitor ruerint, damnante Senatu,
Piratæ Cilicum. Sed quid damnatio confert,

Cum Pansa eripiat, quidquid tibi Natta reliquit?

Præconem, Chærippe, tuis circumspice pannis,

Jamque tace. Furor est post omnia perdere nulum.

Non idem gemitus olim, neque vulnus erat par

Damnorum, fociis florentibus, & modo victis.

Plena domus tunc omnis, & ingens stabat acervus |

Nummorum, Spartana chlamys, conchyliæ Coa,

Et cum Parrhasii tabulis, signisque Myronis

Phidiacum vivebat ebur, nec non Polycleti

Multus ubique labor; raræ sine Mentore mensæ.

Inde Dolabella est, atque hinc Antonius, inde

Sacrilegus Verres: referebant navibus altis

Occulta spolia, & plures de pace triumphos.

Nunc fociis juga pauca boum, grex parvus equa-
rum,

Et pater armenti capto eripiatur agello:

Ipsi deinde Lares, si quod spectabile signum,

Si quis in ædícula Deus unicus. Hæc etenim sunt

Pro summis, nam sunt hæc maxima. Despicias tu

38 D. JUNII JUVENALIS

Forſitan imbelles Rhodios , unctamque Corin-
thum :

Deſpicias merito , quid refinata juvenus ,
Cruraque totius facient tibi lævia gentis ?
Horrida vitanda eſt Hispania , Gallicus axis ,
Illyricumque latus. Parce & meſſoribus illis ,
Qui ſaturant Urbem , Circo , ſcenæque vacantem ,
Quanta autem inde feres tam diræ præmia culpæ ,
Cum tenues nuper Marius diſcinxerit Afros ?
Curandum in primis , ne magna injuria fiat
Fortibus , & miſeris. Tollas licet omne quod uf-
quam eſt
Auri , atque argenti , ſcutum , gladiumque re-
linques ,
Et jaculum , & galeam : ſpoliatis arma ſuperſunt.

Quod modo propoſui , non eſt ſententia ; verum
Credite me vobis folium recitare Sibyllæ.
Si tibi ſancta cohors comitum , ſi nemo tribunal
Vendit Acerſecomes, ſi nullum in conjuge crimen,
Nec per conventus , & cuncta per oppida curvis
Unguibus ire parat nummos raptura Celæno ;
Tunc licet a Pico numeres genus , altaque ſi te
Nomina delectant , omnem Titanida pugnam
Inter majores , ipſumque Promethea ponas.
De quocunq; voles proavum tibi ſumito libro.
Quod ſi præcipitem rapit ambitio , atque libido ,

ſi

Si frangis virgas sociorum in sanguine, si te
 Delectant hebetes lasso liſtore ſecures,
 Incipit ipſorum contra te ſtare parentum
 Nobilitas, claramque facem præferre pudendis.
 Omne animi vitium tanto conſpectius in ſe
 Crimen habet, quanto major, qui peccat, habetur.
 Quo mihi te ſolitum falſas ſignare tabellas
 In templis, quæ fecit avus, ſtatuamque parentis
 Ante triumphalem? quo, ſi nocturnus adulter
 Tempora Santonico velas adoperta cucullo?

Præter majorum cineres, atque oſſa, volucris
 Carpento rapitur pinguis Lateranus, & ipſe,
 Ipſe rotam adſtringit multo ſufflamine Conſul:
 Noſte quidem; ſed Luna videt, ſed ſidera teſtes
 Intendunt oculos. Finitum tempus honoris
 Cum fuerit, clara Lateranus luce flagellum
 Sumet, & occurſum nunquam trepidavit amici
 Jam ſenis, ac virga prior annuet, atque maniplos
 Solvet, & infundet jumentis hordea laſſis.
 Interea, dum lanatas, torvumque juvenum
 More Numæ cædit Jovis ante altaria, jurat
 Solam Eponam, & facies olida ad præſepia pictas.
 Sed cum pervigiles placet inſtaurare popinas,
 Obvius aſſiduo Syrophœnix udus amomo
 Currit, Idumææ Syrophœnix incola portæ,
 Hoſpitis affectu dominum, Regemque ſalutat,

H

Et cum venali Cyane succincta lagena.
 Defensor culpæ dicet mihi : fecimus & nos
 Hæc juvenes. Esto, desisti nempe, nec ultra
 Fovisti errorem. Breve sit, quod turpiter audes.
 Quædam cum prima rescentur crimina barba,
 Indulge veniam pueris. Lateranus ad illos
 Thermarum calices, inscriptaque lintea vadit
 Maturus bello Armeniæ, Syriæque tuendis
 Annibus, & Rheno, atque Istro. Præstare Nere-
 nem

Securum valet hæc ætas. Mitte ostia Cæsar,
 Mitte, sed in magna legatum quære popina :
 Invenies aliquo cum percussore jacentem,
 Permissum nautis, & furibus, ac fugitivis,
 Inter carnifices, & fabros sandapilarum,
 Et resupinati cessantia tympana Galli :
 Æqua ibi libertas, communia potula, lectus
 Non alius cuiquam, nec mensa remotior ulli.
 Quid facias talem sortitus, Pontice, servum?
 Ne npe in Lucanos, aut Tusca ergastula mittas.
 At vos, Trojugenæ, vobis ignoscitis, & quæ
 Turpia cerdoni, Volesos, Brutumque decebunt.

Quid, si nunquam adeo foedis, adeoque pu-
 dendis

Utimur exemplis, ut non pejora supersint?
 Consumptis opibus vocem, Damasippe, locasti

Sipario, clamosum ageres ut Phasma: Catulli
 Laureolum Velox etiam bene Lentulus egit,
 Judice me, dignus vera cruce. Nec tamen ipsi
 Ignoscas populo; populi frons durior hujus,
 Qui sedet, & spectat triscurria Patriciorum:
 Planipedes audit Fabios, ridere potest qui
 Mamercorum alapas. Quanti sua funera vendant,
 Quid refert? vendunt nullo cogente Nerone,
 Nec dubitant Celsi Prætoris vendere ludis.
 Finge tamen gladios inde, atque hinc pulpita
 pone;

Quid fatius? Mortem sic quisquam exhorruit,
 ut sit

Zelorypus Thymeles, stupidi collega Corinthi?
 Res haud mira tamen, citharædo Principe mimus
 Nobilis. Hæc ultra, quid erit nisi ludus? & illic
 Dedecus urbis habes. Nec mirmillonis in armis,
 Nec clypeo Gracchum pugnantem, aut falce su-
 pina,

(Damnat enim tales habitus, sed damnat, & odit)
 Nec galea faciem abscondit; movet ecce tri-
 dentem,

Postquam librata pendentia retia dextra
 Nequicquam effudit, nudum ad spectacula vultum.
 Erigit, & tota fugit agnoscendus arena.
 Credamus tunicæ, de faucibus aurea cum se
 Porrigat, & longo jactetur spira galero.

92 D. JUNII JUVENALIS

Ergo ignominiam graviorem pertulit omni
Vulnere, cum Graccho jussus pugnare secutor-

Libera si dentur populò suffragia, quis tam
Perditus, ut dubitet Senecam præferre Neroni?
Cujus supplicio non debuit una parari
Simia, nec serpens unus, nec culeus unus?
Par Agamemnonidæ crimen, sed' causa facit rem
Dissimilem. Quippe ille Deis auctoribus ultor
Patris erat cæsi media inter pocula, sed' nec
Electræ jugulo se polluit, aut Spartani
Sanguine conjugii; nullis aconita propinquis
Miscuit; in scena nunquam cantavit Orestes,
Troica non scripsit. Quid enim Virginius armis
Debit ukisci magis, aut cum Vindice Galba?
Quid Nero tam sæva, crudaque tyrannide fecit?
Hæc opera, atque hæc sunt generosi Principis artes,
Gaudentis fœdo peregrina ad pulpita cantu
Prostitui, Graiæque apium meruisse coronæ.
Majorum effigies habeant insignia vocis,
Ante pedes Domiti longum tu pone Thyestæ
Syrma, vel Antigonæ, seu personam Menalippes,
Et de marmoreo citharam suspende Colosso.

Quid, Catilina, tuis natalibus, atque Cethegi
Inveniet quisquam sublimius? Arma tamen vos
Nocturna, & flammæ domibus, templisque pa-
rastis,

Ut Braccatorum pueri, Senonumque minores,
 Ausi quod liceat tunica punire molesta.
 Sed vigilat Consul, vexillaque vestra coërcet.
 Hic novus Arpinas, ignobilis, & modo Romæ
 Municipalis Eques galeatum ponit ubique
 Præsidium attonitis, & in omni gente laborat.
 Tantum igitur muros, intra toga contulit illi
 Nominis, & tituli, quantum non Leucade,
 quantum

Thessaliæ campis Octavius abstulit udo
 Cædibus assiduus gladio. Sed Roma parentem,
 Roma patrem patriæ Ciceronem libera dixit.
 Arpinas alius Volscorum in monte solebat
 Poscere mercedes alieno lassus aratro;
 Nodosam post hæc frangebatur vertice vitem,
 Si lentus pigra muniret castra dolabra:
 Hic tamen & Cimbro, & summa pericula rerum
 Excipit, & solus trepidantem protegit Urbem.
 Atque ideo, postquam ad Cimbro, stragemque
 volabant

Qui nunquam attigerant majora cadavera, corvæ,
 Nobilis ornatur lauro collega secunda.
 Plebeia Deciorum animæ, plebeia fuerunt
 Nomina: pro totis legionibus hi tamen, & pro
 Omnibus auxiliis, atque omni pube Latina
 Sufficiunt Diis infernis, Terræque parenti.
 Pluris enim Decii, quam qui servantur ab illis.

94 D. JUNII JUVENALIS

Ancilla natus trabeam, & diadema Quirini,
Et fasces meruit Regum ultimus ille bonorum.

Proditæ laxabant portarum claustræ Tyrannis
Exsulibus juvenes ipsius Consulis, & quos
Magnum aliquid dubia pro libertate deceret,
Quod miraretur cum Coclitæ Mutius, & quæ
Imperii fines Tiberinum virgo natavit.
Occulta ad Patres produxit crimina servus
Matronis lugendus, at illos verbera justis
Afficiunt pœnis, & legum prima securis.

Malo pater tibi sit Therfites, dummodo tu sis.
Æacidæ similis, Vulcaniaque arma capeffas,
Quam te Therfitæ similem producat Achilles.
Et tamen ut longe repetas, longeque revolvas
Nomen, ab infami gentem deducis asylo.
Majorum primus quisquis fuit ille tuorum,
Aut pastor fuit, aut illud, quod dicere nolo.

SATIRA IX.

Instituto dialogo inter se & Nævolum, obscenam Cinesiorum & Pathicorum turpitudinem, acriter, at nimis aperte insectatur.

Quo tempore scripta fuerit incertum videtur.

SCIRE velim quare toties mihi, Nævole,
tristis

Occurras fronte obducta, ceu Marfya victus.
Quid tibi cum vultu, qualem deprensus habebat
Ravola, dum Rhodopes uda terit inguina barba?
Nos colaphum, incutimus lambenti crustula servos.
Non erat hac facie miserabilior Crepereius
Pollio, qui triplicem usuram præstare paratus.
Circuit, & fatuos non invenit. Unde repente
Tot rugæ? Certe modico contentus agebas
Vernam equitem, conviva joco mordente factus,
Et salibus vehemens intra pomœria natis.
Omnia nunc contra, vultus gravis, horrida sicca
Sylva comæ, nullus tota nitor in cute, qualem
Bruttia præstabat calidi tibi fascia visci;
Sed fruticante pilo neglecta, & squalida crura.
Quid macies ægri veteris, quem tempore longo
Torret quarta dies, olimque domestica febris?

Dependas animi tormenta latentis in ægro
 Corpore, dependas & gaudia : sumit utrumque
 Inde habitum facies. Igitur flexisse videris
 Propositum, & vitæ contrarius ire priori.
 Nuper enim, ut repeto, fanum Isidis, & Ga-
 nymedem

Pacis, & advectæ secreta palatia Matris,
 Et Cererem [nam quo non prostat foemina
 templo?]

Notior Ausidio mœchus sceleratæ solebas,
 Quodque taces, ipsos etiam inclinare maritos.

Utile & hoc multis vitæ genus ; at mihi nullum
 Inde operæ pretium. Pingues aliquando lacernas,
 Munimenta togæ, duri, crassique coloris,
 Et male percussas textoris pectine Galli
 Accipimus, tenue argentum, venæque secundæ.
 Fata regunt homines, fatum est & partibus illis,
 Quas finus abscondit. Nam si tibi sidera cessant,
 Nil faciet longi mensura incognita nervi,
 Quamvis te nudum spumanti Virro labello
 Viderit, & blandæ assidue, densæque tabellæ
 Sollicitent : αὐτὸς γὰρ ἐφέλεται ἀνδρῶν κίραϊδος.
 Quod tamen ulterius monstrum, quam mollis
 avarus?

Hæc tribui, deinde illa dedi, mox plura tulisti.
 Computat, ac cœvet. Ponatur calculus, adsint

Cum

Cum tabula pueri. Numera festertia quinque
 Omnibus in rebus, numerentur deinde labores.
 An facile & pronum est agere intra viscera penem
 Legitimum, atque illic hesternæ occurrere cœnæ?
 Servus erit minus ille miser, qui foderit agrum,
 Quam dominum: sed tu sane tenerum & pue-
 rum te,

Et pulchrum, & dignum cyatho, Cœloque putabas.
 Vos humili adseculæ, vos indulgebitis unquam
 Cultori, jam nec morbo donare parati?
 En cui tu viridem umbellam, cui succina mittas
 Grandia, natalis quoties redit, aut madidum ver
 Incipit; & strata positus, longaque cathedra
 Munera fœmineis tractas secreta Calendis.
 Dic passer, cui tot montes, tot prædia servas
 Appula, tot milvos intra tua pascua lassos?
 Te Trifolinus ager fœcundis vitibus implet,
 Suspectumque jugum Cumis, & Gaurus inanis.
 Nam quis plura linit victuro dolia musto?
 Quantum erat exhausti lumbos donare clientis
 Jugeribus paucis? meliusne hic rusticus infans
 Cum matre, & caculis, & conlusore catello
 Cymbala pulsantis legatum fiet amici?
 Improbus es, cum poscis, ait; sed pensio clamat,
 Posce; sed appellat puer unicus, ut Polyphemi
 Lata acies, per quam solers evasit Ulysses.
 Alter emendus erit, namque hic non sufficit: ambo

98 D. JUNII JUVENALIS

Pascendi. Quid agam bruma spirante ? quid , oro ,
 Quid dicam scapulis puerorum Aquilone Decem-
 bri ,

Et pedibus ? durate , atque exspectate cicadas ?

Verum ut dissimules , ut mittas cetera , quanto
 Metiris pretio , quod ni tibi deditus essem ,
 Devotusque cliens , uxor tua virgo maneret ?
 Scis certe quibus ista modis , quam sæpe rogaris ,
 Et quæ pollicitus. Fugientem sæpe puellam
 Amplexu rapui : tabulas quoque ruperat , & jam
 Signabat , tota vix hoc ego nocte redemi ,
 Te plorante foris. Testis mihi lectulus , & tu ,
 Ad quem pervenit lecti sonus , & dominæ vox.
 Instabile , ac dirimi cœptum , & jam pene solutum
 Conjugium in multis domibus servavit adulter.
 Quo te circumagas ? quæ prima , aut ultima ponas ?
 Nullum ergo meritum est , ingrata , ac perfide ,
 nullum ,

Quod tibi filiulus , vel filia nascitur ex me ?
 Tollis enim , & libris actorum spargere gaudes
 Argumenta viri : foribus suspende coronas ,
 Jam pater es ; dedimus quod famæ opponere possis.
 Jura parentis habes , propter me scriberis hæres ,
 Legatum omne capis , nec non & dulce caducum.
 Commoda præterea jungentur multa caducis ,
 Si numerum , si tres implevero. Justa doloris ,

Nævole, causâ tui: contra tamen ille quid adfert?
 Negligit, atque alium bipedem sibi quærit asellum.
 Hæc soli commissâ tibi celare memento,
 Et tacitus nostras intra te fige querelas.
 Nam res mortifera est inimicus pumice lævis,
 Qui modo secretum commiserat, ardet, & odit,
 Tanquam prodiderim quidquid scio. Sumere
 ferrum,
 Fuste aperire caput, candelam apponere valvis
 Non dubitat; nec contemnas, aut despicias, quod
 His opibus nunquam cara est annona veneni.
 Ergo occulta teges, ut curia Martis Athenis.

O Corydon, Corydon, secretum divitis ullum
 Esse putas? Servi ut taceant, jumenta loquentur,
 Et canis, & postes, & marmora. Claude fe-
 nestras,
 Vela tegant rimas, junge ostia, tollite lumen
 E medio, taceant omnes, prope nemo recumbat:
 Quod tamen ad cantum galli facit ille secundi,
 Proximus ante diem caupo sciet, audiet & quæ
 Finxerunt pariter librarius, archimagiri,
 Carptores. Quod enim dubitant componere crimen
 In dominos, quoties rumoribus ulciscuntur
 Baltea? Nec deerit qui te per compita quærat
 Nolentem, & miseram vinosus inebriet aurem.
 Illos ergo roges quidquid paulo ante petebas

100 D. JUNII JUVENALIS

A nobis, taceant illi : sed prodere malunt
Arcanum, quam subrepti potare Falerni,
Pro populo faciens quantum Saufeia bibebat.
Vivendum recte est cum propter plurima, tunc his
Præcipue cauffis, ut linguas mancipiorum
Contemnas : nam lingua mali pars pessima servi.
Deterior tamen hic, qui liber non erit illis
Quorum animas & farre suo custodit, & ære.

 Iccirco ut possim linguam contemnere servi,
Utile consilium modo, sed commune, dedisti :
Nunc mihi quid suades post damnum temporis,
 & spes

Deceptas ? Festinat enim decurrere velox
Flosculus angustæ, miseræque brevissima vitæ
Portio : dum bibimus, dum ferta, unguenta,
 puellas

Poscimus, obrepit non intellecta senectus.

 Ne trepida, nunquam pathicus tibi deerit amicus,
Stantibus, & salvis his collibus : undique ad illos
Convenient & carpentis, & navibus omnes,
Qui digito scalpunt uno caput. Altera major
Spes superest, tu tantum crucis imprime dentem.

 Hæc exempla para felicibus, at mea Clotho
Et Lachesis gaudent, si pascitur inguine venter.

O parvi , nostrique Lares , quos thure minuto ,
Aut farre , & tenui soleo exorare corona ,
Quando ego figam aliquid , quo sit mihi tuta
senectus

A tegete & baculo ! Viginti millia fœnus
Pignoribus positis , argenti vascula puri ,
Sed quæ Fabricius Censor notet , & duo fortes
De grege Mœsorum , qui me cervice locata
Securum jubeant clamoso insistere Circo !
Sit mihi præterea curvus cælator , & alter
Qui multas facies pingat cito , sufficiunt hæc :
Quando ego pauper ero ? Votum miserabile , nec
spes

His saltem ! Nam cum pro me Fortuna rogatur ,
Adfixit ceras illa de nave petitas ,
Quæ Siculos cantus effugit remige surdo.

Finis tertii Libri Satirarum.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER QUARTUS.

SATIRA X.

Pulcherrimæ hujus Satiræ argumentum sumptum est ex Platonis Alcibiade secundo. Videtur etiam ante oculos habuisse Persii 2. Sat. & illud Socratis de Votis, referente Valerio Maximo, cap. 2. lib. 7. Est enim absolutissimæ hujus Satiræ propositio: In qua Poëta docet vota mortalium prope execrationes esse, qui divitias, honores, eloquentiam, gloriam bellicam, longam vitam, pulchritudinem a Diis precantur, quæ tamen plerumque votorum compotes pessumdent. Verum petendam esse puram mentem, cetera Deo permittenda, qui novit quid cuique conveniat.

Non fatis liquet quo tempore prodiderit in lucem.

M N I B U S in terris, quæ sunt a Gadi-
bus usque
Auroram, & Gangem, pauci dignos-
cere possunt

Vera bona, atque illis multum diversa, remota
 Erroris nebula. Quid enim ratione timemus,
 Aut cupimus? quid tam dextro pede concipis,
 ut te

Conatus non pœniteat, voti que peracti?
 Evertere domos totas optantibus ipsis
 Dii faciles: nocitura toga, nocitura petuntur
 Militia. Torrens dicendi copia multis,
 Et sua mortifera est facundia: viribus ille
 Confusus periit, admirandisque lacertis.

Sed plures nimia congesta pecunia cura
 Strangulat, & cuncta exsuperans patrimonia census,
 Quanto Delphinis Balæna Britannica major.
 Temporibus diris igitur, jussuque Neronis
 Longinum, & magnos Senecæ prædivitis hortos
 Claudit, & egregias Lateranorum obsidet ædes
 Tota cohors: rarus venit in cœnacula miles.
 Pauca licet portes argenti vascula puri,
 Nocte iter ingressus, gladium contumque timebis,
 Et motæ ad Lunam trepidabis arundinis umbram;
 Cantabit vacuus coram latrone viator.

Prima fere vota, & cunctis notissima templis
 Divitiæ, crescant ut opes, ut maxima toto
 Nostra fit arca foro. Sed nulla aconita bibuntur
 Ficilibus: tunc illa time, cum pocula fumens

Gemmata , & lato Setinum ardebit in auro.
 Jamne igitur laudas , quod de sapientibus alter
 Ridebat , quoties de limine moverat unum ,
 Protuleratque pedem ; flebat contrarius auctor ?
 Sed facilis cuivis rigidi censura cachinni :
 Mirandum est , unde ille oculis suffecerit humor.
 Perpetuo risu pulmonem agitare solebat
 Democritus , quanquam non essent urbibus illis
 Prætexta , & trabæ , fascës , lectica , tribunal.
 Quid , si vidisset Prætorem in curribus altis
 Exstantem , & medio sublimem in pulvere Circi
 In tunica Jovis , & pictæ Sarrana ferentem
 Ex humeris aulæa togæ , magnæque coronæ
 Tantum orbem , quanto cervix non sufficit ulla ?
 Quippe tenet sudans hanc publicus , & sibi Consul
 Ne placeat , curru servus portatur eodem.
 Da nunc & volucrem , sceptro quæ surgit eburno ,
 Illinc cornicines , hinc præcedentia longi
 Agminis officia , & niveos ad frena Quirites ,
 Defossa in oculis , quos sportula fecit amicos.
 Tum quoque materiam risus invenit ad omnes
 Occursus hominum , cujus prudentia monstrat
 Summos posse viros , & magna exempla daturus
 Vervecum in patria , crassoque sub aëre nasci.
 Ridebat curas , nec non & gaudia vulgi ,
 Interdum & lacrymas , cum Fortunæ ipse mi-
 naci

Mandaret laqueum , mediumque ostenderet un-
guem.

Ergo supervacua aut pernicioſa petuntur ,
Propter quæ fas eſt genua incerare Deorum.

Quoſdam præcipitat ſubjecta potentia magnæ
Invidiæ , mergit longa atque inſignis honorum
Pagina , ſcendunt ſtatuz , reſtemque ſequuntur.
Ipfas deinde rotas bigarum impacta ſecuris
Cædit , & immeritis franguntur crura caballis.

Jam ſtrident ignes , jam follibus , atque caminiſ
Ardet adoratum populo caput , & crepat ingens
Sejanus ; deinde ex facie toto orbe ſecunda
Fiunt urceoli , pelves , ſartago , patellæ.

Pone domi lauros , duc in Capitolia magnum ,
Cretatumque bovem , Sejanus ducitur unco
Speſtandus. Gaudent omnes : quæ labra , quis illi
Vultus erat ! Nunquam , ſi quid mihi credis ,
amavi

Hunc hominem. Sed quo cecidit ſub crimine ,
quiſnam

Delator ? quibus indicibus , quo teſte probavit ?

Nil horum , verboſa & grandis epiſtola venit

A Capreis : bene habet , nil plus interrogo. Sed
quid

Turba Remi ? ſequitur fortunam , ut ſemper ,
& odit

106 D. JUNII JUVENALIS

Damnatos. Idem populus, si Nurtia Tusco
 Favisset, si oppressa foret secunda senectus
 Principis, hac ipsa Sejanum diceret hora
 Augustum. Jam pridem, ex quo suffragia nulli
 Vendimus, effudit curas: nam qui dabat olim
 Imperium, fasces, legiones, omnia, nunc se
 Continet, atque duas tantum res anxius optat,
 Panem, & Circenses. Perituros audio multos.
 Nil dubium, magna est fornacula: pallidulus mihi
 Brutidius meus ad Martis fuit obvius aram:
 Quam timeo, victus ne pœnas exigat Ajax,
 Ut male defensus! Curramus præcipites, &
 Dum jacet in ripa, calcemus Cæsaris hostem.
 Sed videant servi, ne quis neget, & pavidum
 in jus

Cervice obstricta dominum trahat. Hi sermones
 Tunc de Sejano, secreta hæc murmura vulgi.
 Visne salutari sicut Sejanus; habere
 Tantumdem, atque illi summas donare curules?
 Illum exercitibus præponere; tutor haberi
 Principis Augusta Caprearum in rupe sedentis
 Cum grege Chaldæo? vis certe pila, cohortes,
 Egregios equites, & castra domestica? quid ni
 Hæc cupias? & qui nolunt occidere quemquam,
 Possent volunt. Sed quæ præclara, & prospera tanti,
 Ut rebus lætis par sit mensura malorum?
 Hujus, qui trahitur, prætextam sumere mavis;

An Fidenatum, Gabiorumque esse potestas,
 Et de mensura jus dicere, vasa minora
 Frangere pannosus vacuis Ædilis Ulubris?

Ergo quid optandum foret, ignorasse fateris
 Sejanum: nam qui nimios optabat honores,
 Et nimias poscebat opes, numerosa parabat
 Excelsæ turris tabulata, unde altior esset
 Casus, & impulsæ præceps immane ruinæ.
 Quid Crassos, quid Pompeios evertit? & illum,
 Ad sua qui domitos deduxit flagra Quirites?
 Summus nempe locus nulla non arte petitus,
 Magnaque numinibus vota exaudita malignis.
 Ad generum Cereris sine cæde, & vulnere pauci
 Descendunt Reges, & sicca morte Tyranni.

Eloquium, aut famam Demosthenis, aut Ci-
 ceronis

Incipit optare, & totis Quinquatribus optat,
 Quisquis adhuc uno partam colit assè Minervam,
 Quem sequitur custos angustæ vernula capsæ.
 Eloquio sed uterque perit Orator, utrumque
 Largus, & exundans letho dedit ingenii fons.
 Ingenio manus est, & cervix cæsa; nec unquam
 Sanguine caussidici maduerunt rostra pusilli.
O fortunatam natam, me Consule, Romam!
 Antonî gladios potuit contemnere, si sic

108 D. JUNII JUVENALIS

Omnia dixisset. Ridenda poemata malo,
Quam te conspicuæ divina Philippica famæ,
Volveris a prima quæ proxima. Sævus & illum
Exitus eripuit, quem mirabantur Athenæ
Torrentem, & pleni moderantem frena theatri.
Diis ille adversis genitus, fatoque sinistro,
Quem pater ardentis massæ fuligine lippus
A carbone, & forcipibus, gladiosque parante
Incude, & luteo Vulcano, ad Rhetora misit.

Bellorum exuviæ, truncis affixa tropæis
Lorica, & fracta de casside buccula pendens,
Et curtum temone jugum, victæque triremis
Aplustre; & summo tristis captivus in arcu,
Humanis majora bonis creduntur: ad hoc se
Romanus, Grajusque, ac Barbarus Induperator
Erexit; causas discriminis, atque laboris
Inde habuit. Tanto major famæ fitis est, quam
Virtutis. Quis enim virtutem amplectitur ipsam,
Præmia si tollas? Patriam tamen obruit olim
Gloria paucorum, & laudis, titulique cupido
Hæfuri faxis cinerum custodibus, ad quæ
Discutienda valent sterilis mala robora ficus;
Quandoquidem data sunt ipsis quoque fata se-
pulcris.

Expende Hannibalem, quot libras in Duce summo
Invenies? Hic est, quem non capit Africa Mauro

Percussa Oceano, Niloque admota tepenti ;
Rursus ad Æthiopum populos , aliosque ele-
phantos

Additur imperiis Hispania ; Pyrenæum
Transilit : opposuit Natura Alpemque , nivemque ;
Diducit scopulos , & montem rumpit aceto.

Jam tenet Italiam , tamen ultra pergere tendit :
Actum , inquit , nihil est , nisi Pœno milite portas
Frangimus , & media vexillum pono Subura.

O qualis facies , & quali digna tabella ,
Cum Gætula Ducem portaret bellua luscum !
Exitus ergo quis est ? O gloria ! vincitur idem
Nempe , & in exsilium præceps fugit , atque ibi
magnus

Mirandusque cliens sedet ad prætoria Regis ,
Donec Bithyno libeat vigilare Tyranno.
Finem animæ , quæ res humanas miscuit olim ,
Non gladii , non saxa dabunt , nec tela , sed ille
Cannarum vindex , & tanti sanguinis ultor
Annulus. I demens , & sævas curre per Alpes ,
Ut pueris placeas , & declamatio fias.

Unus Pellæo juveni non sufficit orbis ;
Æstuat infelix , angusto limite Mundi ,
Ut Gyaræ clausus scopulis , parvaque Seripho.
Cum tamen a figulis munitam intraverit urbem ,
Sarcophago contentus erit. Mors sola fatetur ,

110 D. JUNII JUVENALIS

Quantula sint hominum corpuscula. Creditur olim
Velificatus Athos, & quidquid Græcia mendax
Audet in historia; constratum classibus iisdem,
Suppositumque rotis solidum mare: credimus altos
Defecisse amnes, epotaque flumina Medo
Prandente, & madidis cantat quæ Sostratus alis.
Ille tamen, qualis rediit Salamine relicta,
In Coram, atque Eurum solitus sævire flagellis
Barbarus, Æolio nunquam hoc in carcere passos,
Ipsam compedibus qui vinxerat Ennosigæum?
Mitius id sane, quod non & stigmate dignum
Credidit. Huic quisquam vellet servire Deorum?
Sed qualis rediit? Nempe una nave cruentis
Fluctibus, ac tarda per densa cadavera prora.
Has toties optata exegit gloria pœnas.

Da spatium vitæ, multos da Jupiter annos!
Hoc recto vultu, solum hoc & pallidus optas.
Sed quam continuis, & quantis longa senectus
Plena malis! deformem, & tetrum ante omnia
vultum

Dissimilemque sui, deformem pro cute pellem,
Pendentisque genas, & tales adspice rugas,
Quales, umbriferos ubi pandit Tabraca saltus,
In vetula scalpit jam mater simia bucca.
Plurima sunt juvenum discrimina, pulchrior ille
Hoc, atque ille alio; multum hic robustior illo;

Una senum facies, cum voce trementia membra,
 Et jam læve caput, madidique infantia nasi.
 Frangendus misero gingiva panis inermi:
 Usque adeo gravis uxori, gnatique, sibique,
 Ut captatori moveat fastidia Cossò.
 Non eadem vini, atque cibi torpente palato
 Gaudia: nam coïtus jam longa oblivio; vel si
 Coneris, jacet exiguus cum ramice nervus,
 Et, quamvis tota palpetur nocte, jacebit.
 Anne aliquid sperare potest hæc inguinis ægri
 Canities? quid, quod merito suspecta libido est,
 Quæ Venerem affectat sine viribus? adspice partis:
 Nunc damnum alterius. Nam quæ cantante vo-
 luptas,
 Sit licet eximius citharædus, sitve Seleucus,
 Et quibus aurata mos est fulgere lacerna?
 Quid refert, magni sedeat qua parte theatri,
 Qui vix cornicines exaudiet, atque tubarum
 Conventus? Clamore opus est, ut sentiat auris,
 Quem dicat venisse puer, quot nunciet horas.
 Præterea minimus gelido jam in corpore sanguis
 Febre calet sola; circumfilit agmine facto
 Morborum omne genus, quorum si nomina
 quæras,
 Promptius expediam quot amaverit Hippia mo-
 chos,
 Quos Themison ægros autumnò occiderit uno,

Quot **Basilus** socios, quot circumscriserit **Hirrus**
 Pupillos; quot longa viros exsorbeat uno
Maura die, quot discipulos inclinet **Hamillus**;
 Percurram citius, quot villas possideat nunc,
 Quo tondente gravis juveni mihi barba sonabat.
 Ille humero, hic lumbis, hic coxa debilis, ambos
 Perdidit ille oculos, & luscis invidet: hujus
 Pallida labra cibum accipiunt digitis alienis.
 Ipse ad conspectum cœnæ diducere rictum
Suetus, hiat tantum, ceu pullus hirundinis, ad
 quem

Ore volat pleno mater jejuna. Sed omni
 Membrorum damno major dementia, quæ nec
 Nomina servorum, nec vultum agnoscit amici,
 Cum quo præterita cœnavit nocte, nec illos
 Quos genuit, quos eduxit: nam codice sævo.
 Hæredes vetat esse suos, bona tota feruntur
 Ad **Phialen**, tantum artificis valet halitus oris,
 Quod siterat multis in carcere fornicis annis.

Ut vigeant sensus animi, ducenda tamen sunt
 Funera gnatorum, rogos adspiciendus amatæ
 Conjugis, & fratris, plenæque sororibus urnæ.
 Hæc data pœna diu viventibus, ut renovata
 Semper clade domus multis in luctibus, inque
 Perpetuo mœrore, & nigra veste senescant.
Rex Pylus, magno si quidquam credis **Homero**,
 Exemplum

Exemplum vitæ fuit a Cornice secundæ.
 Felix nimirum, qui tot per sæcula mortem
 Distulit, atque suos jam dextra computat annos,
 Quique novum toties mustum bibit. Oro pa-
 rumper

Attendas, quantum de legibus ipse queratur
 Fatorum, & nimio de stamine, cum videt acris
 Antilochi barbam ardentem; cum quærit ab omni,
 Quisquis adest socius, cur hæc in tempora duret,
 Quod facinus dignum tam longo admiserit ævo.
 Hæc eadem Peleus, raptum cum luget Achillem,
 Atque alius, cui fas Ithacum lugere natantem.
 Incolumi Troja Priamus venisset ad umbras
 Assaraci magnis solennibus, Hectore funus
 Portante, ac reliquis fratrum cervicibus, inter
 Iliadum lacrymas, ut primos edere planctus
 Cassandra inciperet, scissaque Polyxena palla,
 Si foret extinctus diverso tempore, quo non
 Cœperat audaces Paris ædificare carinas.
 Longa dies igitur quid contulit? Omnia vidit
 Everfa, & flammis Asiam, ferroque cadentem.
 Tunc miles tremulus posita tulit arma tiara,
 Et ruit ante aram summi Jovis, ut vetulus bos,
 Qui domini cultris tenue, & miserabile collum
 Præbet, ab ingrato jam fastiditus aratro.
 Exitus ille utcunque hominis, sed torva canis
 Latravit rictu, que post hunc vixerat, uxor.

Festino ad nostros, & Regem transeo Ponti,
 Et Crœsum, quem vox justi facunda Solonis
 Respicere ad longæ jussit spatia ultima vitæ.
 Exsilium, & carcer, Minturnarumque paludes,
 Et mendicatus victa Carthagine panis,
 Hinc causas habuere. Quid illo cive tulisset
 Natura in terris, quid Roma beatius unquam,
 Si circumducto captivorum agmine, & omni
 Bellorum pompa, animam exhalasset opimam,
 Cum de Teutonico vellet descendere curru?
 Provida Pompeio dederat Campania febres
 Optandas, sed multæ urbes, & publica vota
 Vicerunt. Igitur fortuna ipsius, & Urbis
 Servatum victo caput abstulit. Hoc cruciatu
 Lentulus, hac pœna caruit, ceciditque Cethegus
 Integer, & jacuit Catilina cadavere toto.

Formam optat modico pueris, majore puellis
 Murmure, cum Veneris fanum videt anxia matet
 Usque ad delicias votorum. Cur tamen, inquit,
 Corripias? pulchra gaudet Latona Diana.
 Sed vetat optari faciem Lucretia, qualem
 Ipsa habuit. Cuperet Rutilæ Virginia gibbum
 Accipere, atque suam Rutilæ dare. Filius autem
 Corporis egregii, miseros, trepidosque parentes
 Semper habet. Rara est adeo concordia formæ,
 Atque pudicitæ, sanctos licet horrida mores

Tradiderit domus, ac veteres imitata Sabinas.
 Præterea castam ingenium, vultumque modesto
 Sanguine ferventem tribuat Natura benigna
 Larga manu [quid enim puero conferre potest
 plus

Custode, & cura Natura potentior omni?]
 Non licet esse viros: nam prodiga corruptoris
 Improbitas ipsos audet tentare parentes.
 Tanta in muneribus fiducia. Nullus ephebum
 Deformem sæva castravit in arce Tyrannus;
 Nec prætextatum rapuit Nero loripedem, nec
 Strumosum, atque utero pariter, gibboque tu-
 mentem.

I nunc, & juvenis specie lætare tui, quem
 Majora expectant discrimina. Fiet adulter
 Publicus, & pœnas metuet, quasunque mariti
 Irati debent; nec erit felicior astro
 Martis, ut in laqueos nunquam incidat. Exigit
 autem

Interdum ille dolor plus, quam lex ulla dolori
 Concessit. Necat hic ferro, secat ille cruentis
 Verberibus, quosdam mæchos & mugilis intrat.
 Sed tuus Endymion dilectæ fiet adulter
 Matronæ; mox cum dederit Servilia nummos,
 Fiet & illius, quam non amat: exuet omnem
 Corporis ornatum. Quid enim ulla negaverit udīs

Inguinibus, five est hæc Hippiæ, five Catullæ?
Deterior totos habet illic foemina mores.

Sed casto quid forma nocet? quid profuit olim
Hippolyto grave propositum? quid Bellerophonti?
Erubuit nempe hæc, ceu fastidita, repulsa.
Nec Sthenobœa minus, quam Cressa, excanduit,
& se

Concussere anibæ. Mulier sævissima tunc est,
Cum stimulos odio pudor admovet. Elige quidnam
Suadendum esse putes, cui nubere Cæsaris uxor
Destinat. Optimus hic, & formosissimus idem
Gentis patriciæ rapitur miser extinguendus
Messalinæ oculis: dudum sedet illa parato
Flammeolo, Tyriusque palam Genialis in hortis
Sternitur, & ritu decies centena dabuntur
Antiquo; veniet cum signatoribus Auspex.
Hæc tu secreta, & paucis commissa putabas?
Non, nisi legitime, vult nubere: quid placeat,
dic:

Ni parere velis, pereundam erit ante lucernas.
Si scelus admittas, dabitur mora parvula, dum res
Nota urbi & populo contingat Principis aures.
Dedecus ille domus sciet ultimus: interea tu
Obsequere imperio, fit tanti vita dierum
Paucorum. Quidquid melius, leviusque putaris,
Præbenda est gladio pulchra hæc & candida cervix.

Nil ergo optabunt homines? Si consilium vis,
 Permittes ipsis expendere Numinibus, quid
 Conveniat nobis, rebusque sit utile nostris:
 Nam pro jucundis aptissima quæque dabunt Dii.
 Carior est illis homo, quam sibi. Nos animorum
 Impulsi, & cæca, magnaue cupidine ducti,
 Conjugium petimus, partumque uxoris; at illis
 Notum, qui pueri, qualisque futura sit uxor.
 Ut tamen & poscas aliquid, voveasque facellis
 Extæ, & candiduli divina tomacula porci,
 Orandum est ut sit mens sana in corpore sano.
 Fortem posce animum, mortis terrore carentem,
 Qui spatium vitæ extremum inter munera ponat
 Naturæ, qui ferre queat quoscunque labores,
 Nesciat irasci, cupiat nihil, & potiores
 Herculis ærumnas credat, sævosque labores,
 Et Venere, & cœnis, & pluma Sardanapali.
 Monstro quod ipse tibi possis dare. Semita certe
 Tranquillæ per virtutem patet unica vitæ.
 Nullum Numen habes, si sit prudentia: nos te,
 Nos facimus, Fortuna, Deam, Cœloque locamus.

S A T I R A X I.

Perfco, quem ad coenam invitat, frugalitatem commendat: pauperum perstringens luxum, docet faciendos esse sumptus pro suarum cujusque facultatum modulo.

Imperantibus Trajano aut forte Adriano.

ATTICUS eximie si coenat, lautus habetur;
 Si Rutllus, demens. Quid enim majore cachinno
 Excipitur vulgi, quam pauper Apicius? Omnis
 Convictus, thermæ, stationes, omne theatrum
 De Rutilo: nam dum valida, ac juvenilia membra
 Sufficiunt galeæ, dumque ardens sanguine fertur
 Non cogente quidem, sed nec prohibente Tri-
 buno,

Scripturus leges . & regia verba lanistæ.
 Multos porro vides, quos sæpe elusus ad ipsum
 Creditor introitum solet exspectare macelli,
 Et quibus in solo vivendi causa palato est.
 Egregius coenat, meliusque miserrimus horum,
 Et cito casurus jam perlucente ruina.
 Interea gustus elementa per omnia quærunt,
 Nunquam animo pretiis obstantibus: interius si
 Attendas, magis illa juvant, quæ pluris emuntur.
 Ergo haud difficile est perituram arcessere sum-
 mam

SATIRA XI. LIB. IV. 119

Lancibus oppositis, vel matris imagine fracta,
 Et quadringentis nummis condire gulosum
 Fictile: sic veniunt ad Miscellanea ludæ.

Refert ergo; quis hæc eadem paret: in Ruti-
 lo nam

Luxuria est, in Ventidio laudabile nomen
 Sumit, & a censu famam trahit. Illum ego jure
 Despiciam, qui scit quanto sublimior Atlas
 Omnibus in Libya sit montibus, hic tamen idem
 Ignoret quantum ferrata distet ab arca
 Sacculus. E Coelo descendit *γυῖθι σαυτοῖν*,
 Figendum, & memori tractandum pectore, five
 Conjugium quæras, vel sacri in parte Senatus
 Esse velis. Nec enim lorica poscit Achillis
 Therfites, in qua se transducebat Ulysses:
 Ancipitem seu tu magno discrimine causam
 Protegere affectas; te Consule, dic tibi quis sis,
 Orator vehemens, an Curtius, & Matho Buccæ.
 Noscenda est mensura tuæ, spectandaque rebus
 In summis, minimisque; etiam cum piscis eme-
 tur,

Ne mullum cupias, cum sit tibi gobio tantum
 In loculis. Quis enim te, deficiente erumena,
 Et crescente gula, manet exitus, ære paterno
 Ac rebus merfis in ventrem, fœnoris, atque
 Argenti gravis, & pecorum, agrorumque ca-
 pacem?

320 D. JUNII JUVENALIS

Talibus a dominis post cuncta novissimus exit
 Annulus, & digito mendicat Pollio nudo.
 Non præmaturi cineres, nec funus acerbum
 Luxuriæ, sed morte magis metuenda senectus.
 Hi plerumque gradus: conducta pecunia Romæ,
 Et coram dominis consumitur; inde ubi paulum
 Nescio quid superest, & pallet fœnoris auctor,
 Qui vertere solum, Bajas, & ad Ostia currunt.
 Cedere namque foro jam non tibi deterius, quam
 Esquilias a ferventi migrare Subura.
 Ille dolor solus patriam fugientibus, illa
 Mœstitia est, caruisse anno Circensibus uno.
 Sanguinis in facie non hæret gutta, morantur
 Pauçi ridiculum effugientem ex Urbe pudorem.

Experiere hodie, numquid pulcherrima dictu,
 Perfice, non præstem vita, vel moribus, & re.
 Sed laudem siliquas occultus ganeo, pultes
 Coram aliis dictem puero, sed in aure placentas.
 Nam cum sis conviva mihi promissus, habebis
 Evandrum, venies Tirynthius, aut minor illo
 Hospes, & ipse tamen continges sanguine Cœ-
 lum :

Alter aquis, alter flammis ad sidera missus.

Fercula nunc audi nullis ornata macellis.
 De Tiburtino veniet pinguis agros
 Hædulas,

Hædulus, & toto grege mollior, inscius herbæ,
 Necdum ausus virgas humilis mordere salicti,
 Qui plus lactis habet, quam sanguinis; & montani
 Asparagi, posito quos legit villica fuso.
 Grandia præterea, tortoque calentia fœne
 Ova adsunt ipsis cum matribus, & servatæ
 Parte anni, quales fuerant in vitibus, uvæ;
 Signinum, Syriumque pyrum, de corbibus iisdem
 Æmula Picenis, & odoris mala recentis,
 Nec metuenda tibi, siccatum frigore postquam
 Autumnum, & crudi posuere pericula succi.
 Hæc olim nostri jam luxuriosa Senatus
 Cœna fuit. Curius, parvo quæ legerat horto,
 Ipse focus brevibus ponebat oluscula, quæ nunc
 Squalidus in magna fastidit compede fossor,
 Qui meminit calidæ sapiat quid vulva popinæ.
 Sicci terga suis, rara pendentia crate,
 Moris erat quondam festis servare diebus,
 Et natalitium cognatis ponere lardum,
 Accedente nova, si quam dabat hostia, carne.
 Cognatorum aliquis titulo ter Consulis, atque
 Castrorum imperiis, & Dictatoris honore
 Functus, ad has epulas solito maturius ibat,
 Erectum domito referens a monte ligonem.

Cum tremere autem Fabios, durumque Cato-
 nem,

L

122 D. JUNII JUVENALIS

Et Scauros, & Fabricios, rigidique severos
 Cenforis mores etiam collega timeret,
 Nemo inter curas, & seria duxit habendum,
 Qualis in Oceani fluctu testudo nataret,
 Clarum Trojugenis factura ac nobile fulcrum;
 Sed nudo latere, & parvis frons ærea lectis
 Vile coronati caput ostendebat aselli,
 Ad quod lascivi ludebant ruris alumni.
 Tales ergo cibi, qualis domus, atque supellex.
 Tunc rudis, & Graias mirari nescius artes,
 Urbibus everfis prædarum in parte reperta
 Magnorum artificum frangebatur pocula miles,
 Ut phaleris gauderet equus, cælataque cassis
 Romuleæ simulacra feræ, mansuescere iussæ
 Imperii Fato geminos sub rupe Quirinos,
 Ac nudam effigiem clypeo venientis & hasta,
 Pendentisque Dei perituro ostenderet hosti.
 Argenti quod erat, solis fulgebat in armis.
 Ponebant igitur Tusco farrata catino
 Omnia tunc, quibus invidetas, si lividulus sis.

Templorum quoque majestas præsentior, & vox
 Nocte fere mædia, mediamque audita per Urbem
 Litore ab Oceani Gallis venientibus, & Diis
 Officium vatis peragentibus, his monuit nos;
 Hanc rebus Latiis curam præstare solebat
 Fictilis, & nullo violatus Jupiter, auro.

Illa domi natas, nostraque ex arbore mensas
 Tempora viderunt; hos lignum stabat ad usus,
 Annosam si forte nucem dejecerat Eurus.

At nunc divitibus cœnandi nulla voluptas,
 Nil Rhombus, nil Dama sapit; putere videntur
 Unguenta, atque rosæ, latos nisi sustinet orbes
 Grande ebur, & magno sublimis Pardus hiatu,
 Dentibus ex illis quos mittit porta Syenes,
 Et Mauri celeres, & Mauro obscurior Indus,
 Et quos deposuit Nabathæo bellua saltu,
 Jam nimios, capitique graves. Hinc surgit orexis,
 Hinc stomacho vires: nam pes argenteus illis,
 Annulus in digito quod ferreus. Ergo superbum
 Convivam caveo, qui me sibi comparat, & res
 Despiciat exiguas. Adeo nulla uncia nobis
 Est eboris, nec tessellæ, nec calculus ex hac
 Materia: quin ipsa manubria cultellorum
 Ossea, non tamen his ulla unquam opsonia fiunt
 Rancidula, aut ideo pejor gallina secatur.
 Sed nec structor erit, cui credere debeat omnis
 Pergula, discipulus Trypheri doctoris, apud
 quem

Sumine cum magno Lepus, atque Aper, & Py-
 gargus,

Et Scythicæ volucres, & Phœnicopterus ingens,
 Et Gætulus Oryx, hebeti lautissima ferro
 Cæditur, & tota sonat ulmea cœna Subura.

Nec frustum capreae subducere, nec latus Afræ
 Novit avis noster tirunculus, ac rudis omni
 Tempore, & exiguae frustis imbutus ofellæ.
 Plebeios calices, & paucis assibus emptos
 Porriget incultus puer, atque a frigore tutus,
 Non Phryx, aut Lycius, non a mangone petitus,
 Quisquam erit in magno. Cum posces, posce
 Latine.

Idem habitus cunctis, tonsi, rectique capilli,
 Atque hodie tantum propter convivia pexi.
 Pastoris duri est hic filius, ille bubulci
 Suspirat longo non visam tempore matrem,
 Et casulam, & notos tristis desiderat hædos.
 Ingeuui vultus puer, ingenuique pudoris,
 Quales esse decet, quos ardens purpura vestit;
 Nec pugillares defert in balnea raucus
 Testiculos, nec vellendas jam præbuit alas,
 Crassa nec opposito pavidus tegit inguina gutto.
 Hic tibi vina dabit, diffusa in montibus illis,
 A quibus ipse venit, quorum sub vertice lustrat:
 Namque una, atque eadem est vini patria, atque
 ministri.

Forfitan expectes, ut Gaditana canoro
 Incipiat prurire choro, plausuque probatae
 Ad terram tremulo descendant clune puellæ,
 Irritamentum Veneris languentis, & acres

Divitis urticæ : major tamen ista voluptas
 Alterius sexus ; magis ille extenditur , & mox
 Auribus , atque oculis concepta urina movetur.
 Non capit has nugas humilis domus. Audiatur ille
 Testarum crepitus cum verbis , nudum olido stans
 Fornice mancipium quibus abstinet ; ille fruatur
 Vocibus obscœnis , omnique libidinis arte ,
 Qui Lacedæmonium pythmate lubricat orbem :
 Namque ibi fortunæ veniam damus. Alea turpis ,
 Turpe & adulterium mediocribus ; hæc eadem illi
 Omnia cum faciant , hilares , nitidique vocantur.
 Nostra dabunt alios hodie convivia ludos ,
 Conditor Iliados cantabitur , atque Maronis
 Altisoni dubiam facientia carmina palmam.
 Quid refert , tales versus qua voce legantur ?

Sed nunc dilatis averte negotia curis ,
 Et gratam requiem dona tibi , quando licebit
 Per totam cessare diem : non scœnoris ulla
 Mentio , nec , prima si luce egressa , reverti
 Nocte solet , tacito bilem tibi contrahat uxor ,
 Humida suspectis referent multicia rugis ,
 Vexataque comas , & vultum , auremque ca-
 lentem.

Protinus ante meum , quidquid dolet , exue li-
 men ;

Pone domum , & servos , & quidquid frangitur illis ,

126 D. JUNII JUVENALIS

Aut perit : ingratos ante omnia pone sodales.
 Interea Megalefiacæ spectacula mappæ,
 Idæum solenne colunt, similisque triumpho
 Prædo caballorum Prætor sedet ; ac , mihi pace
 Immensæ , nimisæque licet si dicere plebis ,
 Totam hodie Romam Circus capit , & fragor
 aurem

Percutit, eventum viridis quo colligo panni.
 Nam si deficeret, mœstam, attonitamque videres
 Hanc urbem, veluti Cannarum in pulvere victis
 Consulibus. Spectent juvenes, quos clamor, &
 audax

Sponsio, quos cultæ decet assedisse puellæ ;
 Spectent hoc nuptæ juxta recubante marito,
 Quod pudeat narrasse aliquem præsentibus ipsis :
 Nostra bibat vernum contracta cuticula Solem,
 Effugiatque togam. Jam nunc in balnea, salva
 Fronte licet, vadas, quanquam solida hora super sit
 Ad sextan.. Facere hoc non possis quinque diebus
 Continuis, quia sunt talis quoque tædia vitæ
 Magna. Voluptates commendat rarior usus.

SATIRA XII.

Hac Satira, Juvenalis potissimum agit de Catulli reditu, qui peregre profectus, maxima in mari pericula expertus erat, sed salvus tandem evaserat. Pro cuius salute sacrificium, quod se soluturum voverat, peragit, idque animo amico & benevolo, non eo animo, quasi Catullum hereditarum more inescare velit, ejusve hereditatem captet. Qua occasione hereditarum impudentiam perstringit. Scribitur autem ad Corvinum quemdam.

Non liquet quo tempore scripta sit.

NATALI, Corvine, die mihi dulcior hæc
lux,

Qua festus promissa Deis animalia cespes
Expectat: niveam Reginæ cædimus agnam;
Par vellus dabitur pugnanti Gorgone Maura.
Sed procul extensum petulans quatit hostia funem,
Tarpeio servata Jovi, frontemque coruscat:
Quippe ferox vitulus, templis maturus, & aræ,
Spargendusque mero, quem jam pudet ubera
matris

Ducere, qui vexat nascenti robora cornu.
Si res ampla domi, similisque affectibus esset,
Pinguior Hispulla traheretur taurus, & ipsa
Mole piger, nec finitima nutritus in herba,
Læta sed ostendens Clitumni pascua sanguis

128 D. JUNII JUVENALIS

Iret, & a grandi cervix ferienda ministro,
 Ob reditum trepidantis adhuc, horrendaque passi
 Nuper, & incolumem sese mirantis amici.
 Nam præter pelagi casus, & fulguris ictum
 Evasi, densæ Cœlum abscondere tenebræ
 Nube una, subitusque antemnas impulit ignis,
 Cum se quisque illo percussum crederet, & mox
 Attonitus nullum conferri posse putaret
 Naufragium velis ardentibus. Omnia fiunt
 Talia, tam graviter, si quando poëtica surgit
 Tempestas. Genus ecce aliud discriminis: audi,
 Et miserere iterum, quanquam sint cetera sortis.
 Eiusdem, pars dira quidem, sed cognita multis,
 Et quam votiva testantur fana tabella
 Plurima, pictores quis nescit ab Iside pasci?
 Accidit & nostro similis fortuna Catullo.
 Cum plenus fluctu medius foret alveus, & jam,
 Alternum puppis latus evertentibus undis
 Arboris incertæ, nullam prudentia cani
 Rectoris conferret opem, decidere jactu
 Cœpit cum ventis, imitatus Castora, qui se
 Eunuchum ipse facit, cupiens evadere damno
 Testiculorum; adeo medicatum intelligit inguen.
 Fundite quæ mea sunt, dicebat, cuncta Ca-
 tullus,
 Præcipitare volens etiam pulcherrima, vestem
 Purpuream, teneris quoque Mæcenatibus aptam,

SATIRA XII. LIB. IV. 129

Atque alias, quarum generosi graminis ipsum
Infecit natura pecus, sed & egregius fons
Viribus occultis, & Bæticus adjuvat aër.
Ille nec argentum dubitabat mittere, lances
Parthenio factas, urnæ cratera capacem
Et dignum sitiente Pholo, vel conjuge Fusci.
Adde & bascaudas, & mille escaria, multum
Cælati, biberat quo callidus emptor Olynthi.

Sed quis nunc alius, qua Mundi parte, quis
audet

Argento præferre caput, rebusque salutem?
Non propter vitam faciunt patrimonia quidam,
Sed vitio cæci propter patrimonia vivunt.
Jactatur rerum utilium pars maxima, sed nec
Damna levant: tunc, adversis urgentibus, illuc
Recidit, ut malum ferro summitteret, ac se
Explicat angustum, discriminis ultima quando
Præsidia afferimus, navem factura minorem.

I nunc, & ventis animam committe, dolato
Confusus ligno, digitis a morte remotus
Quatuor, ac septem, si sit latissima tæda.
Mox cum reticulis, & pane, & ventre lagenæ
Adspice sumendas in tempestate secures.
Sed postquam jacuit planum mare, tempora post-
quam

Prospera vectoris, fatumque valentius Euro,
 Et pelago, postquam Parcæ meliora benigna
 Pensa manu ducunt hilares, & staminis albi
 Lanificæ, modica nec multum fortior aura
 Ventus adest; inopi miserabilis arte cucurrit
 Vestibus extentis, &, quod superaverat unum,
 Velo prora suo. Jam deficientibus Austris,
 Spes vitæ cum Sole redit; tum gratus Iulo,
 Atque novercali sedes prælata Lavino,
 Conspicitur sublimis apex, cui candida nomen
 Scrofa dedit, lætis Phrygibus mirabile fumen,
 Et nunquam visis triginta clara mamillis.
 Tandem intrat positas inclusa per æquora moles,
 Tyrrenamque Pharon, porrectaque brachia rur-
 sum,

Quæ Pelago currunt medio, longeque relinquunt
 Italiam. Non sic igitur mirabere portus,
 Quos Natura dedit: sed trunca puppe magister
 Interiora petit Bajanæ pervia Cymbæ
 Tuti stagna sinus. Gaudent ibi vertice raso
 Garrula securi narrare pericula nautæ.
 Ite igitur pueri, linguis animisque faventes,
 Sertaque delubris, & farra imponite cultris,
 Ac molles ornate focos, glebamque virentem;
 Jam sequar, & sacro, quod præstat, rite peracto
 Inde domum repetam, graciles ubi parva coronas
 Accipiunt fragili simulacra nitentia cera.

SATIRA XII. LIB. IV. 131

Hic nostrum placabo Jovem, Laribusque paternis
Thura dabo, atque omnes violæ jactabo colores.
Cuncta nitent, longos erexit janua ramos,
Et matutinis operatur festa lucernis.

Nec suspecta tibi sint hæc, Corvine: Catullus,
Pro cujus reditu tot pono altaria, parvos
Tres habet hæredes. Libet expectare, quis ægram,
Et claudentem oculos gallinam impendat amico
Tam sterili. Verum hæc nimia est impensa, co-
turnix

Nulla unquam pro patre cadet. Sentire calorem
Si cœpit locuples Gallita, & Paccius, orbi,
Legitime fixis vestitur tota tabellis
Porticus; existunt qui promittant hecatomben,
Quatinus hic non sunt nec venales Elephanti,
Nec Latio, aut usquam sub nostro sidere talis
Bellua concipitur, sed furva gente petita
Arboribus Rutilis, & Turni pascitur agro
Cæsaris armentum, nulli servire paratum
Privato: siquidem Tyrio parere solebant
Hannibali, & nostris Ducibus, Regique Molosso,
Horum majores, ac dorso ferre cohortes,
Partem aliquam belli & cuntem in prælia turrim.

Nulla igitur mora per Novium, mora nulla
per Istram

Pacuvium, quin illud ebur ducatur ad aras,
 Et cadat ante Lares Gallitæ victima sola,
 Tantis digna Deis, & captatoribus horum.
 Alter enim, si concedas mactare, vovebit
 De grege fervorum magna, aut pulcherrima
 quæque

Corpora; vel pueris, & frontibus ancillarum
 Imponet vittas; &, si qua est nubilis illi
 Iphigeneia domi, dabit hanc altaribus, et si
 Non speret tragicæ furtiva piacula cervæ.
 Laudo meum civem, nec comparo testamento
 Mille rates: nam si Libitinam evaserit æger,
 Delebit tabulas, inclusus carcere nassæ,
 Post meritum sane mirandum, atque omnia soli
 Forsan Pacuvio breviter dabit: ille superbus
 Incedet, victis rivalibus. Ergo vides quam
 Grande operæ pretium faciat jugulata Mycenis.
 Vivat Pacuvius, quæso, vel Nestora totum:
 Possideat, quantum rapuit Nero; montibus aurum
 Exæquet, nec amet quemquam, nec ametur ab ullo!

Finis quarti Libri Satirarum.

D. JUNII JUVENALIS
SATIRARUM
LIBER QUINTUS.

SATIRA XIII.

In hac Satira longe præclarissima, consolatur Juvenalis amicum suum Calvinum, se miris modis excruciantem, quod depositum sibi a quopiam denegatum esset, cui tanquam fideli amico magnam pecuniæ summam, decem scilicet H. S. concrediderat: Et ostendit initio multis illud obtigisse, & ejusmodi fraudes Romæ jam esse usitatissimas. Quippe ubi rari boni, omnes fere mali & improbi, qui vel nullum numen esse credant. Denique in fine probat omnes malos a Deo punitum iri.

Post annum Adriani imperantis tertium,

EXEMPLO quodcunque malo committitur, ipsi

Displicet auctori. Prima est hæc ultio, quod se

Judice, nemo nocens absolvitur, improba quamvis

134 D. JUNII JUVENALIS

Gratia fallacis Prætoris vicerit urnam.
 Quid sentire putas omnes, Calvine, recēti
 De scelere, & fidei violatæ crimine? sed nec
 Tam tenuis census tibi contigit, ut mediocris
 Jacturæ te mergat onus; nec rara videmus,
 Quæ pateris: casus multis hic cognitus, ac jam
 Tritus, & e medio fortunæ ductus acervo.
 Ponamus nimios gemitus, flagrantior æquo
 Non debet dolor esse viri, nec vulnere major.
 Tu quamvis levium minimam, exiguamque ma-
 lorum

Particulam vix ferre potes, spumantibus ardens
 Visceribus sacrum tibi quod non reddat amicus
 Depositem. Stupet hæc, qui jam post terga re-
 liquit

Sexaginta annos Fonteio Consule natus?
 An nihil in melius tot rerum proficit usu?
 Magna quidem, sacris quæ dat præcepta libellis,
 Victrix fortunæ sapientia. Ducimus autem
 Hos quoque felices, qui ferre incommoda vitæ,
 Nec jactare jugum vita didicere magistra.

Quæ tam festa dies, ut cesset prodere furem,
 Perfidiam, fraudes, atque omni ex crimine lu-
 crum

Quæsitum, & partes gladio, vel pyxide num-
 mos?

Rari quippe boni : numerus vix est totidem , quot
Thebarum portæ , vel divitis ostia Nili.

Nona ætas agitur , pejoraque sæcula ferri
Temporibus , quorum sceleri non invenit ipsa
Nomen , & a nullo posuit natura metallo.

Nos hominum , Divûmque fidem clamore cie-
mus ,

Quanto Fæfidium laudat vocalis agentem
Sportula. Dic senior bulla dignissime , nescis ,
Quas habeat Veneres aliena pecunia ? nescis ,
Quem tua simplicitas risum vulgo moveat , cum
Exigis a quoquam ne pejeret , & putet ullis
Esse aliquod numen templis , aræque rubenti ?
Quondam hoc indigenæ vivebant more , prius
quam

Sumeret agrestem posito diademate falcem
Saturnus fugiens , tunc cum virguncula Juno ,
Et privatus adhuc Idæis Jupiter antris.
Nulla super nubes convivia Cœlicolarum ,
Nec puer Iliacus , formosa nec Herculis uxor
Ad cyathos , & jam ficcato nectare tergens
Brachia Volcanus Liparæa nigra taberna.
Prandebat sibi quisque Deus , nec turba Deorum
Talis , ut est hodie , contentaque sidera paucis
Numinibus , miserum urgebant Atlanta minori
Pondere. Nondum aliquis sortitus triste profundî
Imperium , aut Sicula torvus cum conjuge Pluton ;

Nec rota , nec Furiæ , nec saxum , aut Vultu-
ris atri

Pœna , sed infernis hilares sine Regibus Umbrae.

Improbitas illo fuit admirabilis ævo.

Credebant hoc grande nefas , & morte piandum ,

Si juvenis vetulo non affurrexerat , & si

Barbato cuicumque puer , licet ipse videret

Plura domi fraga , & majores glandis acervos.

Tam venerabile erat præcedere quatuor annis ,

Primaque par adeo sacrae lanugo senectæ.

Nunc , si depositum non inficietur amicus ,

Si reddat veterem cum tota æruginè follem ,

Prodigiosa fides , & Tuscis digna libellis ,

Quæque coronata lustrari debeat agna.

Egregium , sanctumque virum si cerno , bimembri

Hoc monstrum puero , vel mirandis sub aratro

Piscibus inventis , & foetæ comparo mulæ ,

Sollicitus , tanquam lapides effuderit imber ,

Examènque apium longa confederit uva

Culmine delubri , tanquam in mare fluxerit

amnis

Gurgitibus miris , & lactis vortice torrens.

Intercepta decem quereris festertia fraude

Sacrilega. Quid si bis centum perdidit alter

Hoc arcana modo ? majorem tertius illa

Summam ,

SATIRA XIII. LIB. V. 137

Summam , quam patulæ vix ceperat angulus
arcæ ?

Tam facile , & pronum est superos contemnere
testes ,

Si mortalis idem nemo sciat. Adspice quanta
Voce neget , quæ sit ficti constantia vultus.

Per Solis radios , Tarpeiaque fulmina jurat ,
Et Martis frameam , & Cirrhæi spicula vatis ;
Per calamos venatricis pharetramque puellæ ,
Perque tuum , pater Ægei , Neptune , tridentem :

Addit & Herculeos arcus , hastamque Minervæ ,
Quidquid habent telorum armamentaria Coeli.
Si vero & pater est , comedam , inquit , flebile
gnati

Sinciput elixi , Pharioque madentis aceto.

Sunt in Fortunæ qui casibus omnia ponant ,
Et nullo credant Mundum rectore moveri ,
Natura volvente vices & lucis , & anni ,
Atque ideo intrepidi quæcunque altaria tangunt.
Est alius , metuens ne crimen pœna sequatur :
Hic putat esse Deos , & pejerat , atque ita secum :
Decernat quodcunque volet de corpore nostro
Iſis , & irato feriat mea lumina ſiſtro ,
Dummodo vel cæcus teneam , quos abnego , nummos.

M

Et phthisis, & vomicæ putres, & dimidium crus
 Sunt tanti? pauper locupletem optare podagram
 Nec dubitet Ladas, si non eget Anticyra, nec
 Archigene. Quid enim velocis gloria plantæ
 Præstat, & esuriens Pisææ ramus olivæ?
 Ut sit magna, tamen certe lenta ira Deo-
 rum est.

Si curant igitur cunctos punire nocentes,
 Quando ad me venient? sed & exorabile Numen
 Fortasse experiat, solet his ignoscere. Multi
 Committunt eadem diverso crimina fato:
 Ille crucem sceleris pretium tulit, hic diadema.
 Sic animum diræ trepidum formidine culpæ
 Confirmant; tunc te sacra ad delubra vocantem
 Præcedit, trahere imo ultro, ac vexare paratus.
 Nam cum magna malæ superest audacia causæ,
 Creditur a multis fiducia. Mimimum agit ille,
 Urbani qualem fugitivus scurra Catulli;
 Tu miser exclamas, ut Stentora vincere possis,
 Vel potius quantum Gradivus Homericus. Audis
 Jupiter hæc, nec labra moves, cum mittere
 vocem

Debueras vel marmoreus, vel aheneus? aut cur
 In carbone tuo charta pia thura soluta
 Ponimus, & sectum vituli jecur, albaque porci
 Omenta? Ut video, nullum discrimen habenda
 dum est

Effigies inter vestras, statuamque Vagelli.

Accipe quæ contra valeat solatia ferre,
 Et qui nec Cynicos, nec Stoica dogmata legit
 A Cynicis tunica distantia, non Epicurum
 Suspicit exigui lætum plantaribus horti.
 Curentur dubii medicis majoribus ægri,
 Tu venam vel discipulo committe Philippi.
 Si nullum in terris tam detestabile factum
 Ostendis, taceo, nec pugnis cædere pectus
 Te veto, nec plana faciem contundere palma:
 Quandoquidem accepto claudenda est janua damno,
 Et majore domus gemitu, majore tumultu
 Planguntur nummi, quam funera. Nemo dolorem
 Fingit in hoc casu, vestem diducere summam
 Contentus, vexare oculos, humore coacto.
 Ploratur lacrymis amissa pecunia veris.
 Sed si cuncta vides simili fora plena querela,
 Si decies lectis diversa parte tabellis
 Vana supervacui dicunt cheirographa ligni,
 Arguit ipsorum quos littera, gemmaque princeps
 Sardonychum, oculis quæ custoditur eburnis:
 Te nunç delicias extra communia censes
 Ponendum, quia tu gallinæ filius albæ,
 Nos viles pulli nati infelicibus ovis.

Rem pateris modicam, & mediocri bile ferendam,

Si flectas oculos majora ad crimina : confer
 Conductum latronem , incendia sulfure cœpta ,
 Atque dolo , primos cum janua colligit ignes ;
 Confer & hos veteris qui tollunt grandia templi
 Pocula adorandæ robiginis , & populorum
 Dona , vel antiquo positas a Rege coronas .
 Hæc ibi si non sunt , minor exstat sacrilegus , qui
 Radat inaurati femur Herculis , & faciem ipsam
 Neptuni , qui bracteolam de Castore ducat .
 An dubitet solitus totum conflare Tonantem ?
 Confer & artifices , mercatoremque veneni ,
 Et deducendum corio bovis in mare , cum quo
 Clauditur adversis innoxia simia fatis .
 Hæc quota pars scelerum , quæ custos Gallicus
 Urbis

Usque a Lucifero , donec lux occidat , audit ?
 Humani generis mores tibi nosse volenti
 Sufficit una domus . Paucos consume dies , &
 Dicere te miserum , postquam illinc veneris , aude .

Quis tumidum guttur miratur in Alpibus ? aut
 quis

In Meroë crasso majorem infante mamillam ?
 Cærule quis stupuit Germani lumina , flavam
 Cæsariem , & madido torquentem cornua cirro ?
 Nempe quod hæc illis natura est omnibus una .
 Ad subitas Thracum volucres , nubemque sonoram

Pygmæus parvis currit bellator in armis;
 Mox impar hosti, raptusque per aëra curvis
 Unguibus a sæva fertur grue. Si videas hoc
 Gentibus in nostris, risu quatiare; sed illic,
 Quamquam eadem assidue spectentur prælia, ridet
 Nemo, ubi tota cohors pede non est altior uno.

Nullane perjuri capitis, fraudisque nefandæ
 Pœna erit? Abreptum crede hunc graviore catena
 Protinus, & nostro (quid plus velit ira?) necari
 Arbitrio. Manet illa tamen jactura, nec unquam
 Deposited tibi sospes erit; sed corpore trunco
 Invidiosa dabit minimus solatia sanguis.
 At vindicta, bonum vita jucundius ipsa.
 Nempe hoc indocti, quorum præcordia nullis
 Interdum, aut levibus videas flagrantia caussis.
 Quantulacunque adeo est occasio, sufficit iræ.
 Chrysiippus non dicit idem, nec mite Thaletis
 Ingenium, dulcique senex vicinus Hymetto,
 Qui partem acceptæ sæva inter vincla cicutæ
 Accusatori nollet dare. Plurima felix
 Paulatim vitia, atque errores exuit omnes,
 Prima docens rectum sapientia: quippe minuti
 Semper, & infirmi est animi, exiguique voluptas
 Ultio. Continuo sic collige, quod vindicta
 Nemo magis gaudet, quam foemina. Cur tamen
 hos tu

142 D. JUNII JUVENALIS

Evasisse putes, quos diri conscia facti
 Mens habet attonitos, & furdo verberare cædit,
 Occultum quatiente animo tortore flagellum?
 Pœna autem vehemens, ac multo sævior illis,
 Quas & Cæditius gravis invenit, & Rhada-
 manthus,
 Nocte dieque suum gestare in pectore testem.

Spartano cuidam respondit Pythia vates,
 Haud impunitum quondam fore, quod dubitaret
 Depositem retinere, & fraudem jure tueri
 Jurando: quærebat enim quæ Numinis esset
 Mens, & an hoc illi facinus suaderet Apollo.
 Reddidit ergo metu, non moribus; & tamen
 omnem

Vocem adyti dignam templo, veramque probavit,
 Exstinctus tota pariter cum prole, domoque,
 Et quamvis longa deductis gente propinquis.
 Has paritur pœnas peccandi sola voluntas.
 Nam scelus intra se tacitum qui cogitat ullum,
 Facti crimen habet. Cedo, si conata peregit?

Perpetua anxietas, nec mensæ tempore cessat,
 Faucibus ut morbo ficcis, interque molares
 Difficili crescente cibo; sed vina misellus
 Exspuit, Albani veteris pretiosa senectus
 Displicet: ostendas melius, densissima ruga

Cogitur in frontem, velut acri ducta Falerno.
 Nocte brevem si forte indulfit cura soporem,
 Et toto versata thoro jam membra quiescunt,
 Continuo templum, & violati Numinis aras,
 Et quod præcipuis mentem sudoribus urget,
 Te videt in somnis: tua sacra & major imago
 Humana turbat pavidum, cogitque fateri.

Hi sunt qui trepidant, & ad omnia fulgura
 pallent,

Cum tonat, exanimes primo quoque murmure
 Cœli,

Non quasi fortuitus, nec ventorum rabie, sed
 Iratus cadat in terras, & judicet ignis.

Illa nihil nocuit, cura graviore timetur
 Proxima tempestas, velut hoc dilata sereno.

Præterea, lateris vigili cum febre dolorem
 Si cœpere pati, missum ad sua corpora morbum

Infesto credunt a numine; saxa Deorum

Hæc, & tela putant. Pecudem spondere sacello

Balantem, & Laribus cristam promittere galli

Non audent. Quid enim sperare nocentibus ægris

Concessum? vel quæ non dignior hostia vita?

Mobilis, & varia est ferme natura malorum.

Cum scelus admittunt, superest constantia: quod

fas,

Atque nefas, tandem incipiunt sentire peractis

Criminibus. Tamen ad mores natura recurrit
 Damnatos, fixa, & mutari nescia. Nam quis
 Peccandi finem posuit sibi, quando recepit
 Ejectum semel attrita de fronte ruborem?
 Quisnam hominum est, quem tu contentum vi-
 deris uno

Flagitio? Dabit in laqueum vestigia noster
 Perfidus, & nigri patietur carceris uncum,
 Aut maris Ægæi rupem, scopulosque frequentes
 Exsulibus magnis. Pœna gaudebis amara
 Nominis invisî, tandemque fatebere lætus
 Nec surdum, nec Tiresiam quemquam esse Deo-
 rum.

S A T I R A XIV.

*Parentes reprehendit, qui minus pie ac caste coram
 liberis urventes, malis exemplis & prava institu-
 tione iis auctores sunt aleæ, gulæ, crudelitatis, li-
 bidinis, luxus in ædificiis exstruendis, supersti-
 tionis & portentosæ avaritiæ.*

PLURIMA sunt, Fuscine, & fama digna
 sinistra,

Et nitidis maculam ac rugam figentia rebus,
 Quæ monstrant ipsi pueris, traduntque parentes.

Si damnosa senem juvat alea, ludit & hæres

Bullatus,

Bullatus, parvoque eadem movet arma fritillo.
 Nec melius de se cuiquam sperare propinquo
 Concedet juvenis, qui radere tubera terræ,
 Boletum condire, & eodem jure natantes
 Mergere ficedulas didicit nebulone parente,
 Et cana monstrante gula: cum septimus annus
 Transferit puerum, nondum omni dente renato,
 Barbatos licet admoveas mille inde magistros,
 Hinc totidem, cupiet lauto cœnare paratu
 Semper, & a magna non degenerare culina.

Mitem animum, & mores modicis erroribus
 æquos

Præcipit, atque animas fervorum, & corpora,
 nostra

Materia constare putat, paribusque elementis:
 An sævire docet Rutilus, qui gaudet acerbo
 Plagarum strepitu, & nullam Sirena flagellis
 Comparat, Antiphates trepidi Laris, ac Poly-
 phemus?

Tum felix, quoties aliquis tortore vocato
 Uritur ardenti duo propter lintea ferro.
 Quid suadet juveni lætus stridore catenæ,
 Quem mire afficiunt inscripta ergastula, carcer
 Rusticus? Exspectas, ut non sit adultera Largæ
 Filia, quæ nunquam maternos dicere mœchos
 Tam cito, nec tanto poterit contexere cursu,

N

Ut non ter decies respiret? Conscia matri
 Virgo fuit; ceras nunc hac dictante puellas
 Implet, & ad mœchum dat eisdem ferre cinædis.
 Sic natura jubet: velocius, & citius nos
 Corruptunt vitiorum exempla domestica, ma-
 gnis

Cum subeunt animos auctoribus. Unus, & alter
 Forsitan hæc spernant juvenes, quibus, arte be-
 nigna,

E meliore luto finxit præcordia Titan;
 Sed reliquos fugienda patrum vestigia ducunt,
 Et monstrata diu veteris trahit orbita culpæ.

Abstineas igitur damandis. Hujus enim vel
 Una potens ratio est, ne crimina nostra sequantur
 Ex nobis geniti: quoniam dociles imitandis
 Turpibus, ac pravis omnes sumus, & Catilinam
 Quocunque in populo videas, quocunque sub axe;
 Sed nec Brutus erit, Bruti nec avunculus usquam.
 Nil dictu foedum, visuque hæc limina tangat,
 Intra quæ puer est. Procul hinc, procul inde puellæ
 Lenonum, & cantus pernoctantis parasiti.
 Maxima debetur puero reverentia. Si quid
 Turpe paras, nec tu pueri contempseris annos,
 Sed peccaturo obsistat tibi filius infans.
 Nam si quid dignum Censoris fecerit ira,
 Quandoque, & similem tibi se non corpore tantum,

Nec vultu dederit, morum quoque filius, & qui
 Omnia deterius tua per vestigia peccet,
 Corripies nimirum, & castigabis acerbo
 Clamore, ac post hæc tabulas mutare parabis.
 Unde tibi frontem, libertatemque parentis,
 Cum facias pejora senex, vacuumque cerebro
 Jampridem caput hoc ventosa cucurbita quærat?

Hospite venturo, cessabit nemo tuorum:
 Verre pavementum, nitidas ostende columnas,
 Arida cum tota descendat aranea tela;
 Hic lavet argentum, vasa aspera tergeat alter:
 Vox domini furit instantis, virgamque tenentis.
 Ergo miser trepidas, ne stercore foeda canino
 Atria displiceant oculis venientis amici,
 Ne perfusa luto sit porticus; & tamen uno
 Semodio scobis hæc emendat servulus unus:
 Illud non agitas, ut sanctam filius omni
 Adspiciat sine labe domum, vitioque carentem?
 Gratum est, quod patriæ civem, populoque de-
 disti,
 Si facis, ut patriæ sit idoneus, utilis agris,
 Utilis & bellorum, & pacis rebus agendis.
 Plurimum enim intererit, quibus artibus, &
 quibus hunc tu
 Moribus instituas. Serpente ciconia pullos
 Nutrit, & iuventa per devia rura lacerta;

Illi eadem sumptis quærunct animalia pennis.
 Vultus jumento, & canibus, crucibusque relictis,
 Ad fœtus properat, partemque cadaveris affert :
 Hic est ergo cibus magni quoque vulturis, & se
 Pascentis, propria cum jam facit arbore nidos.
 Sed leporem, aut capream famulæ Jovis,
 generosæ

In saltu venantur aves, hinc præda cubili
 Ponitur : inde autem, cum se matura levarit
 Progenies, stimulante fame, festinat ad illam,
 Quam primum prædam rupto gustaverat ovo.

Ædificator erat Centronius, &, modo curvo
 Litore Caietæ, summa nunc Tiburis arce,
 Nunc Prænestinis in montibus, alta parabat
 Culmina villarum, Græcis, longeque petitis
 Marmoribus, vincens Fortunæ, atque Herculis
 ædem,

Ut spædo vincebat Capitolia nostra Posides.
 Dum sic ergo habitat Centronius, imminuit rem,
 Fregit opes, nec parva tamen mensura relictæ
 Partis erat; totam hæc turbavit filius amens,
 Dum meliore novas attollit marmore villas.

Quidam sortiti metuentem sabbata patrem,
 Nil præter nubes, & Cœli numen adorant ;
 Nec distare putant humana carne squillam,

SATIRA XIV. LIB. V. 149

Qua pater abstinnit, mox & præputia ponunt.
Romanas autem soliti contemnere leges,
Judaicum ediscunt, & servant, ac metuunt jus,
Tradidit arcano quodcunque volumine Moses.
Non monstrare vias, eadem nisi sacra colenti;
Quæsitum ad fontem solos deducere verpos.
Sed pater in causa, cui septima quæque fuit lux
Ignava, & partem vitæ non attingit ullam.

Sponte tamen juvenes imitantur cetera, solam
Inviti quoque avaritiam exercere jubentur.
Fallit enim vitium specie virtutis, & umbra,
Cum sit triste habitu, vultuque, & veste severe-
rum,
Nec dubie tanquam frugi laudetur avarus,
Tanquam parvus homo, & rerum tutela suarum
Certa magis, quam si fortunas servet easdem
Hesperidum serpens, aut Ponticus. Adde quod
hunc, de
Quo loquor, egregium populus putat atque ve-
rendum
Artificem, quippe his crescunt patrimonia fabris;
Sed crescunt quocunque modo, majoraque fiunt
Incude assidua, semperque ardente camino.
Et pater ergo animi felices credit avaros,
Qui miratur opes, qui nulla exempla beati
Pauperis esse putat: juvenes hortatur, ut illam

N 3

Ire viam pergant, & eidem incumbere sectæ.

Sunt quædam vitiorum elementa, his protinus
illos

Imbuit, & cogit minimas ediscere sordes ;
Mox acquirendi docet insatiabile vorum.
Servorum ventres modio castigat iniquo,
Ipse quoque esuriens ; neque enim omnia susti-
net unquam

Mucida cœrulei panis consumere frustra,
Hesternum solitus medio servare minutal
Septembri, nec non differre in tempora cœnæ
Alterius, conchem æstivam cum parte lacerti
Signatam, vel dimidio, putrique filuro,
Filaque festivi numerata includere porri.
Invitatus ad hæc aliquis de ponte, negabit.
Sed quo divitias hæc per tormenta coactas,
Cum furor haud dubius, cum sit manifesta phre-
nesis,

Ut locuples moriaris, egentis vivere fato ?
Interea pleno cum turget sacculus ore,
Crescit amor nummi, quantum ipsa pecunia
crescit,

Et minus hanc optat, qui non habet. Ergo paratur
Altera villa tibi, cum rus non sufficit unum,
Et proferre libet fines, majorque videtur
Et melior vicina seges. Mercaris & hanc, &

Arbusta, & densa montem qui canet oliva.
 Quorum si pretio dominus non vincitur ullo,
 Nocte boves macri, lassoque famelica collo
 Jumenta ad virides hujus mittentur aristas;
 Nec prius inde domum, quam tota novalia sævos
 In ventres abeant, ut credas falcibus actum.
 Dicere vix possis, quam multi talia plorent,
 Et quot venales injuria fecerit agros.
 Sed qui sermones, quam fœdæ buccina famæ?
 Quid nocet hæc? inquit. Tunicam mihi malo lu-
 pini,
 Quam si me toto laudet vicinia pago
 Exigui ruris paucissima farra secantem.

Scilicet & morbis, & debilitate carebis,
 Et luctum, & curam effugies, & tempora vitæ
 Longa tibi post hæc fato meliore dabuntur,
 Si tantum culti solus possederis agri,
 Quantum sub Tatio populus Romanus arabat.
 Mox etiam fractis ætate, ac Punica passis
 Prælia, vel Pyrrhum immanem, gladiosque
 Moloſſos,
 Tandem pro multis vix jugera bina dabuntur
 Vulneribus. Merces hæc sanguinis, atque laboris.
 Nullis visa unquam meritis minor, aut ingrata
 Curta fides patriæ: saturabat glebula talis
 Patrem ipsum, turbamque casæ, qua fœta jacebat

Uxor, & infantes ludebant quatuor, unus
 Vernula, tres domini ; sed magnis fratribus horum
 A serobe, vel sulco redeuntibus, altera cœna
 Amplior, & grandes fumabant pultibus ollæ.
 Nunc modus hic agri nostro non sufficit orto.
 Inde fere scelerum causæ, nec plura venena
 Miscuit, aut ferro grassatur sæpius ullum
 Humanæ mentis vitium, quam sæva cupido
 Immodici census. Nam dives qui fieri vult,
 Et cito vult fieri. Sed quæ reverentia legum,
 Quis metus, aut pudor est unquam properantis
 avari ?

Vivite contenti casulis, & collibus istis,
 O pueri, Marfus dicebat, & Hernicus olim,
 Vestinusque senex ; panem quæramus aratro,
 Qui satis est mensis ; laudant hoc numina ruris,
 Quorum ope & auxilio, gratæ post munus aristæ,
 Contingunt homini veteris fastidia quercus.
 Nil vetitum fecisse volet, quem non pudet alto
 Per glaciem perone tegi, qui summovet Euros
 Pellibus inverfis. Peregrina, ignotaque nobis
 Ad scelus, atque nefas, quæcunque est, purpura
 ducit.

Hæc illi veteres præcepta minoribus, at nunc
 Post finem autumnii media de nocte supinum
 Clamosus juvenem pater excitat : accipe ceras,

SATIRA XIV. LIB. V. 153

Scribe puer, vigila, causas age, perlege rubras.
Majorum leges, aut vitem posce libello.
Sed caput intactum buxo, naresque pilosas
Adnotet, & grandes miretur Lælius alas.
Dirue Maurorum attegias, castella Brigantum,
Ut locupletem aquilam tibi sexagesimus annus
Afferat: aut, longos castrorum ferre labores
Si piget, & trepidum solvunt tibi cornua ventrem
Cum lituis audita, pares, quod vendere possis
Pluris dimidiō, nec te fastidia mercis
Ullius subeant ablegandæ Tiberim ultra,
Neu credas ponendum aliquid discriminis inter
Unguenta, & corium. Lucri bonus est odor ex re
Qualibet. Illa tuo sententia semper in ore
Verferur, Diis, atque ipso Jove digna, Poëtæ:
Unde habeas quærit nemo, sed oportet habere.
Hoc monstrant vetulæ pueris poscentibus assam,
Hoc discunt omnes ante alpha & beta puellæ.

Talibus instantem monitis, quemcunque pa-
rentem

Sic possem adfari: dic, ô vanissime, quis te
Festinare jubet? meliorem præsto magistro
Discipulum. Securus abi, vinceris, ut Ajax
Præterit Telamonem, ut Pelea vicit Achilles.
Parcendum est teneris, nondum implevere me-
dullas

154 D. JUNII JUVENALIS

Nativæ mala nequitæ: cum peccere barbam
 Cœperit, & longi mucronem admittere cultri,
 Falsus erit testis, vendet perjuriam summa
 Exigua, & Cereris tangens aramque, pedemque.
 Elatam jam crede nurum, si limina vestra
 Mortifera cum dote subit: quibus illa premetur
 Per somnum digitis! nam quæ terraque marique
 Acquirenda putas, brevior via conferet illi.
 Nullus enim magni sceleris labor. Hæc ego
 nunquam

Mandavi, dices olim, nec talia suasi:
 Mentis causa malæ tamen est, & origo penes te.
 Nam quisquis magni census præcepit amorem,
 Et lævo monitu pueros producit avaros,
 Et qui per fraudes patrimonia conduplicare
 Dat libertatem, & totas effundit habenas
 Curriculo: quem si revoces, subsistere nescit,
 Et te contempto rapitur, metisque relictis.
 Nemo satis credit tantum delinquere, quantum
 Permittas, adeo indulgent sibi latius ipsi.
 Cum dicis juveni, stultum, qui donet amico,
 Qui paupertatem levet, attollatque propinquis
 Et spoliare doces, & circumscribere, & omni
 Crimine divitias acquirere, quarum amor in te,
 Quantum erat patriæ Deciorum in pectore, quan-
 tum

Dilexit Thebas, si Græcia vera, Menæceus;

In quarum fulcis legiones dentibus anguis
Cum clypeis nascuntur, & horrida bella capeffunt
Continuo, tanquam & tubicen surrexerit una.

Ergo ignem, cujus scintillas ipse dedisti,
Flagrantem late, & rapientem cuncta videbis.
Nec tibi parcetur misero, trepidumque magistrum
In cavea magno fremitu leo tollet alumnus.
Nota mathematicis genesis tua, sed grave tardas
Exspectare colus; morieris stamine nondum
Abrupto. Jam nunc obitas, & vota moraris;
Jam torquet juvenem longa, & cervina senectus.
Ocyus Archigenem quære, atque eme, quod
Mithridates

Composuit, si vis aliam decerpere ficum,
Atque alias tractare rosas; medicamen habendum est,

Sorbere ante cibum quod debeat & pater, &
Rex.

Monstro voluptatem egregiam, cui nulla theatra,
Nulla æquare queas Prætoris pulpita lauti,
Si spectes quanto capitis discrimine constant
Incrementa domus, ærata multus in arca
Fiscus, & ad vigilem ponendi Castora nummi,
Ex quo Mars ultor galeam quoque perdidit, & res
Non potuit servare suas. Ergo omnia Floræ,
Et Cereris licet, & Cybeles aula relinquant.

Tanto majores humana negotia ludi.

An magis oblectant animum jactata petrao
Corpora , quique solent rectum descendere funem ?

Quam tu Corycia semper qui puppe moraris ,
Atque habitas , Coro semper tollendus , & Austro,
Perditus , ac vilis facci mercator olentis ;
Qui gaudes pingue antiquæ de litore Cretæ
Passum , & municipales Jovis advexisse lagenas ?
Hic tamen ancipiti figens vestigia planta
Victum illa mercede parat,brumamque,samemque
Illa recte cavet ; tu propter mille talenta ,
Et centum villas temerarius : adspice portus ,
Et plenum magnis trabibus mare : plus hominum
est jam

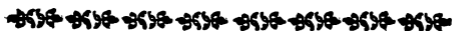
In pelago. Veniet classis quocunque vocatit
Spes lucri , nec Carpathium , Gætulaque tantum
Æquora transiliet , sed longe Calpe relicta ,
Audiet Herculeo stridentem gurgite Solem.
Grande operæ pretium est , ut tenso folle reverti
Inde domum possis , tumidaque superbus aluta
Oceani monstra , & juvenes vidisse marinos.

Non unus mentes agitat furor : ille sororis
In manibus vultu Eumenidum terretur , & igni ;
Hic bove percusso mugire Agamemnona credit ,

Aut Ithacum. Parcat tunicis licet, atque lacernis,
 Curatoris eget, qui navem mercibus implet
 Ad summum latus, & tabula distinguitur una,
 Cum sit causa mali tanti, & discriminis hujus,
 Concisum argentum in titulos, faciesque minutas.
 Occurrunt nubes, & fulgura: solvite funem
 Frumenti dominus clamat, piperisque coempti.
 Nil color hic Cœli, nil fascia nigra minatur,
 Æstivum tonat. Infelix, hac forsitan ipsa
 Nocte cadet fractis trabibus, fluctuque premetur
 Obrutus, & zonam læva, morsuque tenebit.
 Sed, cujus votis modo non suffecerat aurum,
 Quod Tagus, & ruzila volvit Pactolus arena,
 Frigida sufficient velantes inguina panni,
 Exiguusque cibus, mersa rate naufragus asserm
 Dum rogat, & picta se tempestate tuetur.
 Tantis parta malis, cura majore, metuque
 Servantur. Misera est magni custodia census.

Dispositis prædives hamis vigilare cohortem
 Servorum noctu Licinus jubet, attonitus pro
 Electro, signisque suis, Phrygiaque columna,
 Atque eboze, & lata testudine. Dolia nudi
 Non ardent Cynici; si fregeris, altera fiet
 Cras domus, aut eadem plumbo commissâ manebis
 Sensit Alexander, testa cum vidit in illa
 Magnum habitatorem, quanto felicior hic, qui

Nil cuperet, quam qui totum sibi posceret orbem,
 Passurus gestis æquanda pericula rebus.
 Nullum numen habes, si sit prudentia; nos te,
 Nos facimus, *Fortuna, Deam. Mensura tamen quæ*
Sufficiat census, si quis me consulat, edam;
 In quantum fitis, atque fames, & frigora poscunt,
 Quantum, *Epicure*, tibi parvis suffecit in hortis,
 Quantum *Socratici* ceperunt ante penates.
 Nunquam aliud *Natura*, aliud *Sapientia* dicit.
 Acribus exemplis videor te cludere. Misce
 Ergo aliquid nostris de moribus, effice summam
 Bis septem ordinibus, quam lex dignatur *Othonis*:
 Hæc quoque si rugam trahit, extenditque labellum,
 Sume duos equites, fac tertia quadringenta.
 Si nondum implevi gremium, si panditur ultra,
 Nec *Cræsi* fortuna unquam, nec *Persica* regna
 Sufficiant animo, nec divitiæ *Narcissi*,
 Indulset *Cæsar* cui *Claudius* omnia, cujus
 Paruit imperiis uxorem occidere jussus.

SATIRA XV.

In hac penultima Satira, primum in Ægyptiorum ridiculam superstitionem invehitur, deinde in immanem eorundem crudelitatem; qui præpostera religione feræ colunt, homines jugulant; ferinis carnibus abstinent, humanis vescuntur.

QUIS nescit, Volusi Bithynice, qualia demens

Ægyptus portenta colat? Crocodilon adorat
 Pars hæc, illa pavet saturam serpentibus Ibin.
 Effigies sacri nitet aurea Cercopitheci,
 Dimidio magicæ resonant ubi Memnone chordæ,
 Atque vetus Thebæ centum jacet obruta portis.
 Illic cœruleos, hic piscem fluminis, illic
 Oppida tota canem venerantur, nemo Dianam.
 Porrum, & cepe nefas violare & frangere morsu.
 O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis
 Numina! lanatis animalibus abstinet omnis
 Mensa; nefas illic foetum jugulare capellæ,
 Carnibus humanis vesci licet. Attonito cum
 Tale super cœnam facinus narraret Ulysses
 Alcinoò, bilem aut risum fortasse quibusdam
 Moverat, ut mendax aretalogus: in mare nemo
 Hunc abicit, sæva dignum, veraque Charybdi,

Fingentem immanes Læstrygonas , atque Cyclo-
pas ?

Nam citius Scyllam , vel concurrentia saxa
Cyane , plenos & tempestatibus utres
Crediderim , aut tenui percussum verbere Circes
Et cum remigibus grunnisse Elpenora porcis.
Tam vacui capitis populum Phæaca putavit?
Sic aliquis merito nondum ebrius , & minimum
qui

De Corcyraea temetum duxerat urna :
Solutus enim hoc Ithacus , nullo sub teste , canebat.
Nos miranda quidem , sed nuper Consule Junio
Gesta super calidæ referemus mœnia Copti ,
Nos vulgi scelus , & cunctis graviora cothurnis.
Nam scelus a Pyrrha , quanquam omnia firmata
volvas ,

Nullus apud tragicos populus facit. Accipe nostro
Dira quod exemplum feritas produxerit ævo.

Inter finitimos vetus , atque antiqua similtas ,
Immortale odium , & nunquam sanabile vulnus
Ardet adhuc , Ombos & Tentyra. Summus utrin-
que

Inde furor vulgo , quod Numina vicinorum
Odit uterque locus , cum solos credat habendes
Esse Deos , quos ipse colit. Sed tempore festo
Alterius populi rapienda occasio cunctis

Visa

Visa inimicorum primoribus, ac ducibus, ne
Lætum, hilaremque diem, ne magnæ gaudia
cœnæ

Sentirent positis ad templa, & compita mensis,
Pervigilique thoro, quem nocte, ac luce jacen-
tem

Septimus interdum Sol invenit. Horrida sane
Ægyptus, sed luxuria, quantum ipse notavi,
Barbara famoso non cedit turba Canopo.
Adde quod & facilis victoria de madidis, &
Blæsis, atque mero titubantibus. Inde virorum
Saltatus nigro tibicine, qualiacunque
Unguenta, & flores, multæque in fronte coronæ;
Hinc jejunum odium. Sed jurgia prima sonare
Incipiunt animis ardentibus, hæc tuba rixæ;
Dein clamore pari concurritur, & vice teli
Sævit nuda manus: paucæ sine vulnere malæ,
Vix cuiquam, aut nulli toto certamine nasus
Integer. Adspiceres jam cuncta per agmina vultus
Dimidios, alias facies, & hiantia ruptis
Ossa genis, plenos oculorum sanguine pugnos.
Ludere se credunt ipsi tamen, & pueriles
Exercere acies, quod nulla cadavera calcent.
Et sane quo tot rixantis millia turbæ,
Si vivunt omnes? Ergo acrior impetus, & jam
Saxa inclinatis per humum quæfita lacertis.
Incipiant torquere, domestica seditione

Q.

Tela : nec hunc lapidem , quales & Turnus , &
 Ajax ,
 Vel quo Tydides percussit pondere coxam
 Æneæ , sed quem valeant emittere dextræ
 Illis dissimiles , & nostro tempore natæ.
 Nam genus hoc vivo jam decrefcebat Homero.
 Terra malos homines nunc educat , atque pufillos.
 Ergo Deus quicumque aspexit , ridet , & odit.

A diverticulo repetatur fabula. Postquam
 Subfidiis aucti , pars altera promere ferrum
 Audet , & infestis pugnam instaurare sagittis ,
 Terga fugæ celeri præstantibus omnibus , instane
 Qui vicina colunt umbrosæ Tentyra palmæ.
 Labitur hinc quidam , nimia formidine cursum
 Præcipitans , capiturque ; at illam in plurima
 sectum

Frustra , & particulas , ut multis mortuus unus
 Sufficeret , totum corrosis ossibus edit
 Victrix turba , nec ardenti decoxit abeno ,
 Aut verubus : longam usque adeo , tardumque
 putavit

Exspectare focos , contenta cadavere crudo.
 Hic gaudere libet , quod non violaverit ignem ,
 Quem summa Coeli raptum de parte Prometheus
 Donavit terris. Elemento gratulor , & te
 Exsultare reor ; sed qui mordere cadaver

Sustinuit, nil unquam hac carne libentius edit.
 Nam scelere in tanto ne quæras, & dubites, an
 Prima voluptatem gula senserit; ultimus autem
 Qui stetit absumpto jam toto corpore, ductis
 Per terram digitis, aliquid de sanguine gustat.

Vascones, hæc fama est, alimentis talibus olim
 Produxere animas; sed res diversa, sed illic
 Fortunæ invidia est, bellorumque ultima, casus
 Extremi, longæ dira obsidionis egestas.

Hujus enim, quod nunc agitur, miserabile debet
 Exemplum esse cibi. Sicut modo dicta mihi gens
 Post omnes herbas, post cuncta animalia quidquid
 Cogebat vacui ventris furor, hostibus ipsis
 Pallorem, ac maciem, ac tenues miserantibus
 artus,

Membra aliena fame lacerabant, esse parati
 Et sua. Quisnam hominum veniam dare, quisve
 Deorum

Viribus abnuerit dira, atque immania passis,
 Et quibus illorum poterant ignoscere Manes,
 Quorum corporibus vescebantur? Melius nos
 Zenonis præcepta monent; nec enim omnia, quæ
 dam

Pro vita faciendæ putat: sed Cantaber unde
 Stoicus, antiqui præsertim ætate Metelli?
 Nunc totus Graias, nostrasque habet orbis Athenas.

164 D. JUNII JUVENALIS

Gallia cauffidicos docuit facunda Britannos ,
De conducendo loquitur jam Rhetore Thule.

Nobilis ille tamen populus , quem diximus , &
par

Virtute , atque fide ; sed major clade Saguntus.

Tale quid excusat , Mæotide sævior ara

Ægyptus : quippe illa nefandi Taurica sacri

Inventrix , homines , [ut jam quæ carmina tra-
dunt

Digna fide credas] tantum immolat , ulterius
nil ,

Aut gravius cultro rimet hostia. Quis modo casus

Impulit hos ? Quæ tanta fames , infestaque vallo

Arma coegerunt , tam detestabile monstrum

Audere ? Anne aliam terra Memphitide sicca

Invidiam facerent nolenti surgere Nilo ?

Qua nec terribiles Cimbri , nec Britones un-
quam ,

Sauromatæque truces , aut immanes Agathyrsi ,

Hac sævit rabie imbelle & inutile vulgus ,

Parvula fictilibus solitum dare vela phaselis ,

Et brevibus pictæ remis incumbere testæ.

Nec pœnam sceleri invenies , nec digna parabis
Supplicia his populis , in quorum mente pares
sunt

Et fimiles, ira, atque fames. Mollissima corda
 Humano generi dare se Natura fatetur,
 Quæ lacrymas dedit : hæc nostri pars optima
 sensus.

Plorare ergo jubet causam dicentis amici,
 Squaloremque rei, pupillum ad jura vocantem
 Circumscriptorem, cujus manantia fletu
 Ora puellares faciunt incerta capilli.
 Naturæ imperio gemimus, cum funus adultæ
 Virginis occurrit, vel terra clauditur infans,
 Et minor igne rogi. Quis enim bonus, & face
 dignus

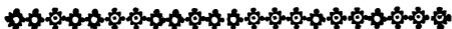
Arcana, qualem Cereris vult esse sacerdos,
 Ulla aliena sibi credat mala? Separat hoc nos
 A grege mutorum, atque ideo venerabile solâ
 Sortiti ingenium, divinorumque capaces,
 Atque exercendis, capiendisque artibus apti
 Sensum a cœlesti demissum traximus arce,
 Cujus egent prona, & terram spectantia. Mundâ
 Principio indulfit communis conditor illis
 Tantum animas, nobis animum quoque, mutuum
 ut nos

Adfectus petere auxilium, & præstare juberet,
 Dispersos trahere in populum, migrare vetusto
 De nemore, & proavis habitatas relinquere sylvas;
 Ædificare domos, Laribus conjungere nostris
 Tectum aliud, tutos vicino limite somnos

Ut collata daret fiducia ; protegere armis
 Lapsum , aut ingenti nutantem vulnere civem ,
 Communi dare signa tuba , defendier iisdem
 Turribus , atque una portarum clave teneri .

Sed jam serpentum major concordia : parcie
 Cognatis maculis similis fera. Quando Leoni
 Fortior eripuit vitam Leo ? quo nemore unquam
 Exspiravit Aper majoris dentibus Apri ?
 Indica Tigris agit rabida cum Tigride pacem
 Perpetuam , sævis inter se convenit Urfis.
 Ast homini ferrum lethale incude nefanda
 Produxisse parum est , cum rastra , & sarcula tan-
 tum

Adsuæti coquere , & marris , ac vomere lassæ
 Nescierint primi gladios extendere fabri.
 Aspiciamus populos , quorum non sufficit iræ
 Occidisse aliquem ; sed pectora , brachia , vultum
 Crediderint genus esse cibi. Quid diceret ergo ,
 Vel quo non fugeret , si nunc hæc monstra videret
 Pythagoras , cunctis animalibus abstinuit qui
 Tanquam homine , & ventri indulsit non omne
 legumen ?

SATIRA XVI.

*Militia commoda & privilegia dum ironice
laudat, nimiam militum insolentiam taxat.*

Satiram hanc plerique Juvenali abjudicant.

QUIS numerare queat felicitis præmia, Galle,
Militiæ? Nam si subeuntur prospera castra,
Me pavidum excipiat tironem porta secundo
Sidere: plus etenim fati valet hora benigni,
Quam si nos Veneris commendet epistola Marti,
Et Samia genitrix, quæ delectatur arena.

Commoda tractemus primum communia, quo-
rum

Haud minimum illud erit, ne te pulsare togatus
Audeat: imo & si pulsetur, dissimulet, nec
Audeat excuffos Prætori ostendere dentes,
Et nigram in facie tumidis livoribus offam,
Atque oculos medico nil promittente relictos.
Bardaicus iudex datur hæc punire volenti
Calceus, & grandes magna ad subsellia fursæ,
Legibus antiquis castrorum, & more Camilli
Servato, miles ne vallum litiget extra,

Et procul a signis. Justissima Centurionum
 Cognitio est igitur de milite, nec mihi deerit
 Ultio, si justæ defertur causa querelæ.
 Tota cohors tamen est inimica, omnesque manipuli
 Consensu magno officiant. Curabitis, ut sit
 Vindicta gravior, quam injuria? dignum erit ergo
 Declamatoris Mutinensis corde Vagelli,
 Cum duo crura habeas, offendere tot caligatos,
 Millia clavorum. Quis tam procul absit ab urbe?
 Præterea quis tam Pylades, molem aggeris ultra
 Ut veniat? lacrymæ siccentur protinus, & se
 Excusatores non sollicitemus amicos.
 Da testem, judex cum dixerit; audeat ille
 Nescio quis, pugnoscere qui vidit, dicere, vidi,
 Et credam dignam barba, dignumque capillis
 Majorum. Citius falsum producere testem
 Contra paganum possis, quam vera loquentem,
 Contra fortunam armati, contraque pudorem.

Præmia nunc alia, atque alia emolumenta no-
 temus

Sacramentorum. Convallem ruris aviti
 Improbos, aut campum mihi si vicinus ademit,
 Et sacrum effodit medio de limite saxum,
 Quod mea cum vetulo coluit puls annua libo,
 Debitor aut sumptos pergit non reddere nummos,
 Vana supervacui dicens chirographa ligni:
 Expectandus

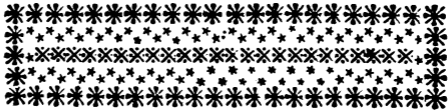
Exspectandus erit, qui lites inchoat, annus
 Totius populi: sed tunc quoque mille ferenda
 Tædia, mille moræ, toties subsellia tantum
 Sternuntur, jam facundo ponente lacernas
 Cæditio, & Fulco jam mixturiente, parati
 Digredimur, lentaque fori pugnamus arena.
 Ast illis, quos arma tegunt, & balteus ambit,
 Quod placitum est, ipsis præstatur tempus agendi,
 Nec res atteritur longo sufflamine litis.

Solis præterea testandi militibus jus
 Vivo patre datur: nam quæ sunt parta labore
 Militiæ, placuit non esse in corpore census,
 Omne tenet cujus regimen pater. Ergo Coranum
 Signorum comitem, castrorumque æra merentem,
 Quamvis jam tremulus, captat pater: hunc labor
 æquus

Provehit, & pulchro reddit sua dona labori.
 Ipsius certe ducis hoc referre videtur,
 Ut qui fortis erit, sit felicissimus idem,
 Ut læti phaleris omnes, & torquibus omnes.

Finis Satirarum

- Decii Junii Juvenalis.

S U L P I C I Æ
S A T I R A ,
D E

*Statu Reipublica temporibus Domitiani,
cum editto Philosophos Urbe
exegisset.*

U S A , quibus numeris heroas &
arma frequentas ,
Fabellam permitte mihi detexere
paucis.

Nam tibi secessi , tecum penetrabile retractans
Consilium. Quare nec carmine curro Phaleuco ,
Nec trimetro Iambo , nec qui pede fractus eodem
Fortiter irasci didicit duce Clazomenio ,
Cetera quinetiam , quot denique millia lusi ,
Primaque Romanas docui contendere Graiis ,
Et salibus variare novis , constanter omitto :

Teque, quibus princeps & facundissima calles,
Aggredior: precibus descende clientis, & audi.

Dic mihi, Calliope, quidnam pater ille Deorum
Cogitat? An terras, & patria sæcula mutat?
Quasque dedit quondam, morientibus eripit artes?
Nosque jubet tacitos, & jam rationis egenos,
Non aliter, primo quam cum surreximus ævo
Glandibus, & puræ rursus procumbere lymphæ?
An reliquas terras conservat amicus, & urbes,
Sed genus Aufonium, Remulique exturbat a-
lumnos?

Quid reputemus enim? Duo sunt quibus extulit
ingens

Roma caput, virtus belli, & sapientia pacis.
Sed virtus agitata domi, & socialibus armis,
In freta Sicaniæ, & Carthaginiæ exiit arces;
Ceteraque imperia, & totum simul abstulit orbem.
Deinde, velut stadio victor qui solus Achæo
Languet, & immota secum virtute fatiscit,
Sic itidem Romana manus, contendere postquam
Destitit, & pacem longis frenavit habenis,
Ipsa domi leges & Graia inventa retractans,
Omnia bellorum terra quæsitæ, marique
Præmia consilio, & molli ratione regebat.
Stabat in his, neque enim poterat constare sine
ipsis:

172 *SULPICIÆ SATIRA:*

Aut frustra uxori , mendaxque Diespiter ollm ,
Imperium sine fine dedi , dixisse probatur.

Nunc igitur qui res Romanas imperat inter ,
Non trabe , sed tergo prolapsus , & ingluvie albus ,
Et studia , & sapiens hominum nomenque , ge-
nusque ,

Omnia abire foras , atque Urbe excedere iussit.

Quid facimus ? Graios , hominumque reliquimus
urbes ,

Ut Romana foret magis his instructa magistris :

Nunc Capitolino veluti turbante Camillo

Ensisus & trutina Galli fugere relicta ,

Sic nostri palare senes dicuntur , & ipsi

Ut ferale suos onus extirpare libellos.

Ergo Numantinus , Libycusque erravit in isto

Scipio , qui Rudio crevit formante magistro ,

Cetera & illa manus bello fecunda secundo ,

Quos inter prisca sententia dia Catonis

Scire adeo magni fecisset , utrumne secundis ,

An magis adversis staret Romana propago.

Scilicet adversis : nam quum defendier armis

Suadet amor patriæ , & captiva penatibus uxor ,

Convenit ut vespis , quarum domus arce Monetæ ,

Turba rigens strictis per lutea corpora telis.

Ast ubi pax secunda redit , oblita favorum

Plebs , materque una somno moriuntur obeso.

SULPICIÆ SATIRA. 173

Romulidarum igitur longa & gravis exitium pax.

Hoc fabella modo pausam facit. Optima posthac
Musa, velim moneas, sine qua mihi nulla voluptas
Vivere, uti quondam Lydus dum Smyrna peribat,
Nunc itidem migrare velint: vel denique quidvis,
Ut Dea, quære aliud. Tantum Romana Caleno
Mœnia, jucundos pariterque averte Sabinos.
Hæc ego, tum paucis Dea me dignatur, & inquit:
Pone metus æquos, cultrix mea: summa tyranno
Hæc instant odia, & nostro periturus honore est.
Nam laureta Numæ, fontesque habitamus eosdem,
Et comite Egeria ridemus inania cœpta.
Vive, vale. Manet hunc pulchrum sua fama do-
lorem.
Musarum spondet chorus, & Romanus Apollo.

FINIS.

Cl. Dylos Sculp.

AULUS
PERSIUS
FLACCUS.

Ex Recognitione

STEPH. AND. PHILIPPE.

LUTETIÆ PARISIORUM,
Sumptibus JOAN. AUGUST. GRANGÉ.

M. DCC. XLVII.

AULI
PERSII
FLACCI
VITA.

ULUS PERSIUS FLAC-
CUS natus est pridie No-
nas Decembris, Fabio Per-
fico, Lucio Vitellio Coss. decessit
VIII Kalendas Decemb. Rubrio Ma-
rio, Asinio Gallo Coss. Natus in
Etruria Volaterris, Eques Romanus
sanguine & affinitate primi ordinis
viris conjunctus. Decessit ad octa;

vum milliarium via Appia, in prædiis suis. Pater ejus Flaccus pupillum reliquit moriens, annorum fere sex. Fulvia Sifennia mater nupsit postea Fusio, Equiti Romano; & eum quoque extulit intra paucos annos. Studuit Flaccus usque ad annum XII, Volaterris: inde Romæ apud Grammaticum Remmiam Palæmonem, & apud Rhetorem Verginium Flaccum. Cum esset annorum XVI, amicitia cœpit uti Annæi Cornuti, ita ut ab eo nusquam discederet; a quo introductus aliquatenus in Philosophia est.

Amicos habuit a prima adolescentia Cæsium Bassum, & Calpurnium Statiram, qui eo vivo juvenis decessit. Coluit ut patrem Servilium Numam.

num. Per Cornutum cognovit Annæum etiam Lucanum, æquævum auditorem Cornuti. Nam Cornutus illo tempore Tragicus fuit, sectæ Stoicæ, qui libros Philosophiæ reliquit. Sed Lucanus adeo mirabatur scripta Flacci, ut vix retineret se illo recitante a clamore; quin illa esse vera Poëmata diceret. Sero cognovit Senecam, sed non ut caperetur ejus ingenio. Usus est apud Cornutum duorum convictâ doctissimorum, & sanctissimorum virorum, acriter tum philosophantium, Claudii Agæterni medici Lacedæmonii, & Petronii Aristocratis Magnetis, quos unice miratus est & æmulatus, cum æquales essent, & Cornuto minores. Ipse etiam decem fere annis

summe dilectus apud Traseam est ;
ita ut peregrinaretur quoque cum eo
aliquando , cognatam ejus Arriam
uxorem habente.

Fuit morum lenissimorum , vere-
cundiæ virginalis , formæ pulchræ ;
pietatis erga matrem & sororem &
amitam exemplo sufficientis. Fuit
frugi & pudicus. Reliquit circa H-S
xx matri & forori : scriptis tantum
ad matrem codicillis , rogavit eam
ut daret Cornuto sestertia , ut qui-
dam dicunt , centies ; ut alii volunt ,
argenti facti pondera viginti , & li-
bros circa septingentos , sive biblio-
thecam suam omnem. Verum Cor-
nutus sublatis libris , pecuniam foro-
ribus , quas frater hæredes fecerat ,
reliquit. Et raro , & tarde scripsit.

Hunc ipsum librum imperfectum reliquit. Versus aliqui dempti sunt in ultimo libri, & quasi finitus esset, leviter recitavit Cornuto; & Cælio Basso petenti ut ipse ederet, tradidit edendum. Scripserat etiam in pueritia Flaccus Prætextam, & *Ὀδύσσειαν* librum unum, & paucos fororum Traſeæ in Arriam matrem versus, quæ se ante virum occiderat. Omnia autem Cornutus auctor fuit matri ejus, ut aboleret. Editum librum continuo mirari homines, & deripere cœperunt.

Decessit autem vitio stomachi, anno ætatis xxx. Sed mox ut a schola & magistris deverterat, lecto libro Lucilii decimo, vehementer Satiras componere studuit; cujus li-

bri principium imitatus est sibi primo
 mox omnibus detrectaturus , cum
 tanta recentium Poëtarum & Orato-
 rum insectatione , ut etiam Neronem
 culpaverit : cujus versus in Neronem
 cum ita se haberet ,

Auriculas Asini Mida Rex habet :

in hunc modum a Cornuto ipso tan-
 tummodo est emendatus ,

Auriculas Asini quis non habet ?

ne hoc Nero in se dictum arbitra-
 retur.

AULI
 PERSII FLACCI
 VITA,

PER

JOANNEM BRITANNICUM.

Aulus Persius Flaccus in Tuscia
 Volaterras habet patriam, quod
 Eusebius testatur, ipseque in ulti-
 tima sua Satira innuit, cum ait:

Mihi nunc Ligus ora

*Intepet, hibernatque meum mare, quàm latus ingens
 Dant scopuli, & multa littus se valle receptat,
 Lunai portum est operæ cognoscere, cives.*

Nam Luna oppidum est & por-
 tus Tusciæ, ut sentiunt Strabo &

Plinius. Ostendit igitur Poëta se
Tuscum esse, cum ait,

Hibernatque meum mare.

Volaterræ oppidum est hoc modo ædificatum: in profunda valle sublimis & præceps undique collis exstat, cujus in vertice planities est, in qua sita ipsius sunt urbis mœnia; atque stadiorum quindecim ascensus est; e cujus basi rupes tota ardua atque difficilis. Illic aliquando ex proscriptis a Sylla quatuor millium complentes ordinem, biennio per obsidionem pressi, tandem per inducias discedentes locum illum reliquerunt. Natus est ibi Persius anno vigesimo primo imperii Tiberii, tertio anno post passionem Christi Dei nostri, mortuus anno ætatis suæ trigesimo; anno

anno nono imperii Neronis, quo anno Thermæ a Nerone ædificatæ sunt. Cum litterarum causa Romam venisset annos egressus pueritiæ, in disciplina se tradidit Cornuto Philosopho, ut ipse cecinit in V^a. Satira, ubi ait:

*Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
 Bullaque succinctis laribus donata pependit,
 ;
 Me tibi suppositi; teneros tu suscipis annos
 Socratico, Cornute, sinu.*

Eum summa pietate coluit & obedientia. Usus est amicitia in primis Minutii Macrini Brixiani, equestris ordinis, principis viri, singulari modestia & fide, & Cæsi Bassi Poætæ Lyrici. Ætate jam adulta se Satiras mira carminis acerbitate cepit,

quæ nunc in manibus habentur, in quibus summa ejus ingenii virtus judicatur. Unde non immerito Quintilianus eum multum veræ gloriæ meruisse, quamvis uno libro, prodidit. Quæ ab aliis traduntur de ejus vita, cum auctoritate careant, mihi non probantur. Tenuium opum se fuisse declarat illic :

Quis expeditoit Psittaco suum χαῖρε ?

Picasque docuit verba nostra conari ?

Magister artis, ingeniique largitor

Venter.

SCRIPTORUM VETERUM
DE
PERSIO
TESTIMONIA.

M. Fabius Quintilianus, ex lib. x. Institutionum Oratoriarum.

Multum & veræ gloriæ quamvis uno libro Persius meruit.

M. Valerius Martialis, ex lib. i. Epigrammatum.

*Sapius in libro memoratur Persius uno,
Quam levis in tota Marsus Amazonide.*

Hieronimus, in Chronicis.

Anno Imper. Titi XXXII, Olympiade CCIII, Persius Flaccus Poëta Volaterris nascitur, & Olymp. CCX moritur: cujus præceptor Cornutus Philosophus a Nerone postea in exsilium pulsus est.

Q 2

AULI
PERSII
FLACCI
IN SUUM SATIRARUM
LIBRUM,
PROLOGUS.

Scribunt epica, dramatica, lyrica, & id genus poemata; alii ex ἐπιθυσιᾶσιν opinione, gloriolæ fumo, victus egestate, lucri spe Poëta facti; ego autem Satiras, non tam ad poësin ingenio natus, quam temporum corruptione huc adductus.

N E C fonte labra prolui caballino ;
Nec in bicipiti somniasse Parnasso
Memini, ut repente sic Poëta prodireme
Heliconiadasque, pallidamque Pirenea

190 AULI PERSII FLACCI PROLOGUS.

Illis remitto, quorum imagines lambunt
Hederæ sequaces : ipse semipaganus
Ad sacra vatum, carmen affero nostrum.
Quis expedivit psittaco faum X A I P E,
Corvos quis olim concavum salutare,
Picasque docuit verba nostra conari ?
Magister artis, ingenique largitor
Venter, negatas artifex sequi voces.
Quod si dolosi spes refulserit nummi,
Corvos Poëtas, & poëtrias picas
Cantare credas Pegaseium melos.

AULI
PERSII FLACCI
SATIRÆ SEX.

SATIRA I.

Reprehendit in nobilibus, ipsoque in primis Nerone, ambitiosam in poematis scribendis vanitatem; in quibus ut & in causis forensibus ad voluptatem & ostentationem, neglecto vero & honesto, obsoleta verba, figurarum pigmenta & rhythmicos numeros affectabant. Perstrictis itaque tum auditorum, tum recitantium mollitie, qualem suarum Satirarum lectorem velit, docet.

P. Curas hominum! O quantum est in rebus inane!
Quis leget hæc? M. min' tu istud ais?
nemo Hercule. P. nemo?
M. Vel duo, vel nemo. P. turpe & miserabile.
M. quare?

Ne mihi Polydamas, & Troiades Labeonem
Prætulerint. M. nugæ. Non, si quid turbida Roma
Elevet, accedas: examenve improbum in illa
Castiges trutina; nec te quæsieris extra.

Nam Romæ quis non? P. ah, si fas dicere! sed fas.
Tunc, cum ad canitiem, & nostrum istud vi-
vere triste

Aspexi, & nucibus facimus quæcunque relictis,
Cum sapimus patruos; tunc, tunc, Ignoscite.

M. Nolo.

P. Quid faciam? sed sum petulanti splene cachinno.
Scribimus inluff^{us}, numeros ille, hic pede liber,
Grande aliquid, quod pulmo animæ prælargus
anhelet:

Scilicet hoc populo, pexusque togaque recenti,
Et natalitia tandem cum Sardonyche albus,
Sede leget celsa, liquido cum plasmate guttur
Mobile colluerit, patranti fractus ocello,
Hic neque more probo videas, neque voce serena
Ingentes trepidare Titos, cum carmina lumbum
Intrant, & tremulo scalpuntur ubi intima versa.
Tun' vetule auriculis alienis colligis escas?
Auriculis quibus & dicas cute perditus, ôhe!
Quo didicisse, nisi hoc fermentum, & quæ se-
mel intus

Innata est, rupto jecore exierit caprificus?

En pallor, seniumque. O mores! usque adeone

Scire

Scire tuum nihil est , nisi te scire hoc sciat alter ?
 At pulchrum est digito monstrari, & dīcier, hic est.
 Ten' cirrorum centum dictata fuisse
 Pro nihilo pendas ? Ecce inter pocula quærunt
 Romulidæ faturi , quid dia Poëmata narrent.
 Hic aliquis , cui circum humeros hyacinthina
 læna est,
 Rancidulum quiddam balba de nare locutus ,
 Phyllidas , Hypsipylas , vatum & plorabile si quid ,
 Eliquat , & tenero supplantat verba palato.
 Assensere viri. Nunc non cinis ille Poëtæ
 Felix ? non levior cippus nunc imprimi offa ?
 Laudant convivæ. Nunc non e manibus illis ,
 Nunc non e tumulo , fortunataque favilla ,
 Nascentur violæ ? Rides , ait , & nimis uncis
 Naribus indulges. An erit , qui velle recuset
 Os populi meruisse ; & cedro digna locutus ,
 Linquere nec scombros metuentia carmina , nec
 thus ?
 Quisquis es , ð , modo quem ex adverso dicere feci,
 Non ego , cum scribo , si forte quid aptius exit ,
 Quando hæc rara avis est , si quid tamen aptius
 exit ,
 Laudari metuam ; neque enim mihi cornea fibra est :
 Sed recti finemque , extremumque esse recusō ,
 Euge tuum , & Belle. Nam Belle hoc excute
 totum ,

R.

Quid non intus habet ? Non hic est Ilias Attri
 Ebria veratro ; non si qua elegidia crudi
 Dictarunt p̄oceres ; non quidquid denique lectis
 Scribitur in citreis. Calidum scis ponere fumen ,
 Scis comitem horridulum trita donare lacerna ,
 Et, verum , inquis , amo ; verum mihi dicite
 de me.

Qui pote ? vis dicam ? nugaris , cum tibi calve
 Pinguis aqualiculus propenso sesquipede exstet.
 O Jane , a tergo quem nulla ciconia pinxit ,
 Nec manus auriculas imitata est mobilis albas ,
 Nec linguæ , quantum fitiat canis Apula , tantum.
 Vos ô patricius sanguis , quos vivere jus est
 Occipiti cæco , posticæ occurrite sannæ.
 Quis populi sermo est ? quis enim , nisi carmina
 molli

Nunc demum numero fluere , ut per læve severos
 Effundat junctura uagues ? scit tendere versum
 Non secus , ac si oculo rubricam dirigat uno ;
 Sive opus in mores , in luxum , in prandia Regum ,
 Dicere res grandes nostro dat musa Poëtæ.
 Ecce modo heroas sensus afferre docemus
 Nugari solitos Græce , nec ponere lucum
 Artifices , nec rus saturum laudare ubi corbes ,
 Et focus , & porci , & fumosa Parilia sceno :
 Unde Remus , sulcoque terens dentalia , Quinti ,
 Quem trepida ante boves Dictatorem induit uxor ,

Et tua aratra domum listor tulit. Euge Poëta,
 Est nunc, Brisæiſquem venosus liber Acct,
 Sunt quos Pacuviusque, & verrucosa moretur
 Antiopa, ærumnis cor luctificabile fulta.

Hos pueris monitus patres infundere lippos
 Cum videas, quærisque unde hæc sartago loquendi
 Venerit in linguas? unde istud dedecus, in quo
 Troffulus exsultat tibi per subsellia lævis?
 Nilne pudet, capiti non posse pericula cano
 Pellere, quin tepidum hoc optes audire, *Decenter?*

Fur es, ait Pedio. Pedius quid? crimina raris
 Librat in antithetis. Doctas posuisse figuras
 Laudatur. Bellum hoc. Hoc bellum? an Romu-
 le ceves?

Men' moveat quippe, & cantet si naufragus, affem
 Protulerim? cantas, cum fracta te in trabe pictum
 Ex humero portes? verum, nec nocte paratum,
 Plorabit, qui me volet incurvasse querela.

M. Sed numeris decot est, & junctura addita crudis.
 Claudere sic versum didicit *Berecynthius Atys*,
 Et qui cæruleum dirimebat *Nerea Delphin*.
 Sic costam longo subduximus *Apennino*.
 Armâ virum, nonne hoc spumosum & cortice
 pingui?

196 AULI PERSII FLACCI

Ut ramale vetus prægrandi subere coctum.
Quidnam igitur tenerum , & laxa cervice le-
gendum ?

Torva Mimalloneis implerunt cornua bombis .

Et raptum vitulo caput ablatura superbo

Bassaris , & lyncem Mænas flexura corymbis

Euion ingeminat : reparabilis adsonat Echo.

Hæc fierent , si testiculi vena ulla paterni

Viveret in nobis ? summa delumbe saliva

Hoc natat in labris ; & in udo est Mænas , &

Atys :

Nec pluteum cædit , nec demorfos sapit ungues.

Sed quid opus teneras mordaci radere vero
Auriculas ? Vide sis , ne majorum tibi forte
Limina frigescant ; sonat hîc de nare canina
Littera. Per me equidem sint omnia protinus alba,
Nil moror. Euge , omnes , omnes bene miræ
eritis res.

Hoc iuvat ; hîc , inquis , veto quisquam faxit
oletum.

Pinge duos angues : pueri facer est locus , extra
Mejite. Discedo. Secuit Lucilius Urbem ,
Te Lupe , te Muti , & genuinum fregit in illis :
Omne vafer vitium ridenti Flaccus amico
Tangit , & admissus circum præcordia ludit ,
Callidus excusso populum suspendere naso.

Men' mutire nefas, nec clam, nec cum scrobe ?
Nusquam.

Hic tamen infodiam. Vidi, vidi ipse, libelle :
Auriculas Afini quis non habet ? Hoc ego
opertum,

Hoc ridere meum tam nil, nulla tibi vendo
Iliade. Audaci quicunque afflate Cratino,
Iratum Eupolidem prægrandi cum sene palles,
Aspice & hæc, si forte aliquid decoctius audis.
Inde vaporata lector mihi ferveat aure :
Non hic, qui in crepidas Grajorum ludere gestit
Sordidus, & lusco qui possit dicere, lusce,
Seque aliquem credens, Italo quod honore supinus
Fregerit heminas Aretæ Ædilis iniquas;
Nec qui abaco numeros, & secto in pulvere
metas

Scit risisse vafer, multum gaudere paratus,
Si Cynico barbam petulans Nonaria vellat.
His mane edictum, post prandia Calliroën do.

A D.

PLOTIUM MACRINUM,

D E

BONA MENTE.

SATIRA II.

Gratulatus Macrino sapientiam, quæ sola recte orare docet, aliorum impia, stulta & inutilia vota damnat. Illos deinde taxat, qui aliud voto velle, aliud re agere videntur. Eos denique ridet, qui Deos, cupiditatis suæ modulo eos metientes, opimis hostiis & muneribus colunt; cum revera Dii non munus, sed mentem, non plenas, sed puras respiciant manus.

HUNC, Macrine, diem numerâ meliore lapillo,

Qui tibi labentes apponit candidus annos.

Funde merum Genio: non tu prece poscis emaci,

Quæ nisi seductis nequeas committere Divis.

At bona pars procerum tacita libabit acerra.

Haud cuivis promptum est, murrurque, humi-
lesque susurros

Tollere de templis, & aperto vivere voto.

Mens bona, fama, fides, hæc clare, & ut audiat
hospes :

Illa sibi introrsum, & sub lingua immurmurat :
ô si

Ebullit patruî præclarum funus ! & , ô si

Sub rastro crepet argenti mihi seria dextro

Hercule ! pupillumve utinam, quem proximus
hæres

Impello, expungam ! namque est scabiosus, &
acri

Bile tumet. Nerio jam tertia conditur uxor.

Hæc sancte ut poscas, Tiberino in gurgite mergis

Mane caput bis, terque, & noctem flumine
purgas.

Heus age, responde, minimum est quod scire
laboro,

De Jove quid sentis ? Estne ut præponere cures

Hunc ? cuinam ? cuinam ! vis Statio ? an scilicet
hæres ?

Quis potior iudex, puerisve quis aptior orbis ?

Hoc igitur quo tu Jovis aurem impellere tentas,

Dic agetum Statio : proh Jupiter ô bone, clamet,

Jupiter ! at sese non clamet Jupiter ipse.

Ignovissè putas, quia cum tonat, ocyus ilex

Sulfure discutitur sacro, quam tuque, domusque ?

An quia non fibris ovium, Ergennaque jubente,
 Triste jaces lucis, evitandumque bidental,
 Idcirco stolidam præbet tibi vellere barbam
 Jupiter? Aut quidnam est, qua tu mercede
 Deorum

Emeris auriculas? pulmone, & lactibus unctis?

Ecce avia, aut metuens Divum matertera,
 cunis

Exerit puerum, frontemque, atque uda labella
 Infami digito, & lustralibus ante salivis
 Expiat, urentes oculos inhibere perita.
 Tunc manibus quatit, & spem macram suppli-
 ce voto

Nunc Licini in campos, nunc Crassi mittit in ædes.
 Hunc optent generum Rex & Regina, puellæ
 Hunc rapiant; quidquid calcaverit hic, rosa fiat.
 Ast ego nutrici non mando vota; negato
 Jupiter hæc illi, quamvis te albata rogarit.
 Poscis opem nervis, corpusque fidele senectæ:
 Esto, age; sed grandes patinæ, tucetaque crassa
 Annuere his superos vetuere, Jovemque morantur.
 Rem struere exoptas cæso bove, Mercuriumque
 Arcessis fibra: da fortunare Penates,
 Da pecus, & gregibus foetum. Quo pessime, pacto,
 Tot tibi cum in flammis junicum omenta li-
 quescant?

Et tamen hīc extis, & opimo vincere ferto
 Intendit: jam crescit ager, jam crescit ovile;
 Jam dabitur, jam, jam, donec deceptus, & exspes
 Nequicquam fundo suspiret nummus in imo.

Si tibi crateras argenti, incusaque pingui
 Auro dona feram, sudes & pectore lævo
 Excutias guttas, lætari prætrepidum cor:
 Hinc illud subiit, auro sacras quod ovato
 Perducis facies. Nam fratres inter ahenos
 Somnia pituita qui purgatissima mittunt,
 Præcipui sunt, sitque illis aurea barba.

Aurum, vasa Numæ, Saturniaque impulit æra,
 Vestalesque urnas, & Tuscum fictile mutat.
 O curvæ in terris animæ, & cœlestium inanes!
 Quid juvat hoc, templis nostros immittere mores,
 Et bona Diis ex hac scelerata ducere pulpa?
 Hæc sibi corrupto casiam dissolvit olivo,
 Et Calabrum coxit vitiatum murice vellus;
 Hæc baccam conchæ rafisse, & stringere venas
 Ferventis massæ crudo de pulvere jussit.
 Peccat & hæc, peccat; vitio tamen utitur; at vos
 Dicite pontifices, in sancto quid facit aurum?
 Nempe hoc, quod Veneri donatæ a virgine puppæ.
 Quin damus id superis, de magna quod dare
 lance

Non possit magni Messalæ lippa propago,
 Compositum jus, fasque animi, sanctosque recessus
 Mentis, & incoctum generoso pectus honesto?
 Hæc cedo ut admoveam templis, & farre litabo.

SATIRA III.

INCREPATIO DESIDIÆ.

Sub persona Stoïci philosophi, monet juvenes ne desidia & mollitiei indulgentes, nedum patrimoniis & natalibus freti, Philosophiæ studia negligant, qua vitiorum morbis medetur, virtutem & honesta officia docet, animum bene conscium & vitæ felicitatem largitur.

NEMPE hæc assidue? Jam clarum mane
 fenestras

Intrat, & angustas extendit lumine rimas.
 Stertinnus, indomitum quod despumare Falernum
 Sufficiat, quinta dum linea tangitur umbra.

En quid agis? ficas infana canicula messes
 Jamdudum coquit, & patula pecus omne sub ul-
 mo est,

Unus ait comitum. Verumne? itane? ocyus adfit:
 Huc aliquis. Nemon? turgescit vitrea bilis:

Finditur, Arcadiæ pecuaria rudere credas.
 Jam liber, & bicolor positus membrana capillis,
 Inque manus chartæ, nodosæque venit arundo.
 Tunc queritur, crassus calamo quod pendeat hu-
 mor,

Nigra quod infusa vanescat sepia lympha;
 Dilutas queritur geminet quod fistula guttas.
 O miser, inque dies ultra miser! huccine rerum
 Venimus? Aut cur non potius, teneroque co-
 lumbo,

Et similis Regum pueris, pappare minutum
 Poscis, & iratus mammæ lallare recusas?
 An tali studeam calamo? cui verba? quid istas
 Succinis ambages? tibi luditur: effluis amens.
 Contemnere. Sonat vitium/percussa maligne ^{let}
Respondet viridi non cocta fidelia limo.
 Udum, & molle lutum es, nunc nunc prope-
 randus, & acri

Fingendus sine fine rota. Sed rure paterno
 Est tibi far modicum, purum, & sine labe fa-
 linum.

Quid metuas? cultrixque foci secura patella est.
 Hoc satis? An deceat pulmonem rumpere ventis,
 Stemmata quod Tusco ramum millefime ducis,
 Censore inve tuum vel quod trabeate salutas?
 Ad populum phaleras: ego te intus, & in cure
 novi.

204 *AULI PERSII FLACCI*

Non pudet ad morem discincti vivere Nattæ ?
 Sed stupet hic vitio , & fibris increvit opimum
 Pingue ; caret culpa ; nescit quid perdat ; & alto
 Demersus , summa rursus non bullit in unda.

Magne Pater Divûm , cævos punire Tyrannos
 Haud alia ratione velis , cum dira libido
 Moverit ingenium ferventi tincta veneno ;
Virtutem videant , intrabescantque relicta
 Anne magis Siculi gemuerunt æra juvenci ,
 Et magis auratis pendens laquearibus ensis
 Purpureas subter cervices terruit , Imus ,
 Imus præcipites , quam si sibi dicat & intus
 Palleat infelix , quod proxima nesciat uxor ?
 Sæpe oculos , memini , tingebam parvus olivo ,
 Grandia si nollem morituro verba Catoni
 Discere , ab infano multum laudanda magistro ,
 Quæ pater adductis sudans audiret amicis.
 Jure etenim id summum , quid dexter senio
 ferret ,
 Scire erat in voto ; damnosa canicula quantum
 Raderet , angustæ collo non fallier orcæ ;
 Neu quis callidior buxum torquere flagello.

Haud tibi inexpertum curvos deprendere mores,
 Quæque docet sapiens brachatis illita Medis
 Porticus , insomnis quibus ⁱⁿ & detonsa juvenus

Invigilat filiquis, & grandi pasta polenta.
 Et tibi, quæ Samios deduxit litera ramos,
 Surgentem dextro monstravit limite callem.
 Stertis adhuc? laxumque caput compage soluta
 Oscitat hesternum, diffutis undique malis?
 Est aliquid quo tendis, & in quod dirigit arcum?
 An passim sequeris corvos, testaque, lutoque,
 Securus quo pes ferat, atque ex tempore vivis?

Elleborum frustra, cum jam cutis ægra tumebit,
 Poscentes videas: venienti occurrite morbo.
 Et quid opus Cratero magnos promittere montes?
 Disciteque ô miseri, & causas cognoscite rerum,
 Quid sumus, & quidnam victuri gignimur, ordo
 Quis datus, aut metæ quæ molli flexus, & unde;
 Quis modus argento, quid fas optare, quid asper
 Utile nummus habet; patriæ, carisque propinquis
 Quantum elargiri deceat; quem te Deus esse
 Jussit, & humana qua parte locatus es in re.
 Disce; nec inideas, quod multa fidelia putet
 In locuplete penu, defensis pinguibus Umbris,
 Et piper, & pernæ, Marfi monumenta clientis;
 Mænaque quod prima nondum defecerit orca,

Hic aliquis de gente hirtosa Centurionum
 Dicat, Quod sapio, satis est mihi; non ego curo
 Esse quod Arcefilas, ærumnosique Solones,

206 *AULI PERSII FLACCI*

Obstipo capite, & figentes lumine terram,
 Murmura cum secum, & rabiosa silentia rodunt,
 Atque exporrocto trutinantur verba labello,
 Ægroti veteris meditantés somnia, gigni
De nihilo nihil, in nihilum nil posse reverti.
 Hoc est, quod palles? cur quis non prandeat,
 hoc est?

Hos populus ridet, multumque torosa juvenus
 Ingeminat tremulos naso crispante cachinnos.

Inspice : nescio quid trepidat mihi pectus, &
 ægris

Faucibus exsuperat gravis halitus; inspicie sodes,
 Qui dicit medico, jussus requiescere, postquam
 Tertia compositas vidit nos currere venas,
 De majore domo modice sitiente lagena
 Lenia loturo sibi Surrentina rogavit.
 Heus bone, tu palles. Nihil est. Videas tamen
 istud,

Quidquid id est: surgit tacite tibi lutea pellis.
 At tu deterius palles; ne sis mihi tutor:
 Jam pridem hunc sepe li: tu restas. Perge, tacebo.
 Turgidus hic epulis, atque albo ventre, lavatur,
 Gutturè sulfureas lente exhalante Mephites.
 Sed tremor inter vina subit, calidumque triental
 Excudit e manibus; dentes crepuere relecti;
 Uncta cadunt laxis tunc pulmentaria labris.

Hinc tuba , candelæ ; tandemque beatulus alto
 Compositus lecto , crassisque lutatus amomis ,
 In portam rigidos calces extendit ; at illum
 Hesterni capite induto subiere Quirites.

Tange miser venas , & pone in pectore dextram.
 Nil calet hîc , summosque pedes attinge , ma-
 nusque.

Non frigent : visa est si forte pecunia , sive
 Candida vicini subrisit molle puella.
 Cor tibi rite salit ? Positum est argente catino
 Durum olus , & populi cribro decussa farina.
 Tentemus fauces : tenero latet ulcus in ore
 Putre , quod haud deceat plebeia radere beta.
 Alges , cum excussit membris timor albus aristas :
 Nunc face supposita fervescit sanguis , & ira
 Scintillant oculi ; dicisque , facisque , quod ipse
 Non sani esse hominis , non sanus juret Orestes.

SATIRA IV.

Sub persona Socratis, Alcibiadem objurgantis, invehitur in Neronem, qui nobilitatis suæ ostentatione & populi assentatione inflatus, Rempublicam est aggressus: ad cujus administrationem (bene licet ad tempus dissimulet) nullis prudentiæ civilis, ne scientiæ quidem moralis sit remis instructus.

REM populi tractas? (barbatum hæc crede magistrum

Dicere, sorbitio tollit quem dfrâ cicutæ.)

Quo fretus? dic hoc, magni pupille Pericli.

Scilicet ingenium, & rerum prudentia velox

Ante pilos venit; dicenda, tacendaque calles.

Ergo ubi commota fervet plebecula bile,

Fert animus calidæ fecisse silentia turbæ

Majestate manus: quid deinde loquere? Quirites,

Hoc, puto, non justum est. Illud male, rectius illud.

Scis etenim justum gemina suspendere lance

Ancipitis libræ; rectum discernis, ubi inter

Curva subit, vel cum fallit pede regula varo;

Et potis es nigrum vitio præfigere Theta.

Quin tu igitur summa nequicquam pelle decorus

Ante diem blando caudam jactare popello

Definis, Anticyras melior sorbere meracas?

Quæ

Quæ tibi summa boni est? uncta vixisse patella
Semper, & assiduo curata cuticula sole.
Exspecta, haud aliud respondeat hæc anus. I nunc,
Dinomaches ego sum. Suffla, sum candidus.

Esto:

Dum ne deterius sapiat pannucia Baucis,
Cum bene discincto cantaverit ocyma vernæ.

Ut nemo in sese tentat descendere, nemo!
Sed præcedenti spectatur mantica tergo.
Quæsieris, Nostin' Vectidî prædia? cujus?
Dives arat Curibus quantum non milvus oberret.
Hunc ais? hunc, Diis iratis, genioque sinistro,
Qui quandoque jugum pertusa ad compita figit,
Seriolæ veterem metuens deradere limum,
Ingemit, *Hoc bene fit*: tunicatum cum sale
mordens

Cæpe, & farrata pueris plaudentibus olla,
Pannosam fæcem morientis sorbet aceti?

At si unctus cesses, & figas in cute Solem,
Est prope te ignosus, cubito qui tangat, & acre
Despuat in mores; penemque, arcanaque lumbæ
Runcantem, populo marcentes pandere vulvas.
Tu cum maxillis balanatum gausape pectas,
Inguinibus quare detonsus gurgulio exstat?
Quinque palæstritæ licet hæc plantaria vellant,

S

210 . *AULI PERSII FLACCI*

Elixasque nates labefactent forcipe adunca ,
Non tamen ista si .ix ullo mansuescit aratro .

Cædimus , inque vicem præbemus crura sagittis .
Vivitur hoc pacto : sic novimus . Ilia subter ,
Cæcum vulnus habes ; sed lato balteus auro
Prætegit : ut mavis , da verba , & decipe
nervos ,
Si potes . Egregium cum me vicinia dicat ,
Non credam ? Viso si palles , improbe , nummo ,
Si facis , in penem quidquid tibi venit amarum ,
Si puteal multa cautus vibice flagellas ,
Nequicquam populo bibulas donaveris aures .
Respue quod non es ; tollat sua munera cerdo ,
Tecum habita ; & noris , quam sit tibi curta
supellex .

SATIRA V.

AD

ANNÆUM

CORNUTUM,

MAGISTRUM EQUITUM.

*Gratum erga Cornutum præceptorem suum testatur
animum. Deinde quæ sit vera libertas ostendit, id-
que juxta Stoicorum paradoxon: solum sapientem
liberum esse.*

VATIBUS hic mos est, centum sibi posce-
re voces,

Centum ora, & linguas optare in carmina cen-
tum,

Fabula seu mœsto ponatur hianda Tragædo,

Vulnera seu Parthi ducentis ab inguine ferrum.

Quorsum hæc? aut quantas robusti carminis offas

Ingeris, ut par sit centeno gutture niti?

Grande locuturi, nebulas Helicone legunto,

Si quibus aut Procnes, aut si quibus olla Thyestæ:

S 2-

Feruebit, sæpe infulso cœnanda Glyconi.
 Tu neque anhelanti, coquitur dum massa camino,
 Folle premis ventos; nec clauso murrure raucus
 Nescio quid tecum grave cornicaris inepte,
 Nec scloppo tumidas intendis rumpere buccas.
 Verba togæ sequeris, junctura callidus acri,
 Ore teris modico, pallentes radere mores
 Doctus, & ingenuo culpam defigere ludo.
 Hinc trahe quæ dicas, mensasque relinque Mycenis
 Cum capite, & pedibus, plebeiaque prandia noris.
 Non equidem hoc studeo, bullatis ut mihi nugis
 Pagina turgescat, dare pondus idonea fumo.
 Secreti loquimur: tibi nunc hortante camœna
 Excutienda damus præcordia; quantaque nostræ
 Pars tua fit, Cornute, animæ, tibi dulcis amice
 Ostendisse iuvat: pulsa, dignoscere cautus,
 Quid solidum crepet, & pictæ tectoria linguæ.
 His ego centenas ausim deposcere voces,
 Ut quantum mihi te sinuoso in pectore fixi,
 Voce traham pura; totumque hoc verba resignent,
 Quod latet arcana non enarrabile fibra.

Cum primum pavido custos mihi purpura cessit,
 Bullaque subcinctis laribus donata pependit;
 Cum blandi comites, totaque impune Subura
 Permisit sparsisse oculos jam candidus umbo;
 Cumque iter ambiguum est, & vitæ nescius error

Deducit trepidas ramosa in compita mentes,
 Me tibi supposui: teneros tu suscipis annos
 Socratico, Cornute, finu. Tunc fallere solers
 Apposita intortos extendit regala mores,
 Et premitur ratione animus, vinctique laborat,
 Artificemque tuo ducit sub pollice vultum.
 Tecum etenim longos memini consumere soles,
 Et tecum primas epulis decerpere noctes.
 Unum opus, & requiem pariter disponimus ambo,
 Atque verecunda laxamus serua mensa.
 Non equidem hoc dubites, amborum foedere certo
 Consentire dies, & ab uno fidere duci.
 Nostra vel æquali suspendit tempora Libra
 Parca tenax veri, seu nata fidelibus hora
 Dividit in Geminos concordia fata duorum;
 Saturnumque gravem nostro Jove frangimus una.
 Nescio quod certe est, quod me tibi temperat,
 astrum.

Mille hominum species, & rerum discolor
 usus;

Velle suum cuique est, nec voto vivitur uno.
 Mercibus hic Italis mutat sub Sole recenti
 Rugosum piper, & pallentis grana cumini:
 Hic fatur, irriguo mavult turgescere somno:
 Hic campo indulget, hunc alea decoquit; ille
 In Venerem putret: sed cum lapidosa chiragra

214 AULI PERSII FLACCÆ

Egerit articulos veteris ramalia fagi,
Tunc crassos transisse dies, lucemque palustrem,
Et sibi jam seri vitam ingemuere relictam.
At te nocturnis juvat impalescere chartis:
Cultor enim es juvenum, purgatas inferis aures
Fruge Cleanthea. Petite hinc juvenesque senesque
Finem animo certum, miserisque viatica canis.

Cras hoc fiet. Idem cras fiet. Quid ? quasi
magnum:

Nempe diem donas ? sed cum lux altera venit,
Jam cras hesternam consumpsimus : ecce aliud cras
Egerit hos annos , & semper paulum erit ultra.
Nam quamvis prope te , quamvis temone sub uno,
Vertentem sese frustra sectabere canthum ,
Cum rota posterior curras , & in axe secundo.

Libertate opus est, non hac, ut quisque Velina:
Publius emeruit, scabiosum tesserulâ far
Possidet: Heu steriles veri, quibus una Quiritem!
Vertigo facit ! hic Dama est non tressis agaso,
Vappa, & lippus, & in tenui farragine mendax.
Verterit hunc dominus, momento turbinis exit
Marcus Dama. Papæ ! Marco spondente, recusas
Credere tu nummos ? Marco sub iudice palles ?
Marcus dixit : ita est. Ad signa Marce tabellas.
Hæc mera libertas, hoc nobis pilea donant.

An quisquam est alius liber, nisi ducere vitam:
Cui licet, ut voluit? licet, ut volo, vivere:
non sim.

Liberior Bruto? Mendose colligis, inquit
Stoicus hic, aurem mordaci lotus aceto.
Hoc reliquum accipio: LICET illud, & UT VOLO,
tolle.

Vindicta postquam meus a Prætoris recessi,
Cur mihi non liceat, jussit quodcumque voluntas,
Excepto, si quid Masuri rubrica vetavit?
Disce: sed ira cadat naso, rugosaque fanna,
Dum veteres avias tibi de pulmone revello.

Non Prætoris erat stultis dare tenuia rerum:
Officia, atque usum rapidæ permittere vitæ.
Sambucam citius caloni aptaveris alto.
Stat contra ratio, & secretam garrit in aurem,
Ne liceat facere id, quod quis vitiabit agendo.
Publica lex hominum, naturaque continet hoc fas;
Ut teneat vetitos inciticia debilis actus.
Diluis Elleborum, certo compescere puncto.
Nescius examen? vetat hoc natura medendi.
Navem si poscat sibi peronatus arator
Luciferi rudis, exclamet Melicerta perisse.
Frontem de rebus. Tibi recto vivere talo
Ars dedit? & veri speciem dignoscere calles,
Ne qua subærato mendosum tinniat auro?

216 *AULI PERSII FLACCI*

Quæque sequenda forent , quæque evitanda vi-
cissim ,

Illa prius creta , mox hæc carbone notasti ?
Es modicus voti , pressio lare , dulcis amicis ,
Jam nunc astringas , jam nunc granaria laxes ,
Inque luto fixum possis transcendere nummum ,
Nec glutto sorbere salivam Mercurialem ?
Hæc mea sunt , teneo , cum vere dixeris , esto
Liberque , ac sapiens , Prætoribus , ac Jove dextro :
Sin tu , cum fueris nostræ paulo ante farinæ ,
Pelliculam veterem retines , & fronte politus
Astutam vapido servas sub pectore vulpem ,
Quæ dederam supra , repeto , funemque reduco .
Nil tibi concessit ratio , digitum exere , peccas :
Et quid tam parvum est ? sed nullo thure litabis ,
Hæreat in stultis brevis ut semuncia recti .
Hæc miscere nefas : nec cum sis cetera fossor ,
Tres tantum ad numeros Satyri moveare Bathylli .

Liber ego ! unde datum hoc fumis , tot subdi-
te rebus ?

An dominum ignoras , nisi quem vindicta relaxat ?
I puer , & strigiles Crispini ad balnea defer .
Si increpuit , Cessas nugator ? servitium acre
Te nihil impellit ? nec quicquam extrinsecus
intrat ,
Quod nervos agitet ? sed si intus , & in jecore ægro
Nascantur

Nascantur domini, quin tu impunitior exis,
Atque hic, quem ad strigiles scutica, & metus
egit herilis?

Mane piger stertis: Surge, inquit Avaritia: cia
Surge. Negas. Instat, Surge, inquit. Non queo.
Surge.

Et quid agam? Rogitas? saperdas advehe Ponto,
Castoreum, stupas, Ebum, thus, lubrica Coa:
Tolle recens primus piper e sitiente camelo,
Verte aliquid, jura. Sed Jupiter audiet. Eheu!
Baro, regustatum digito terebrare salinum
Contentus perages, si vivere cum Jove tendis.

Jam pueris pellem succinctus, & cœnophorum
aptas

Ocyus ad navem; nihil obstat, quin trabe vasta
Ægæum rapias, nisi solers Luxuria ante
Seductum moneat: Quo deinde insane ruis? quo?
Quid tibi vis? calido sub pectore mascula bilis
Intumuit, quam non extinxerit urna cicuræ.
Tun' mare tranfilias? tibi torta cannabe fulto
Cœna fit in transtro, Veientanumque rubellum
Exhalet vapida læsum pice sessilis obba?
Quid petis, ut nummi, quos hic quincunce mo-
desto

Nutrieras, peragant avidos sudore deunces?

T *

218 *AULI PERSII FLACCI*

Indulge genio, carpatius dulcia : nostrum est,
 Quod vivis ; cinis, & manes, & fabula fiet.
 Vive memor leti, fugit hora : hoc, quod loquor,
 inde est.

En quid agis ? duplici in diversum scinderis hamo :
 Hunc cinea, an hunc sequeris ? subeas alternus
 oportet

Ancipiti obsequio dominos, alterius oberres.

Nec tu, cum obliteris semel, instantique negaris.

Parere imperio, Rupi jam vincula, dicas.

Nam & luctata canis nodum abripit, attramen illi,
 Cum fugit, a collo trahitur pars longa catenæ.

Dave, cito, hoc credas, jubeo, finire dolores
 Præteritos meditor : (crudum Chærestratus un-
 guem

Abrodens ait hæc) An ficcis dedecus obstem

Cognatis ? An rem patriam rumore sinistro

Limem ad obscœnum frangam, dum Chrysidis
 udas

Ebrius ante fores extincta cum face canto ?

Euge puer, sapias ; Diis depellentibus agnam

Percute. Sed censens, plorabit Dave relicta ?

Nugaris. Solea, puer, objurgabere rubra.

Ne trepidare velis, atque artos rodere casses.

Nunc ferus, & violens : at si vocet, haud mo-
 ra, dicas,

Quidnam igitur faciam? ne nunc, cum accersat,
& ultro

Supplicet, accedam? Si totus & integer illinc
Exieras, nec nunc. Hic hic, quem quærimus,
hic est;

Non in festuca, licetor quam jactat ineptus.

Jus habet ille sui palpo, quem ducit hiantem
Cretata ambitio? Vigila, & ciceringere large
Rixanti populo, nostra ut Floralia possint
Aprici meminisse senes: quid pulchrius? At cum
Herodis venere dies, unctaque fenestra
Dispositæ pinguem nebulam vomuere lucernæ,
Portantes violas, rubrumque amplexa catinum
Cauda natat thynni, tumet alba fidelia vino;
Labra moves tacitus, recutitaque sabbata palles.
Tunc nigri Lemures, ovoque pericula rupto;
Tunc grandes Galli, & cum fistro lusca sacerdos,
Incuffere Deos inflantes corpora, si non
Prædictum ter mane caput gustaveris allî.

Dixeris hæc inter varicosos centuriones,
Continuo crassum ridet Vulfenius ingens,
Et centum Græcos carto centusse licetur.

SATIRA VI.

AD

CÆSIUM BASSUM.

*In avaros, qui parce & sordide vivunt, ut relinquans
heredibus, quod nequiter profudant.*

ADMOVIT jam bruma foco te, Basse, Sa-
bino ?

Jamne lyra, & tetrico vivunt tibi pectine chordæ ?
Mire opifex numeris veterum primordia rerum,
Atque marem strepitum fidis intendisse Latinæ,
Mox juvenes agitare jocos, & pollice honesto
Egregios luisse fenes ? Mihi nunc Ligus ora
Intepet, hibernatque meum mare, qua latus ingens
Dant scopuli, & multa littus se valle rēceptat.

Lunai portum est opera cognoscere, cives :

Cor jubet hoc Enni, postquam destertuit esse
Mæonides Quintus, pavone ex Pythagoreo.
Hic ego securus vulgi, & quid præparet Auster
Infelix pecori : securus, & angulus ille
Vicini, nostro quia pinguior ; & si adeo omnes
Ditescant orti pejoribus, usque recusam

CURVUS

Curvus ob id minui senio, aut cœnare sine uncto,
Et signum in vapida naso tetigisse lagena.

Discrepet his alius. Geminos horoscope varo
Producis genio. Solis natalibus, est qui
Tingat olus ficcum muria vaser in calice empta,
Ipse sacrum irrorans patinæ piper. Hic bona dente
Grandia magnanimus peragit puer. Utar ego,
utar,

Nec Rhombos ideò libertis ponere lautus,
Nec tenuem solers Turdorum nosse salivam.
Messe tenus propria vive, & granaria (fas est)
Emole. Quid metuas? occa, en seges altera in
herba est.

Ast vocat officium: trabe rupta, Bruttia saxa
Prendit amicus inops; remque omnem, furdaque
vota

Condidit Iostio; jacet ipse in littore, & una
Ingentes de puppe Dei; jamque obvia mergis
Costa ratis laceræ. Nunc & de cespite vivo
Frange aliquid, largire inopi, ne pictus oberret
Cærulea in tabula. Sed cœnam funeris, hæres
Negliget iratus, quod rem curtaveris; urnæ
Ossa inodora dabit, seu spirent cinnama surdum,
Seu ceraso peccent casæ nescire paratus.

Tunc bona incolumis minuas? Sed Bestius urget
Doctores Graios. Ita fit, postquam sapere urbi
Cum pipere, & palmis, venit nostrum hoc maris
expers,

V

222 *AULI PERSII FLACCI*

Fœnifecæ crasso vitiantur unguine pulres.

Hæc cinere ulterior, metus? at tu, meus hæres

Quisquis eris, paulum a turba seductior audi.

O bone num ignoras? missa est a Cæsare laurus

Insignem ob cladem Germanæ pubis, & aris

Frigidus excutitur cinis; ac jam postibus arma,

Jam chlamydes Regum, jam lutea gausapa captis,

Essedaque, ingentesque locat Cæsonia Rhenos:

Diis igitur, genioque ducis, centum paria, ob res

Egregie gestas, induco. Quis vetat? aude.

Væ, nisi connives. Oleum, artocreasque popello

Largior: an prohibes? dic clare. Non adeo, inquis:

Exosslatus ager juxta est. Age, si mihi nulla

Jam reliqua ex amicitis, patruelis nulla, proneptis

Nulla manet, patrum sterilis matertera vixit,

Deque avia nihilum superest; accedo Bovillas,

Clivumque ad Virbî; præsto est mihi Mannius

hæres,

Progenies terræ. Quære ex me, quis mihi quartus

Sit pater, haud prompte, dicam tamen: adde etiam

unum,

Unum etiam, terræ est jam filius, & mihi ritu

Mannius hic generis prope major avunculus exit.

Qui prior es, cur me in decursu lampada poscas?

Sum tibi Mercurius: venio Deus huc ego, ut ille

Pingitur. An renuis? vin' tu gaudere relictis?

Decest aliquid summæ. Minui mihi, sed tibi to-

tum est,

Quidquid id est. Ubi sit, fuge quætere, quod mihi
quondam

Legarat Tadius, neû dicta repone paterna.

Fœnoris accedat merces, hinc exime sumptus:

Quid reliquum est? reliquum? nunc nunc impen-
sus unge,

Unge puer caules. Mihi festa luce coquatur

Urtica, & fissa spumofum sinciput aure;

Ut tuus iste nepos olim satur anseris extis,

Cum morosa vago singultiet inguina vena,

Patriciæ immeiat vulvæ? mihi trama figuræ

Sit reliqua? aut illi tremat omento popa venter?

Vende animam lucro, mercare, atque excute
folers

Omne latus mundi, ne sit præstantior alter,

Cappadocas rigida pingues plausisse catasta.

Rem duplica. Feci, jam triplex; jam mihi quarto,

Jam decies redit in rugam. Depunge, ubi sistam.

Inventus, Chryssippe, tui finitor acervi.

*Finis Satirarum
Auli Persii Flacci.*

INDEX IN SEX SATIRAS PERSII.

AULI PERSII FLACCI in suum Sati- rarum Librum Prologus. <i>Pagina</i> . . .	189.
SATIRA I.	192.
— II. Ad Plotium Macrinum, de bonæ mente.	198.
— III. Increpatio desidæ.	202.
— IV.	208.
— V. Ad Annæum Cornutum, Magis- trum Equitum.	211.
— VI. Ad Cæsum Bassum.	220.

Typis Viduæ DE LA TOUR. 1746.

Alfred

*in 29.
23*

ΟΙ ΔΟΥΤΟΙ ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΤΟΙΣ ΔΟΥΤΟΙΣ
ΤΑ ΔΟΥΤΑ

Lp 15.7.47.2

Harvard College Library

PERSIUS COLLECTION

GIFT OF

MORRIS HICKY MORGAN

(Class of 1881)

PROFESSOR OF CLASSICAL PHILOLOGY

JANUARY, 1910

